

TAPVERBOD EN TAPVERGUNNING. ENKELE KANTTEKENINGEN BIJ DE «AFLUISTERWET» VAN 30 JUNI 1994¹

1. «Watson, wil je even hier komen? Ik heb je nodig.» Met deze beroemd geworden woorden richtte Alexander Graham Bell zich tot zijn assistent en de uitvinding van de telefoon was meteen een feit. Want enkele ogenblikken later stond Thomas Watson voor zijn baas: een afdoend bewijs dat hij de boodschap via het door hen gebouwde toestel had ontvangen. Het was toen januari 1876.

Honderdachtien jaren zijn daarna verlopen vooraleer in België een wettelijke regeling het licht ziet waarbij in de mogelijkheid van telefoontap als onderzoeksdaad in sommige strafzaken wordt voorzien. Met de wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennis nemen en opnemen van privé-communicatie en -telecommunicatie is de wetgever dus zeker niet over één nacht ijs gegaan.² Die wet bevestigt het principieel en strafrechtelijk gesanctioneerd verbod op het af luisteren, het kennisnemen en het opnemen van privé-communicatie en privé-telecommunicatie (artt. 259bis en 314bis Sw. zoals ingevoegd).

Onder de laatstgenoemde begrippen worden niet alleen de rechtstreekse gesprekken of uitingen en telefoonconversaties beoogd, maar, in ruime zin, alle vormen van telematica, zoals telex, telefax, elektronische gegevensoverdracht tussen informaticasystemen, telebanking enzovoort in zoverre de communicatie een privé-karakter heeft.

Slechts de onderzoeksrechter en, bij ontdekking op heterdaad, de procureur des Konings, kunnen in uitzonderlijke gevallen en onder strikte voorwaarden van het door de wet ingestelde verbod afwijken (artt. 90ter tot 89decies Sv. zoals ingevoegd).

De wet somt een beperkte lijst van misdrijven op waarvoor een bewakingsmaatregel kan worden gegeven indien de «gewone» onderzoekstechnieken ontoereikend blijken. De periode van de bewaking is niet langer dan één maand en kan, indien nodig, verlengd worden tot maximaal zes maanden.

Er worden regels geformuleerd voor het opstellen van de processen-verbaal en voor het vernietigen van aantekeningen die niet in het P.-V. worden opgenomen.

2. Een exhaustieve bespreking van de wet is voer voor een meerdaags colloquium.³ Maar hoofdzakelijk de mogelijkheid van het tappen als onderzoeksmaatregel in strafzaken

is vernieuwend en vormt meteen ook het interessantste gedeelte. Naar aanleiding van enkele recente arresten van het Hof van Cassatie zal deze bijdrage zich beperken tot enkele vraagpunten bij de telefoontap in gerechtelijke zaken, namelijk de verhouding tussen de nationale wet en het E.V.R.M. enerzijds en de problematiek van de gevolgen van een onregelmatige telefoontap anderzijds.

3. In zijn arrest Klass van 6 september 1978 besliste het E.H.R.M. dat, hoewel er in art. 8, lid 1, E.V.R.M. geen sprake is van telefoongesprekken, deze toch vervat liggen in de in die bepaling opgenomen begrippen «privé-leven» en «briefwisseling».⁴ Daaruit volgt dat voldaan moet worden aan de voorwaarden van art. 8, lid 2, E.V.R.M. om het telefoongeheime te kunnen doorbreken en telefoongesprekken af te kunnen luisteren. Zulk een inmenging van het openbaar gezag moet aldus eensdeels door de wet geregeld zijn, anderdeels moet de inmenging in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Telefoontap als middel ter bestrijding van de misdaad is toelaatbaar, mits er een kwalitatief aanvaardbare wetgeving bestaat die toegankelijk en voorzienbaar is voor de burger. Waar in het verslag van de kamercommissie de minister van Justitie verklaarde dat, door een afwijking op het principieel af luisterverbod in het raam van gerechtelijke onderzoeken met betrekking tot ernstige feiten in te voeren, de telefoontapwet bijdraagt tot de verhoogde efficiëntie van het gerecht, blijft de klemmende vraag open waarom, in tegenstelling tot vele andere landen, politie en Justitie alhier van dit hulpmiddel zolang verstoken zijn moeten blijven.⁵

Weliswaar werd reeds sinds 1923 op grond van een ministeriële circulaire overgegaan tot het registreren of opsporen van telecommunicatieberichten, dit is het kennis nemen van het bestaan maar niet van de inhoud van die berichten.⁶ Maar ook die onderzoeksdaad werd in 1990 door het Hof van Cassatie onwettig bevonden en afgeblazen.⁷ De patsituatie die aldus ontstond werd ten slotte opgelost door de wet van 11 februari 1991, die art. 88bis in het Wetboek van Strafvordering invoegde teneinde regeling van deze problematiek.⁸

¹ Lezing gehouden op 14 oktober 1995 – Alumnidag Faculteit der Rechtsgeleerdheid V.U.B.

² M. MINNAERT, «De wet ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennis nemen en opnemen van privé-communicatie en -telefooncommunicatie: overzicht aan de hand van het verslag namens de Senaatscommissie voor de Justitie», in *Nieuwe Wetgeving, een eerste commentaar*, 153.

³ Zie L. HUYBRECHTS, «Het gerechtelijk af luisteren in het Belgisch recht na de nieuwe af luisterwet», *Panopticon*, 1995, 41; T. HENRION, «Les écoutes téléphoniques», *J.T.*, 1995, 205; H.-D. BOSLY en D. VANDERMEERSCH, «La loi belge du 30 juin 1994 relative à la protection de la vie privée contre les écoutes, la prise de connaissance

et l'enregistrement de communications et de télécommunications privées», *R.D.P.*, 1995, 301.

⁴ E.H.R.M., 6 sept. 1978, *Publ. Cour*, Serie A, vol. 28.

⁵ *Gedr. St., Kamer*, 1993-94, nr. 1450/3, 2.

⁶ *Circulaire* nr. 1989, *Verz. Omzendbrieven Min. Just.*, 1923, 279.

⁷ *Cass.*, 2 mei 1990, *Arr. Cass.*, 1989-90, nr. 516.

⁸ Zie F. DERUYCK, «De wet van 11 februari 1991 tot invoeging van een artikel 88bis in het Wetboek van Strafvordering betreffende het opsporen van telefonische mededelingen», *R.W.*, 1991-92, 10.

4. Nu is telefoontap in het algemeen in de strijd tegen de criminaliteit ongetwijfeld niet het paard van Troje dat telkens tot de overwinning van het Recht moet leiden. Volgens sommigen blijkt het zelfs een overschat middel te zijn voor opsporing en bewijs.⁹ In ieder geval is het, voor zover voldoende waarborgen worden ingebouwd en tevens het nodige materiaal en de mankracht ter beschikking worden gesteld, een wapen dat in het gerechtelijk arsenaal niet mag ontbreken. Dat men hierop in België zolang heeft moeten wachten zal enkel de misdrijfplegers verkneukeld hebben.¹⁰

In Frankrijk baseerde men traditioneel het gebruik van de telefoontap op de algemene regels van de strafrechtspleging en de machten die de onderzoeksrechter hieruit kan putten.¹¹ Die oplossing werd door de Europese rechters in de arresten *Kruslin* en *Huvig* van 24 april 1990 evenwel gekraakt, omdat de wettelijke basis hiertoe niet beantwoordde aan voldoende kwaliteits-eisen.¹²

Uit de arresten van het Europees Hof werden dan een aantal criteria gedistilleerd die de nationale wetgeving in staat moeten stellen met het E.V.R.M. verenigbaar te zijn.¹³ Aldus zou de vermelding vereist zijn van:

- de categorieën personen van wie de telefoon getapt kan worden;
- de delicten waarbij telefoontap toegelaten is;
- de tijdsbeperking van de tap;
- de regels voor het opstellen der processen-verbaal van de afgeluisterde gesprekken;
- de waarborgen bij het ter beschikking stellen van de afgeluisterde gesprekken aan rechter en verdediging;
- de regels betreffende het wissen of vernietigen van de banden, inzonderheid bij vrijspraak of niet-vervolgning;
- de controlemaatregelen;
- de taak en verantwoordelijkheid van de rechter die de telefoontap beveelt;

⁹ P.J. VAN KOPPEN, «Amerikaans tappen; Het nut van af luisteren», *N.J.B.*, 1995, 269.

¹⁰ Zie A. DE NAUW, «Het af luisteren van telefoongesprekken op bevel van de onderzoeksrechter», *R.W.*, 1982-83, 2369; P. LEMMENS, «Het af luisteren van telefoongesprekken en registreren van uitgaande en binnenkomende oproepen», *R.W.*, 1984-85, 1735; E. GULDIX, «Schending van de privacy door af luistering», noot onder *Corr. Turnhout*, 24 mei 1983, *R.W.*, 1983-84, 2110; B. DE SCHUTTER e.a., *Informatiegebeuren en strafvorderingsrecht*, 69 (Reeks Informatica en Recht - deel 15).

¹¹ Cass., fr., 9 okt. 1980, *D.S.*, 1981, 332, en de noot J. PRADEL; G. DI MARINO, «Le statut des écoutes et enregistrements clandestins en procédure pénale», in *Le droit criminel face aux technologies nouvelles de la communication* (actes du VIII^e Congrès de l'Association Française de Droit Pénal, 1985), 35.

¹² E.H.R.M., 24 april 1990, *Publ. Cour*, Serie A, vol. 176 A - B. Opgemerkt zij dat opsporingshandelingen met minder vergaande inbreuken op de privacy dan de telefoontap volgens de Europese rechtspraak wel mogen berusten op minder precieze rechtsregels (E.H.R.M., 28 okt. 1994, in zake *Murray*, *Publ. Cour*, Serie A, vol. 300 A).

¹³ T. PRAKKEN, «De arresten *Kruslin* en *Huvig* van het E.H.R.M. Gevolgen voor het telefoontappen in Nederland», *N.J.B.*, 1991, 731; P. BLONTRUCK en P. DE HERT, «Telefoonaftap: Tournet, Peureux, Derrien, Huvig, *Kruslin* et les autres», *R.W.*, 1991-92, 865; G. COHEN JONATHAN, «Les écoutes téléphoniques», in *Protection des droits de l'homme: la dimension européenne, Mélanges en l'honneur de Gérard J. Wiarda*, 97.

- de rechtsmiddelen tegen zulke onderzoeksdaad.

De Belgische af luisterwet voldoet in hoge mate aan die voorwaarden. Onze wetgever was blijkbaar een goede leerling, lettend op de wenken uit Straatsburg. Het druppelt in Brussel als het regent in Parijs, zei men vroeger. Nu komen de wolken eerder uit Straatsburg.

Overigens kan uit de rechtspraak van het E.H.R.M. worden afgeleid dat, indien een interne tapwetgeving op een of ander punt aan voornoemde criteria toch niet zou voldoen, dit niet meteen de onwettigheid van de op die grond uitgevoerde telefoontap hoeft te betekenen.¹⁴ Het staat immers aan de rechter te oordelen of de toe te passen wat in haar geheel genomen de toets van voldoende kwalitatieve eisen doorstaat en daarbij rekening gehouden moet worden met de concrete omstandigheden en de specifieke context van iedere individuele zaak. Een uitsluitend leerstellige en algemene verhandeling over de verenigbaarheid van een nationale wet met de eisen die de regelgeving van het E.V.R.M. aan telefoontaps stelt, kan ongetwijfeld wetenschappelijk waardevol zijn, maar ze zal in een bijzondere strafzaak geen onmiddellijke gevolgen opleveren tenzij terzelfder tijd wordt aangeduid in welk opzicht daardoor de rechtmatige belangen van de beklaagde nu precies zijn geschaad.¹⁵

5. Het wordt niet betwist dat de rechter ook rekening mag houden met gegevens, afkomstig van in het buitenland afgeluisterde telefoongesprekken. Daartoe is vereist, eensdeels dat de tap gebeurde overeenkomstig de vreemde wetgeving, anderdeels dat deze niet strijdig is met de bepalingen van het supranationale recht, inzonderheid het E.V.R.M.¹⁶

Het voldoen aan die eerste eis kan blijken uit de door de buitenlandse gerechtelijke overheden bezorgde stukken die in het strafdossier hun plaats zullen vinden. Het Hof van Cassatie besliste onlangs dat het recht van verdediging van de beklaagde wordt geschonden wanneer hem de mogelijkheid tot betwisting in concreto van de regelmatigheid van het aldus in het buitenland verkregen bewijs wordt ontzegd ten gevolge van het ontbreken van zulke stavingsbescheiden in het Belgische strafdossier.¹⁷

Delicater is de beoordeling van de conformiteit van de vreemde wet met de vage en open normen van het E.V.R.M. De rechter zal hierbij allicht rekening houden met de jurisprudentie ter zake van het andere land, zonder hieraan evenwel gebonden te zijn. Het zou niettemin erg ongelukkig overkomen als een rechter hier bijvoorbeeld zou beslissen dat de Nederlandse tapregeling niet door de beugel kan, terwijl de Hoge Raad in Den Haag de andere mening is toegedaan en zonder dat het Europese Hof zich daarover al heeft moeten uitspreken. Zulk een voor de rechtszekerheid dramatische toestand suggereert dat de succesvolle integratie van nationale en supranationale normen een werk van lange adem is

¹⁴ Zie arrest *Klass*, 6 sept. 1978, *Publ. Cour*, Serie A, vol. 28. Het Hof toetste de Duitse wetgeving aan artikel 8, lid 2, E.V.R.M. en kwam tot het besluit dat noch de omstandigheid dat aan bepaalde personen nooit wordt meegedeeld dat ze afgeluisterd werden, noch het gebrek aan gerechtelijke controle een inbreuk vormen op dit artikel.

¹⁵ Zie H.R., 15 dec. 1992, *N.J.*, 1993, nr. 353 en de noot C.

¹⁶ Cass., 19 februari 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, nr. 370; 10 april 1990, *ibid.*, 1989-90, nr. 479; 26 januari 1993 en 12 oktober 1993, *ibid.*, 1993, nrs. 52 en 404.

¹⁷ Cass., 30 mei 1995, A.R.P. 94. 1098 N, in zake M.

dat zijn wankelende grondvesten op het huidige ogenblik nog niet is ontgroeid.

6. De problematiek van de onregelmatige telefoontap is tweevoudig: enerzijds zijn er de af luisterpraktijken die, zoals gezegd, niet voldoen aan supranationale bepalingen met directe werking, ook al zijn die naar intern recht legitiem, anderzijds zijn er die welke gebeuren in strijd met een regelmatig bevonden nationale wetgeving. Er dient bij dit tweede aspect meteen verwezen te worden naar een bijzonder kenmerk van de Belgische af luisterwet: ze is gedetailleerd in haar omschrijving van de voorwaarden waaraan een geldige telefoontap moet voldoen. Zulk een vorm van wetgevingstechniek houdt ongetwijfeld waarborgen in, maar hij is tegelijk een weerspiegeling van de tijdsgeschiedenis die ieder overheidsop treden in het algemeen en het gerecht in het bijzonder wantrouwt. Het verschil met de oudere wetgevingstechniek die veelal enkel de krachtlijnen van de behandelde materie aanduidde en voor het overige de uitvoerders ervan heel wat appreciatiebevoegdheid toekeende, is hemelsbreed.¹⁸

Even opmerkelijk is de vaststelling dat de huidige wetgever meestal angstvallig nalaat aan te duiden welke sanctie de niet-naleving van zijn min of meer kundig uitgewerkte regels meebrengt. Dat is in de af luisterwet niet anders. Enkel de formele vermeldingen in de beschikking van de onderzoeksrechter die de bewakingsmaatregel beveelt, zijn voorgescreven op straffe van nietigheid (art. 90^{quater}, § 1, Sv.).

Het is dan ook nog maar de vraag of het niet opvolgen van welk ander wettelijk voorschrift ook onverbiddelelijk tot nietigheid zal moeten leiden. Dat het antwoord hierop niet zonder meer eenduidig is, moge ter vergelijking blijken uit de jurisprudentie over de nieuwe Wet Voorlopige Hechtenis 1990. Een aantal bepalingen worden er evenmin door nietigheid gesanctioneerd.¹⁹ Hoven en rechtbanken zullen dus ongetwijfeld in dat opzicht ook aan de toepassing van de Af-

luisterwet een aardige kluit hebben. Overigens ware het wellicht niet onredelijk dat een coherent en samenvattend stelsel der nietigheden in het straf(proces)recht zou worden opgebouwd met het oog op rechtszekerheid en ter voorkoming van talloze steriele, maar vaak uitputtende betwistingen.

7. Wat er ook van zij, de onregelmatigheid van een telefoontap kan belangrijke bewijsrechtelijke gevolgen hebben.²⁰ Onrechtmatig verkregen bewijs kan en mag niet in aanmerking worden genomen door de rechter. Het bewijs van het misdrijf moet blijken uit gegevens die rechtstreeks noch onrechtstreeks uit de onrechtmatig verkregen bewijsmiddelen voortvloeien.²¹ Aldus kan de zogeheten leer van de verboden vruchten van de giftige boom worden samengevat. Die in België aanvaarde regel van de algehele uitsluiting van het onregelmatig verkregen bewijs is echter te algemeen om niet verdacht te zijn.

Allereerst zij opgemerkt dat de rechtspraak van het E.H.R.M. gevestigd is in die zin dat het E.V.R.M. niet in alle gevallen dwingt tot de uitsluiting van onrechtmatig verkregen bewijs. De beoordeling van bewijsmateriaal komt aan de nationale rechter toe, met als toetssteen de eerlijkheid van het strafproces in zijn geheel.²²

Nu is het bewijsrecht in strafzaken de laatste jaren aan een duidelijke heropleving toe.²³ De principiële vrijheid van bewijsvoering gekoppeld aan het ontbreken van een overzichtelijke en voldoende houvast biedende lijst van onrechtmatig bevonden bewijsmiddelen leiden niet tot absolute betrouwbaarheid, ofschoon het bewijsstelsel de hoeksteen van ieder penaal gebeuren uitmaakt.²⁴ Bewijzen beoogt immers het achterhalen en vaststellen, niet van de historische maar wel van de gerechtelijke waarheid. Het vereist het doorprikken van leugens en het vermijden van dwaalsporen. De finaliteit bestaat in het verschaffen aan de rechter van een afdoende mate van zekerheid omtrent het misdrijf en de schuld opdat hij daarop zijn besluit kan gronden.²⁵ Dat oordeel van de strafrechter vormt het sluitstuk van een dynamisch geheel dat zijn oorsprong vindt in het misdrijf. En de hierbij vastgestelde relatie tussen daad en dader vereist vanzelfsprekend informatie over beide. Luidens de artt. 8 e.v. Sv. spoort de gerechtelijke politie de misdaden, de wanbedrijven en de overtredingen op, verzamelt de bewijzen ervan en levert de daders over aan de rechtbanken belast met hun bestraffing. Maar de gerechtelijke politie kan haar repressieve taak slechts vervullen als ze minstens enig gegeven omtrent

¹⁸ Zie Ph. TRAEST, "Rechts(on)zekerheid in materieel en formeel strafrecht en strafrechtelijk legaliteitsbeginsel", *R.W.*, 1993-94, 1190.

¹⁹ Zie Cass., 12 november 1991, *Arr. Cass.*, 1991-92, nr. 139; 15 april 1993 en 10 nov. 1993, *ibid.*, 1993, nrs. 179 en 458. In die arresten wordt respectievelijk beslist dat:

a. wanneer in afwachting van de beslissing van de procureur des Konings bewarende maatregelen getroffen werden t.a.v. een persoon waarvan evenwel niet blijkt dat hij poogde te ontvluchten of poogde zich te onttrekken aan het toezicht van een agent van de openbare macht, dit niet tot nietigheid van het nadien overeenkomstig de wettelijke voorschriften verleende bevel tot aanhouding leidt (art. 2, 2°, Wet Voorlopige Hechtenis 1990);

b. wanneer, in strijd met art. 16, § 7, W. Voorlopige Hechtenis 1990, een proces-verbaal van een verhoor dat van de verdachte werd afgenomen tussen het tijdstip van zijn vrijheidsbeneming en het tijdstip waarop hij naar de onderzoeksrechter werd verwezen, het uur van het einde van de ondervraging niet vermeldt, die onregelmatigheid op zichzelf geen hinder vormt voor de aflevering door de onderzoeksrechter, binnen de vanaf de feitelijke vrijheidsbeneming te rekenen wettelijke termijn, van een bevel tot aanhouding, noch voor de regelmatigheid daarvan, noch voor de daarop volgende procedure;

c. de verplichting van de politie om in het proces-verbaal van aanhouding het precieze uur van de effectieve vrijheidsbeneming te vermelden pas dan een weerslag op de wettigheid van het aanhoudingsbevel heeft als ten gevolge van dat verzuim niet kan worden nagegaan of het bevel is verleend binnen de bij art. 1, Wet Voorlopige

Hechtenis 1990 bepaalde termijn van 24 uren (art. 2, 4°, b) Wet Voorlopige Hechtenis 1990).

²⁰ Zie A. DE NAUW, «Les règles d'exclusion relatives à la preuve en procédure pénale belge», *R.D.P.*, 1990, 705; H.-D. BOSLY, «La régularité de la preuve en matière pénale», *J.T.*, 1992, 121.

²¹ Cass., 16 juni 1987, *Arr. Cass.*, 1986-87, nr. 627; 4 jan. 1994, *R.W.*, 1994-95, 185, met concl. adv.-gen. J. DU JARDIN en de noot F. D'HONT.

²² E.H.R.M., 12 juli 1988, in zake Schenk, *Publ. Cour*, Serie A, vol. 140; 27 sept. 1990, in zake Windisch, *ibid.*, vol. 186.

²³ R. DECLERCO, *Het bewijs in strafzaken*, Prolegomena; F. HUTSEBAUT, «Het onrechtmatig verkregen bewijs en zijn gevolgen», in *Strafrecht voor rechtspractici*, IV, 46; Ph. TRAEST, *Het bewijs in strafzaken*.

²⁴ J. GYSSELS, «Belaatbaar: wettig, rechtmatig, regelmatig, behoorlijk? Over het bewijs in strafzaken», *R.W.*, 1994-95, 932.

²⁵ D. HOLSTERS, «Bewijsvoering in strafzaken», in *Comm. Strafr.*

een vermoedelijk strafbaar feit. Er kan met andere woorden pas sprake zijn van het verzamelen van bewijzen wanneer voorafgaande inlichtingen het bestaan van een misdrijf redelijkerwijze kunnen doen veronderstellen of vermoeden.²⁶

Die informatie kan de gerechtelijke politie *sensu lato* op drieërlei wijze krijgen: 1. door eigen opsporing (artt. 8 e.v. Sv.); 2. door vaststelling op heterdaad (artt. 32 e.v. en art. 59 Sv.); 3. door aangifte, klacht, melding of tip van een derde (artt. 29 e.v. en art. 63 Sv.).

8. De Belgische telefoontapwet laat, anders dan bijvoorbeeld in Frankrijk, geen preventieve af luisterpraktijken toe. De gerechtelijke overheid moet dus reeds op een andere wijze over het bestaan van een misdrijf ingelicht zijn om pas dan tot verdere bewijsgaring door middel van telefoontap over te gaan. Deze ernstige lacune, niet opgevuld door de bepalingen van de wet op het politieambt, wordt door velen betreurd. Ze fnuikt de toepassing van deze rechtechniek in de pro-actieve fase en beïnvloedt ongunstig de beoogde positieve resultaten van de wet. In dat opzicht is de wetgever inderdaad ernstig tekortgeschoten: men wil aan hardlopen doen maar met een mank been. Efficiënte criminaliteitsbestrijding zonder bijzondere en moderne opsporingsvormen toe te laten en te reglementeren is de goegemeente zand in de ogen strooien.²⁷ Preventieve maatregelen zijn immers zeker zo belangrijk als hun repressieve tegenhangers. Het is weinig zinvol in de ene wel en in de andere niet te voorzien.

9. Wanneer nu tijdens een regelmatig uitgevoerde telefoontap in het kader van een onderzoek over een in de wet limitatief opgesomd misdrijf gegevens worden verkregen omtrent andere misdrijven (waarvoor het af luisteren zelfs niet mogelijk is), dan blijft die informatie toch geldig verkregen en kan er met betrekking tot die nieuwe feiten bewijsrechtelijk regelmatig gebruik van worden gemaakt. Ook bij huiszoekingen geldt trouwens een soortgelijke regel.²⁸

10. Er blijft ten slotte het geval over van de bekendmaking van een misdrijf door een derde. In een recent arrest, van 30 mei 1995, benadrukt het Hof van Cassatie het onderscheid tussen die bekendmaking aan de ene kant en het eigenlijke bewijs van het misdrijf aan de andere kant.²⁹ Terwijl de strafrechter een hem ter beoordeling voorgelegd misdrijf alleen maar bewezen mag verklaren op grond van regelmatig verkregen bewijs, staat het in geval van bekendmaking aan het openbaar ministerie te oordelen welk gevolg hieraan wordt gegeven en of het mogelijk lijkt om er regelmatig bewijs van in te zamelen, aldus dat arrest.

De omstandigheden van de toen behandelde zaak zijn, samengevat, de volgende. In 1989 werden tijdens een onderzoek omtrent drugshandel in Frankrijk de verdachten aldaar ingevolge opdracht van de onderzoeksrechter onder telefoonafluisterapparatuur geplaatst. Uit de aldus beluisterde gesprekken bleek de mogelijkheid te bestaan dat ook in België drugs misdrijven werden gepleegd. In het kader van de internationale samenwerking wordt die informatie dan aan de alhier bevoegde instanties doorgespeeld. Hierop wordt, na een politieel vooronderzoek, einde 1989 door de procu-

reur des Konings een gerechtelijk onderzoek gevorderd dat uiteindelijk voldoende bezwaren oplevert om de verdachten te vervolgen. Ondertussen heeft het E.H.R.M. echter de Franse af luisterprocedure onverenigbaar met het E.V.R.M. verklaard. De eerste correctionele rechter weert de uitgetikte teksten van de in Frankrijk afgeluisterde telefoongesprekken alsmede de lijst der opgeroepen telefoonnummers uit het debat, maar veroordeelt de beklagden op grond van de bewijsmiddelen, verzameld tijdens het in België gevoerde strafonderzoek. Dit is in overeenstemming met de rechtspraak die oordeelt dat de rechter die de uit de opsporing van telefoongesprekken onwettig verkregen informatie uitsluit en enkel steunt op gegevens die hieraan vreemd zijn, zijn beslissing van veroordeling naar recht verantwoordt.³⁰

De appelrechters zien het echter anders. Ze verklaren het hele onderzoek nietig omdat het startpunt ervan de onregelmatige Franse telefoontap zou zijn. Die zienswijze gaat niet nader in op de omstandigheid dat de Belgische politionele en gerechtelijke overheden niet in het minst opgetreden zijn of betrokken geweest zijn bij het in het buitenland gevoerde onderzoek en dat de nuttige gegevens hun spontaan werden meegedeeld op een ogenblik dat de telefoontap als onderzoeksmethode in Frankrijk nog als rechtmatig werd beschouwd. Meteen rijst de klemmende vraag of in zo'n geval de procureur des Konings zonder meer van uitoefening van de strafvordering moet afzien, met alle gevolgen van dien. Is profiteren van andermans onrechtmatigheid strafvorderlijk altijd onrechtmatig? In zijn arrest van 30 mei 1995 beantwoordt het Hof van Cassatie dit dilemma ontkennend. Het oordeelt dat de bekendmaking van een misdrijf niet voor niet bestaande kan worden gehouden en dat de omstandigheid dat de aangever van een mogelijk strafbaar feit dit door een onwettigheid heeft vernomen, geen afbreuk moet doen aan de rechtmatigheid van het bewijs dat zelf zonder enige onwettigheid naderhand wordt verkregen. Die overwegingen, die zullen leiden tot vernietiging van het bestreden arrest, liggen in de lijn van de ontwikkeling die de rechtspraak van het Hof inzake de geldigheid van bewijsmateriaal heeft ondergaan.³¹

Het uitgangspunt is dat, om tot onrechtmatigheid van bewijsgaring te besluiten, steeds werd aangenomen dat de onrechtmatige daad bij het verzamelen van bewijsmaterieel gepleegd moet zijn door de overheid die met de opsporing, de vaststelling of de vervolging der misdrijven belast is.³² Latere arresten van het Hof wijzen er in het bijzonder op dat een onregelmatigheid bij het verkrijgen van bewijsstukken niet noodzakelijk leidt tot de nietigheid van het hierop gebaseerde onderzoek, op voorwaarde dat die onregelmatigheid aan een derde toe te schrijven is.³³ Dit is zeker het geval wanneer de opsporingsambtenaren op generlei wijze, dit is noch incidenteel, noch structureel, noch expliciet, noch impliciet, de onregelmatigheid van die derde hebben bevorderd.

³⁰ Cass., 28 februari 1995, A.R.P. 93.887 N., in zake T.

³¹ Zie Ph. TRAEST, «Wanneer is het door een derde verkregen bewijs ontoelaatbaar?», *R. Cass.*, 1994, 72.

³² Cass., 12 maart 1923, *Pas.*, 1923, I, 233.

³³ Cass., 17 januari 1990, *R.W.*, 1990-91, 436, en de noot L. HUYBRECHTS, 17 april 1991, *R.D.P.*, 1992, 94, en de noot Ch. DE VALKENEEER.

²⁶ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, II, 1.

²⁷ Zie R. VERSTRAETEN, «Opsporingsmethoden: regulering en controle in België en Frankrijk», *Delikt en delinkwent*, 1995, 605.

²⁸ Cass., 7 februari 1995, A.R.P. 93.848 N., in zake C.

²⁹ Cass., 30 mei 1995, A.R.P. 93.946 N., in zake G. e.a.

11. Er moet ten slotte nog verwezen worden naar de wettelijk bepaalde bijzondere machtigingsprocedure inzake fiscale misdrijven (art. 29, tweede lid, Sv.). De sanctie voor strafvervolgingen die zouden worden ingesteld als gevolg van een aangifte door een niet-gemachtigd fiscale ambtenaar is de niet-ontvankelijkheid van de strafvordering (art. 460, § 2, W.I.B. 1992; art. 74, § 2, W.B.T.W.).³⁴ Dat zou evenwel niet beletten dat de fiscale administratie voorafgaandelijk aan die wettelijke kennisgeving spontaan kan overgaan tot het meedelen aan het parket in de loop van het opsporingsonderzoek van nuttige inlichtingen, verslagen en bescheiden. Deze kennisgeving heeft bovendien niet tot gevolg dat nadien geen rechtsgeldige aangifte door de fiscus meer kan gebeuren.³⁵

12. De thans verder doorgedreven nuancering met betrekking tot de beoordeling van de wijze van bekendmaking van misdrijven en het daaropvolgend intreden van een strafonderzoek op grond van een redelijk vermoeden van schuld zal de voorstanders van het stelsel der algehele en onvoorwaar-

delijke uitsluiting van elke onregelmatige bewijsgaring ongetwijfeld opnieuw op de proef stellen. Er kunnen bij deze problematiek zowel pro als contra argumenten worden ontwikkeld: effectiviteit versus behoorlijkheid. In ieder geval is ze nog niet volledig en definitief in kaart gebracht en blijft de discussie open. Algemeen lijkt het mij toch dat, bij afwezigheid van een sluitende wettelijke regeling, de sanctie op onregelmatige kennisgeving en bewijs van misdrijven mede bepaald zou moeten worden door het sleutelbegrip belangen-schade. De rechter zou aldus tegenover elkaar moeten afwegen de ernst van de begane onregelmatigheid in verhouding tot het daarmee gediende belang. Zowel het Franse Hof van Cassatie als de Nederlandse Hoge Raad schijnen die weg op te gaan.³⁶

Het beginsel van de integriteit van de rechtspleging, waarbij de procedureregels meestal waarborgen uitmaken ter bescherming van de individuele rechten en vrijheden, mag, hoe waardevol ook, niet tot maatschappelijk onaanvaardbare toestanden leiden. Het is ons aller taak dit delicate evenwicht, dat de hoeksteen uitmaakt van het straf(proces)recht, na te streven en onverpoosd te vervolmaken in een zo samenhangend mogelijk geheel, zonder dat evenwel al te strakke en algemene regels een hinderpaal mogen vormen bij de billijke beoordeling van de individuele gevallen met hun telkens verschillende concrete bijzonderheden.

M. DE SWAEF

³⁴ J. D'HAENENS, «Het formeel fiscaal strafrecht na de hervormingen van 1980 en 1986», in *Actuele problemen van strafrecht*, 151.

³⁵ Cass., 15 maart 1994 en C. VANDERKERKEN, «De aangifte van fiscale misdrijven door belastingambtenaren: staat het Hof van Cassatie de regularisatie van een onregelmatige aangifte door machtiging achteraf toe?», *R. Cass.*, 1994, 177.

³⁶ Zie Cass.fr., 15 juni 1993, *D.S.*, 1994, 613, en de noot C. MASCALA; H.R., 11 april 1995, *N.J.*, 1995, nr. 537, met noot C.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

21 MAART 1995

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. Suetens en Henneuse

Grondwet – Gelijkheid – Gemeentekieswet – Alleenstaande kandidaat – Stemvak

Art. 30, derde lid, van de Gemeentekieswet schendt de artt. 10 en 11 Gw. niet, in zoverre het bepaalt dat op het stembiljet geen stemvak staat naast de naam van alleenstaande kandidaten.

Arrest nr. 28/95

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest nr. 51.148 van 17 januari 1995 in zake M. heeft de Raad van State, afdeling administratie, de volgende prejudiciële vraag gesteld:

«Schendt artikel 30, derde lid, van de gemeentekieswet de artikelen 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet, inzo-

verre daarin is bepaald dat op het stembiljet geen kleiner stemvak staat naast de naam van alleenstaande kandidaten?»

...

IV. In rechte

1. De verzoeker voor de Raad van State voert aan dat artikel 30, derde lid, van de gemeentekieswet strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Bedoeld artikel 30, derde lid, bepaalt: «Naast de naam en de voornaam van iedere kandidaat, behalve naast die van alleenstaande kandidaten, staat een kleiner stemvak.»

De verzoeker voor de Raad van State beweert: «deze wijze van opmaken van het stembiljet houdt... een ernstige discriminatie in van verzoeker ten opzichte van alle andere kandidaten vermeld op het stembiljet», d.i. kandidaten die samen met anderen op een lijst voorkomen.

2. Artikel 30, derde lid, van de gemeentekieswet stelt een verschil in behandeling in tussen twee categorieën van kandidaten:

a) de kandidaten die samen met anderen op een lijst voorkomen en naast wier naam en voornaam een stembak is geplaatst;

b) de alleenstaande kandidaat, die wel een stembak boven zijn lijst heeft, maar niet een stembak naast zijn naam en voornaam.

3. Het aanbrengen op het stembiljet van een stembak naast de naam en voornaam van elke kandidaat op een lijst met verscheidene kandidaten, is verantwoord door de zorg van de wetgever om de kiezer ertoe in staat te stellen een of meer voorkeurstemmen uit te brengen.

De kiezer stemt bovenaan op een lijst, wanneer hij zijn stem wil geven aan een bepaalde lijst en hij de volgorde aanvaardt waarin de kandidaten op die lijst voorkomen.

Wenst de kiezer zijn stem te geven aan een bepaalde lijst maar wil hij de orde waarin de kandidaten op die lijst zijn voorgedragen wijzigen, dan brengt hij een of meer naamstemmen uit in het stembak naast de naam van de kandidaat of kandidaten aan wie hij de voorkeur wil geven.

In het geval van een lijst met een alleenstaande kandidaat, bestaat er uiteraard geen behoefte om de volgorde op de lijst te wijzigen.

4. In zijn memorie met verantwoording erkent de verzoeker voor de Raad van State dat er voor een lijst met een alleenstaande kandidaat geen behoefte bestaat om de volgorde op de lijst te wijzigen. Hij betoogt evenwel dat men met zekerheid kan stellen dat artikel 30, derde lid, van de gemeentekieswet ertoe leidt «dat de alleenstaande kandidaat ... minder stemmen behaalt dan het aantal stemmen dat hij (of zijn lijst) zou behalen, indien er toch een (kleiner) stembak naast zijn naam en voornaam zou geplaatst zijn». In dit verband wijst hij erop dat «bij de gemeenteraadsverkiezingen ... de tendens om naamstemmen uit te brengen nog groter (is)» dan bij andere verkiezingen. Een analyse van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen gehouden in de gemeente Keerbergen op 9 oktober 1994 toont aan dat op 84,82 % van de stembiljetten naast de naam van een of meer kandidaten is gestemd.

5. Die beweringen en feitelijke beschouwingen doen niets af aan de vaststelling dat er een objectief verschil bestaat tussen een lijst met één enkele kandidaat en een lijst met verscheidene kandidaten.

De feitelijke vaststelling dat de meeste kiezers die hun stem hebben uitgebracht op een lijst met verscheidene kandidaten, de voorkeur eraan hebben gegeven om een stem uit te brengen achter de naam van een of meer kandidaten, toont op zichzelf geenszins aan dat de verzoeker voor de Raad van State, als de enige kandidaat van zijn lijst, zou kunnen zijn benadeeld door de ontstentenis van een stembak naast zijn naam.

6. Het uit artikel 30, derde lid, van de gemeentekieswet voortvloeiende verschil in behandeling steunt op een objectief criterium; het is redelijk verantwoord en het blijkt niet dat het een nadeel berokkent aan de kandidaten die als enige kandidaat op een lijst voorkomen.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 15 SEPTEMBER 1994

Voorzitter: de h. Sace

Rapporteur: de h. Rappe

Openbaar ministerie: mevr. Liekendaël

Advocaten: mrs. Gérard en De Bruyn

Aanneming van werk – Bouwwerk – Lichte verborgen gebreken – Architect – Rechtsvordering – Termijn – Beoordeling door de feitenrechter

De goedkeuring van het bouwwerk door de opdrachtgever onthefte de architect niet van zijn aansprakelijkheid voor de verborgen gebreken, zelfs als die de stevigheid van het gebouw of van een van de essentiële elementen ervan niet hebben aangetast.

Art. 1648 B.W., dat inzake koop bepaalt dat de rechtsvordering op grond van koopvernietigende gebreken «binnen een korte tijd» moet worden ingesteld, is niet toepasselijk op de aannemingsovereenkomst, in welk geval de rechter in feite en derhalve op onaantastbare wijze oordeelt of de vordering op grond van verborgen gebreken tijdig is ingesteld.

K. t/A. en K.

Gelet op het bestreden arrest, op 24 juni 1993 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

...

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat de goedkeuring van het werk door de verweerders eiser niet onthefte van zijn aansprakelijkheid voor de verborgen gebreken, zelfs als die de stevigheid van het gebouw of een van de essentiële elementen ervan niet hebben aangetast;

Dat het onderdeel faalt naar recht;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende, enerzijds, dat artikel 1648 van het Burgerlijk Wetboek dat, inzake koop, bepaalt dat de rechtsvordering op grond van koopvernietigende gebreken «binnen een korte tijd» moet worden ingesteld niet toepasselijk is op de aannemingsovereenkomst;

Overwegende, anderzijds, dat, inzake aannemingsovereenkomsten, de rechter in feite en derhalve op onaantastbare wijze oordeelt of de vordering op grond van verborgen gebreken tijdig is ingesteld;

Overwegende dat het arrest zegt «dat de opdrachtgevers van het werk pas in de loop van 1983 hebben beseft dat de scheuren en de schade in hun pand voortvloeiden uit gebreken en wanprestaties; dat zij in dat jaar en sporadisch in 1984 steeds hebben getracht een minnelijke oplossing te vinden, waartegen noch de architect noch aannemer B. uitdrukkelijk waren gekant, welke laatste, in januari 1985, nog het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf raadpleegde, niettegenstaande het feit dat de technische raadgever van zijn verzekeraar het dossier wilde afsluiten; dat het stilzwijgen achteraf van de opdrachtgevers van het werk tot de maand december 1985, op welk tijdstip zij aan hun medecontractanten opnieuw hebben gevraagd het pand te komen bezichtigen en zich vervolgens tot de raad van de Orde van Architecten hebben gewend, niet kan worden uit-

gelegd alsof zij de gebreken hadden aanvaard die, volgens hen, steeds talrijker werden; dat het echtpaar A.-K. er terecht op wijzen dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de aannemingsovereenkomst geenszins vereisen dat de vordering op grond van verborgen gebreken binnen een korte tijd wordt ingesteld; dat een vordering op grond van verborgen gebreken die te wijten zijn aan de architect en of aan de aannemer alleen maar onontvankelijk kan worden verklaard als de opdrachtgever van het werk de gebrekkige toestand in feite had aanvaard; dat een dergelijke aanvaarding, in geval van stilzitten van de opdrachtgever van het werk, slechts kan worden afgeleid uit het verloop van een zodanig lange tijd sedert de ontdekking van de gebreken, zonder reactie van de opdrachtgever van het werk, dat zulks niet anders kan worden uitgelegd dan als een aanvaarding van de gebrekkige toestand, wat te dezen kennelijk niet het geval is»;

Dat de feitenrechter uit die vaststellingen en overwegingen wettig heeft kunnen afleiden dat de verweerders hun rechtsvordering niet te laat hadden ingesteld;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT—In dezelfde zin: Cass., 8 april 1988, *Arr. Cass.*, 1987-88, 1000; *Pas.*, 1988, I, 921; *T. Aann.*, 1989, 301.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 9 JANUARI 1995

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Rappe

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. Draps en van Hecke

Gehandicapten – Tegemoetkomingen – 1. Wetgeving – Openbare orde – 2. Herziening – Mogelijkheid – Wijziging van toestand – Samenwonende – Alleenstaande

1. De wetgeving inzake tegemoetkomingen aan gehandicapten is van openbare orde.

2. Herziening van een overeenkomstig de wet van 27 juni 1969 na 31 december 1974 en vóór 1 juli 1987 toegekende tegemoetkoming is slechts mogelijk wanneer een wijziging in de toestand van de belanghebbende wordt vastgesteld die de afschaffing, vermindering of niet-uitbetaling van de tegemoetkoming tot gevolg kan hebben. Dat is op zichzelf niet het geval bij een overgang van de toestand van «samenwonende» naar die van «alleenstaande».

T. t/ Belgische Staat

Gelet op het bestreden arrest, op 12 januari 1994 door het Arbeidshof te Luik, afdeling Neufchâteau, geweest;

...

Over de door verweerder opgeworpen gronden van niet-ontvankelijkheid: enerzijds, het middel is nieuw, en anderzijds, het onderzoek ervan noopt tot het onderzoek van feiten die het bestreden arrest niet heeft vastgesteld.

Overwegende dat, enerzijds, de wetgeving inzake de tegemoetkomingen aan gehandicapten van openbare orde is, zo-

dat de grond van niet-ontvankelijkheid hierin bestaande dat het middel nieuw is, niet kan worden aangenomen;

Overwegende dat, anderzijds, het onderzoek van het middel niet noopt tot het onderzoek van feiten die het bestreden arrest niet heeft vastgesteld; dat alleen moet worden nagegaan of, gelet op de vorenvermelde wetgeving, de overgang van de staat van samenwonende naar die van alleenstaande kan leiden tot de afschaffing, de vermindering of de niet-betaling van de tegemoetkoming;

Dat de grond van niet-ontvankelijkheid evenmin kan worden aangenomen;

...

Overwegende dat artikel 28, vierde lid, van de wet van 27 februari 1987 betreffende de tegemoetkomingen aan gehandicapten, bepaalt dat «de wet van 27 juni 1969 (...) voorlopig van toepassing blijft voor de gehandicapten waaraan een tegemoetkoming is toegekend die na 31 december 1974 doch vóór de inwerkingtreding van deze wet is ingegaan, tot te hunnen aanzien, naar aanleiding van een herziening op verzoek of ambtshalve, een beslissing wordt genomen in toepassing van deze wet»;

Overwegende dat het bestreden arrest erkent dat eiseres die bepaling kan doen gelden;

Overwegende dat naar luid van artikel 21, 1°, van het koninklijk besluit van 6 juli 1987 houdende uitvoering van de voornoemde wet «ambtshalve wordt overgegaan tot een herziening van het recht op de tegemoetkoming: 1° wanneer een wijziging wordt vastgesteld in de toestand van de gerechtigde, die de afschaffing, de vermindering of de niet-betaling van de tegemoetkoming kan tot gevolg hebben»;

Overwegende dat het arrest alvorens recht te doen van 23 juni 1993 vaststelt dat eiseres, vóór verweerders betwiste beslissing van 16 februari 1980, een tegemoetkoming ontving volgens het tarief van samenwonende gerechtigde en dat de voornoemde beslissing van verweerder haar het recht heeft verleend op een tegemoetkoming volgens het tarief van alleenstaande gerechtigde;

Overwegende dat het bestreden arrest oordeelt dat «(verweerder) terecht het geval van eiseres heeft herzien», nu die beslissing «een wijziging vermeldt die de vermindering van de tegemoetkoming tot gevolg kan hebben doordat zij uitdrukkelijk vermeldt dat de betrokkene behoort tot de categorie van alleenstaande gerechtigden»;

Overwegende dat uit de artikelen 4 en 6 van het koninklijk besluit van 6 juli 1987 volgt dat, in het stelsel van de tegemoetkomingen aan gehandicapten, de toestand van de «samenwonende» gerechtigden minder gunstig is dan die van de «alleenstaande» gerechtigden; dat bijgevolg de overgang van de staat van «samenwonende» naar die van «alleenstaande» op zichzelf niet van die aard is dat de tegemoetkoming aan de gerechtigde wordt verminderd;

Dat het arrest bijgevolg zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 4 MEI 1995

Voorzitter: de h. Sace

Rapporteur: de h. Rappe

Openbaar ministerie: de h. Piret

Advocaat: mr. Gérard

Echtscheiding – Op grond van feitelijke scheiding – Na scheiding van tafel en bed – Toelaatbaar

De scheiding van tafel en bed, die de plicht tot samenwonen van de echtgenoten opheft, is de bewuste keuze van de echtgenoten of van één van hen en moet dus worden gelijkgesteld met de scheiding bedoeld in art. 232 B.W.

E. t/ Q.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 mei 1994 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel: schending van de artikelen 232, 233 van het Burgerlijk Wetboek, 1305, 1309 en 1310 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het arrest erop wijst dat de ontvankelijkheid van een vordering tot echtscheiding, die door een van tafel en bed gescheiden echtgenoot wordt ingesteld op grond van feitelijke scheiding van meer dan vijf jaar geen controversieel vraagstuk is en dat de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding voor de echtgenoten slechts een mogelijkheid is; het daarna beslist dat verweerders vordering tot echtscheiding op grond van feitelijke scheiding van meer dan vijf jaar ontvankelijk en gegrond is en de beslissing over de ontvankelijkheid grondt op de overweging dat «appellant (verweerder) terecht aanvoert dat de bij artikel 1309 van het Gerechtelijk Wetboek ingevoerde procedure tot omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding een mogelijkheid is die geboden wordt aan de van tafel en bed gescheiden echtgenoten, maar dat geen enkele wetsbepaling de keuze van een andere weg om de huwelijksband te beëindigen verbiedt; dat echtgenoten hun huwelijksband niet kunnen vastleggen in een overeenkomst over de ontbinding waarvan zij alleen samen zouden kunnen beslissen, aangezien het huwelijk de openbare orde raakt en de wetgever, zonder ook maar de geringste beperking te overwegen, de uitspraak van de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding enkel heeft toegestaan onder de bij artikel 232, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bepaalde voorwaarden; dat de wetgever aldus enkel een wettelijke bekrachtiging heeft willen geven aan een evolutie van de zeden, waardoor het denkbeeld onhoudbaar is geworden dat een persoon gedwongen zou worden tot de voortzetting van een huwelijk – dat toch gebaseerd moet zijn op liefde, affectie, onderling respect en de wil tot samenleven – wanneer de grondslag van het huwelijk niet meer bestaat en alleen nog als een hinderlijke dwang ervaren wordt; dat geïntimeerde (eiseres), door de toestand ten gevolge van een scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming uit te sluiten van het toepassingsgebied van artikel 232, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, op grond dat de scheiding in laatstgenoemd geval door de rechter wordt uitgesproken en geen «feitelijke» scheiding is, aan de termen

«feitelijke scheiding» een beperkende betekenis geeft die door geen enkele wettekst is verantwoord»,

...

Overwegende dat de scheiding van tafel en bed de plicht tot samenwonen van de echtgenoten opheft; dat zij een bewuste keuze is van de echtgenoten of van één van hen en dus moet worden gelijkgesteld met de scheiding bedoeld in artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de echtgenoten van tafel en bed gescheiden zijn sedert 1986, dat zij sedert 6 februari 1984 gescheiden leven, dat hun scheiding onherroepelijk is en dat niet blijkt dat de echtscheiding de materiële toestand van het uit het huwelijk geboren minderjarig kind zou verslechteren; dat het arrest wettig beslist dat de op grond van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek ingestelde vordering tot echtscheiding ontvankelijk en gegrond is;

Dat het middel faalt naar recht;

...

NOOT–Het Hof van Cassatie beslecht met deze uitspraak de discussie in rechtsleer en rechtspraak over de vraag of na scheiding van tafel en bed nog een echtscheiding op grond van feitelijke scheiding verkregen kan worden. Het Hof beantwoordt die vraag positief en sluit hiermee aan bij de meerderheidsstelling in de rechtsleer (voor een overzicht van voor- en tegenstanders van beide stellingen, zie o.a. De Busschere, C., noot onder Brussel, 17 mei 1994, *J.T.*, 1994, 758 en *Not.Fisc.M.*, 1994, afl. 8, 11; Senaeve, P., noot onder Cass., 4 mei 1995, *E.J.*, 1995, afl. 5, 71). In de rechtspraak beantwoordden de Hoven van Beroep te Antwerpen en te Gent deze vraag negatief (zie o.a. Antwerpen, 18 oktober 1989, *R.W.*, 1989-90, 1432, noot Gerlo, J.; Gent, 14 maart 1994, *R.W.*, 1994-95, 407, noot J.G., en *T.G.R.*, 1995, 12, noot De Busschere, C.). Zowel het Hof van Beroep te Luik als te Brussel wijzigden hun oorspronkelijke rechtspraak en oordelen thans dat een vordering tot echtscheiding overeenkomstig art. 232 B.W., die ingesteld wordt door een van de echtgenoten die reeds van tafel en bed gescheiden zijn, toelaatbaar is (vergelijk Luik, 21 november 1984, *Pas.*, 1985, II, 41; Luik, 17 mei 1988, *J.T.*, 1989, 383, en *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1990, 91, noot Renchon, J.L.; Brussel, 4 juni 1985, *Rev. Not. B.*, 1987, 481, noot De Busschere, C., en *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1988, 450, noot Van Gysel, A.; Brussel, 17 mei 1994, *l.c.*, 758).

E.A.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

22e KAMER – 22 MEI 1995

Voorzitter: de h. Bijl

Advocaten: mrs. Van Caeneghem loco Six en Taels

Burgerlijke rechtspleging – Vereffening en verdeling – Aanstelling notaris – Bevoegdheid van de rechter – Aard

Wanneer het aan de rechter toekomt een notaris aan te wijzen moet bij de uitoefening van dit keuzerecht ook rekening gehouden worden met de belangen van partijen.

V. t/ W.

HOF VAN BEROEP TE GENT*3e KAMER – 13 SEPTEMBER 1995*

Voorzitter: de h. De Graef

Raadsheren: de hh. Heimans en Beaucourt

Openbaar ministerie: de h. Derterboek

Advocaten: mrs. De Smet, Bourgeois en Vanaght

Vonnissen en arresten – Strafzaken – Burgerlijke rechtsvordering – Verzoek tot verbetering – Dagvaarding door openbaar ministerie

Geen enkele wettelijke bepaling verhindert het openbaar ministerie in zaken waarbij de burgerlijke rechtsvordering door de strafrechter wordt behandeld, op verzoek van een belanghebbende partij te dagvaarden tot uitlegging of verbetering van een beslissing op burgerlijk gebied.

O.M. e.a. t/ E.

De partijen Luc G., René E. en de Landsbond van de Neutrale Mutualiteitsverbonden werden op 20 september 1994 door het openbaar ministerie gedagvaard om te verschijnen voor het Hof, deze kamer, «teneinde te horen beslissen, door een verbeterend arrest, over het gedeelte van het arrest van 24 maart 1994 van de derde kamer van het hof van beroep alhier, waarin in het beschikkend gedeelte van dit arrest met betrekking tot de uitspraak op burgerlijk gebied, bij vergissing werd vermeld dat het vonnis op burgerlijk gebied wordt bevestigd».

In de eerste plaats werpt René E. in zijn conclusie op dat de procureur-generaal geen bevoegdheid heeft om een dergelijke vordering, die alleen betrekking heeft op de uitspraak op burgerlijk gebied, in te leiden, en dat de vordering dan ook, mede gelet op het gebrek aan hoedanigheid en belang bij het openbaar ministerie, onontvankelijk is.

Het blijkt evenwel dat het openbaar ministerie tot dagvaarding is overgegaan als gevolg van een vraag van de raadsman van Luc G., zulks nadat bleek dat de behandeling van de zaak op grond van vrijwillige verschijning van de partijen onmogelijk was.

Welnu, geen enkele wettelijke bepaling verhindert het openbaar ministerie om in zaken, waarbij de burgerlijke rechtsvordering door de strafrechter wordt behandeld, op vraag van een belanghebbende partij (te dezen Luc G.) te dagvaarden tot uitlegging of verbetering van een beslissing op burgerlijk gebied.

Op 3 januari 1995 heeft Luc G. bovendien zelf de partij René E. laten dagvaarden.

NOOT–Wat de zaak zelf betreft stelt het arrest vast: «Het arrest van 24 maart 1994 houdt geen onduidelijke of dubbelzinnige beslissing in, maar bevat een tegenstrijdigheid tussen de redengeving en de beslissing. De tegenstrijdigheid in het in kracht van gewijsde gegaan arrest tussen de redenen en het dispositief is niet als een louter materiële vergissing (verschrijving of misrekening) te beschouwen».

Het hof van beroep beslist diensgevolge: «Op de vordering tot verbetering van het arrest, zoals gevraagd door het openbaar ministerie en Luc G., kan niet worden ingegaan.»

Overwegende dat door het ontvankelijk en toelaatbaar hoger beroep de kwestie van de aanwijzing van de aan te stellen notaris of notarissen opnieuw aanhangig is bij de appelrechter;

Overwegende dat thans een debat gevoerd wordt over deze aanwijzing waaruit blijkt dat de partijen zich niet over een keuze kunnen verstaan, zodat de appelrechter ambtshalve dient over te gaan tot aanwijzing;

Overwegende dat, zelfs indien de rechter alsdan in de regel over een discretionaire bevoegdheid zou beschikken met eerbiediging van de voorschriften inzake de territoriale bevoegdheid en de onverenigbaarheden, het niettemin aangewezen is om op een oordeelkundige, beredeneerde en aan de omstandigheden aangepaste wijze te beslissen over de aanwijzing in het kader van een goede rechtsbedeling;

Overwegende immers dat de notaris in de rechtspleging van een gerechtelijke verdeling een belangrijke wettelijke functie uitoefent, niet enkel op juridisch technisch gebied doch ook en vooral als bemiddelaar tussen de procespartijen;

Overwegende het dan ook gepast voorkomt om in de mate van het mogelijke en het redelijke rekening te houden met het verlangen der partijen inzake de aanwijzing van de notaris of notarissen, ook en vooral wanneer, zoals te dezen, hierover een geschil is ontstaan om te vermijden dat er bijkomend nog een aanvaardingsprobleem zou ontstaan (R. Rens, «De vrije keuze van de notaris», Liber Amicorum J. VAN HOUTTE, blz. 827-828 met rechtspraak en rechtsleer);

Overwegende dat uit de inleidende dagvaarding blijkt dat er meerdere geschilpunten tussen de partijen bestaan;

Overwegende dat uit het verloop van de rechtspleging blijkt dat de conflictsituatie tussen de partijen reeds tot uiting komt naar aanleiding van de aanwijzing van de notaris;

Overwegende dat het dan ook gepast en raadzaam voorkomt om twee notarissen aan te stellen met het oog op de werkzaamheden, zoals bepaald in artikel 1214 Ger.W.;

Overwegende dat de door appellant ingeroepen redenen niet van dien aard zijn dat de door de eerste rechter terecht aangewezen notaris dient te worden vervangen, zoals gevorderd door appellant doch waartegen geïntimeerde zich verzet;

Overwegende dat het dan ook gepast voorkomt om de door de eerste rechter aangewezen notaris als minuuthouder aan te stellen;

Overwegende dat de partijen geen voorkeur hebben laten blijken voor een andere notaris en evenmin enig bezwaar hebben geuit tegen de door de eerste rechter aangewezen notaris om de niet-verschijnende en weigerende partijen te vertegenwoordigen, overeenkomstig art. 1209, derde lid, Ger.W.;

Overwegende dat het dan ook gepast voorkomt om die notaris thans aan te wijzen als tweede notaris, overeenkomstig artikel 1214 Ger.W.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE GENT

19e KAMER – 12 JANUARI 1994

Voorzitter: mevr. De Wilde

Rechters: mevr. Mallems en de h. Van den Berghe

Openbaar ministerie: mevr. Sorgeloose

Advocaten: mrs. Martens, Serras loco De Wolf, Thiebaut en Beeusaert

Misdrijf – Verschoning – Diefstal tussen echtgenoten

Het begrip aanverwantschap in de zin van art. 462, eerste lid, Sw. kan worden omschreven als de verbinding tussen een der echtgenoten met de bloedverwanten van de andere echtgenoot. Aanverwantschap volgt alleen uit het huwelijk, het concubinaat geeft daartoe geen ontstaan, zodat de verschoningsgrond uit art. 462, eerste lid, Sw. geen toepassing vindt in geval van concubinaat.

De S. en Van C. t./ V. en S.

Wijlen Oscar De S. overleed op 4 juli 1990. Hij was gehuwd onder het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen met Zoë Van C., dit bij gebrek aan huwelijkscontract. Uit dit huwelijk had hij een wettige zoon, A. De S..

Sedert eind 1964 vormde de eerste beklaagde een *feitelijk* gezin met Oscar De S. De tweede beklaagde, wettig kind uit het eerste huwelijk van de eerste beklaagde, die reeds vroeg weduwe was geworden, werd van kindsbeen af opgevoed binnen dit feitelijk gezin.

Oscar De S. heeft nooit een echtscheidingsprocedure ingesteld en heeft evenmin een testament nagelaten, zodat de huwelijksgemeenschap De S.-Van C. onverminderd is blijven bestaan en zodat tevens dient worden gesteld dat noch de eerste, noch de tweede beklaagde tot zijn erfopvolgers behoren.

Prealabel dient evenwel de vraag te worden gesteld of zij in het kader van deze strafprocedure als *aanverwanten* dienen te worden beschouwd, nu beiden zich te hunner verdediging beroepen op artikel 462, eerste lid, Sw., als wettelijke verschoningsgrond.

Het begrip aanverwantschap kan worden omschreven als de verbinding tussen een der echtgenoten met de bloedverwanten van de andere echtgenoot. Aanverwantschap volgt alleen uit het huwelijk, concubinaat geeft daartoe geen ontstaan (cf. BAETEMAN G., *Personen- en gezinsrecht*, II 4e ed. 1992, nr. 464). De door de beklaagden aangevoerde verschoningsgrond vindt derhalve wat hen betreft geen toepassing (cf. L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch Strafrecht*, 1990, nr. 525).

...

NOOT–De verschoningsgrond van art. 462 Sw.

1. In het geannoteerde vonnis worden beklaagden V. en S. vervolgd voor diefstal ten nadele van de nalatenschap van wijlen De S. V. vormde samen met haar dochter S. een *feitelijk* gezin met De S. tot diens overlijden. V. en S. voeren ter verdediging de toepassing van art. 462 Sw. aan.

2. Art. 462 Sw. voorziet in een beslissende verschoningsgrond in geval van diefstal ten nadele van bepaalde familie-

leden. De reden van deze grond van verschoning is het vermijden van de ernstige gevolgen die een strafrechtelijke veroordeling voor zo'n diefstal binnen de familie zou meebrengen. Dit zou een blijvende bron van verdeeldheid en haat kunnen zijn (BEKAERT, H., *Algemene theorie van de verschoning in het strafrecht*, Antwerpen, De Sikkel, 1958, nr. 27). Tevens is het niet zo eenvoudig om de eigendom van verschillende verwanten strikt gescheiden te houden (MERCKX, D., «Diefstal tussen echtgenoten, bloedverwanten en aanverwanten», *Comm. Straf.*, nr. 1). De beweegredenen van de wetgever voor deze verschoningsgrond is duidelijk een van sociaal belang.

3. De straffeloosheid ten gevolge van de verschoningsgrond van art. 462 Sw. laat het misdrijf in al zijn bestanddelen bestaan (Cass., 25 januari 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, 611; Brussel, 18 december 1974, *R. W.*, 1974-75, 2414; Antwerpen, 5 december 1979, *Limb. Rechtsl.*, 1980, 100). Dit zal belang hebben voor de eventuele burgerrechtelijke gevolgen. Alle constitutieve elementen van diefstal moeten dan aanwezig zijn. Het wegnemen van de voorwerpen moet bijgevolg geschieden met bedrieglijk opzet (Cass., 14 oktober 1957, *Arr. Cass.*, 1958, 79). Ook het materieel element, nl. het wegnemen van goederen die aan een ander toebehoren, dient aanwezig te zijn.

4. Volgens art. 462 Sw. worden verschoond de diefstal gepleegd door: 1) de ene echtgenoot ten nadele van de andere (Gent, 1 februari 1958, *R. W.*, 1958-59, 1421) en ook door een weduwe of een weduwnaar van de goederen die aan de overleden echtgenoot (Cass., 14 november 1955, *Arr. Cass.*, 1956, 193) toebehoorden; 2) de afstammelingen ten nadele van hun bloedverwanten in de opgaande lijn (Cass., 31 mei 1983, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1202; Antwerpen, 2 februari 1989, *R. W.*, 1989-90, 156, noot MERCKX, D.); 3) de bloedverwanten in de opgaande lijn ten nadele van hun afstammelingen; 4) aanverwanten in de opgaande of neerdalende lijn (Antwerpen, 28 april 1989, *R. W.*, 1990-91, 432). Deze diefstallen geven overeenkomstig art. 462, eerste lid, Sw. enkel aanleiding tot burgerrechtelijke vergoeding.

5. De verschoningsgrond van art. 462 Sw. heeft een persoonlijk karakter (DE NAUW, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Brussel, Story-Scientia, 1984, 122). Hij geldt enkel voor de speciaal door de wetgever aangeduide daders. Collateralen, zoals broers en zusters, kunnen dus geen aanspraak maken op deze verschoning (Cass., 21 juni 1827, *Pas.*, 1827, 225; Gent, 14 november 1908, *Pas.*, 1909, II, 341). Deze en alle andere personen die aan dergelijke diefstal hebben meegelopen maken zich schuldig aan diefstal als mededader of medeplichtige (Brussel, 20 mei 1976, *R. W.*, 1979-80, 201; Antwerpen, 20 november 1986, *R. W.*, 1987-88, 339, noot MERCKX, D.). Eveneens dient steeds nauwkeurig te worden nagegaan in wiens nadeel de feiten werden gepleegd. Ten opzichte van derden geldt er immers geen strafuitsluiting. Een vervolging en bestraffing wordt dan mogelijk.

6. De verschoningsgrond van art. 462 Sw. is ook toepasselijk in geval van gebruiksdiefstal (Cass., 25 januari 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, 611; Cass., 14 maart 1984, *J. T.*, 1984, 485; Antwerpen, 5 december 1979, *Limb. Rechtsl.*, 1980, 100) en diefstal met verzwarende omstandigheden (DE NAUW, A., *o.c.*, 123). Indien echter de verzwarende omstandigheid op zichzelf als afzonderlijk misdrijf strafbaar is, dan geldt ten opzichte van deze laatste kwalificatie de verschoningsgrond niet (MERCKX, D., *l.c.*, nr. 8). Het is enkel de ontvreemding

die verschoond wordt. Zo zal diefstal met geweld of bedreiging gepleegd door een persoon bedoeld in art. 462 Sw. geen aanleiding geven tot een veroordeling op grond van de artt. 468 e.v. Sw. doch een veroordeling wegens slagen en verwondingen of bedreigingen blijft mogelijk (DE NAUW, A., *o.c.*, 123). De verschoningsgrond werd door de wetgever uitgebreid tot misbruik van vertrouwen (art. 492 Sw.), oplichting en de misdrijven van bedrog omschreven in de artt. 498 en 499 Sw. (art. 504 Sw.). Met toepassing van de analogia in bonam partem hebben de rechtspraak en de rechtsleer deze verschoningsgrond nog verder uitgebreid tot enkele andere misdrijven tegen de eigendom, zoals afpersing (art. 470 Sw.), heling (art. 505 Sw.), (Cass., 23 februari 1903, *Pas.*, 1903, I, 118) en vernieling van documenten (art. 527 Sw.) (Cass., 1 december 1930, *Pas.*, 1931, I, 1; Corr. Gent, 18 februari 1910, *R.D.P.*, 1910, 842). Het criterium dat wordt gehanteerd, bestaat hierin dat de misdrijven waarbij de toepassing van art. 462 Sw. kan worden aanvaard, een aanslag op de eigendom moeten inhouden. Een verdere richtlijn wordt gevormd door de mogelijke assimilatie met het misdrijf waarop art. 462 Sw. oorspronkelijk betrekking heeft, namelijk diefstal (MERCKX, D., «Over de verschoningsgrond in art. 462 Sw.», *R.W.*, 1989-90, 157).

7. In het geannoteerde vonnis beroepen de beklaagden zich op de verschoningsgrond van art. 462 Sw. als aanverwanten van de benadeelde. Algemeen wordt aangenomen dat de aanverwantschap een der echtgenoten verbindt met de bloedverwanten van de andere echtgenoot en met een echtgenoot van bloedverwanten. Aanverwantschap volgt alleen uit het huwelijk; concubinaat geeft daartoe geen ontstaan (BAETEMAN, G., *Personen- en gezinsrecht*, II, Deurne, Kluwer Rechtswetenschappen, 1992, nr. 464). De rechtbank besliste dan ook dat de door beklaagden aangevoerde verschoningsgrond geen toepassing vindt. Evenmin kon de eerste beklaagde onder de tweede categorie vermeld in art. 462 Sw. worden ondergebracht, nl. de weduwe ten nadele van de overleden echtgenoot. Er wordt immers aangenomen dat, gelet op de expliciete tekst van de wet, art. 462 Sw. niet toepasselijk is op diefstal tussen concubinanten. De limitatieve opsomming van art. 462 Sw. laat geen verruiming toe van de verschoningsgrond (MERCKX, D., *o.c.*, nr. 6; *contra*: Brussel, 26 mei 1909, *R.D.P.*, 1909, 634). Gelet echter op de voornaamste beweegredenen van de verschoningsgrond van art. 462 Sw., nl. het bewaren van de familierust en -vrede, lijkt deze oplossing heden ten dage enigszins achterhaald. In deze moderne tijd waarin steeds meer en meer partners gaan samenwonen zonder te huwen en als zodanig een feitelijk gezin vormen, zou het verstandig zijn de verschoningsgrond van art. 462 Sw. uit te breiden tot deze concubinanten, nu het strafrechtelijk vervolgen van diefstal ook binnen dit feitelijk gezin ernstige problemen van verdeeldheid kan meebrengen. Dit zou echter een wetwijziging veronderstellen. Een probleem dat hierbij ongetwijfeld zou rijzen is de vraag vanaf wanneer concubinanten als een hecht feitelijk gezin kunnen worden beschouwd zodanig dat ze voor de toepassing van art. 462 Sw. in aanmerking komen. De duur van de relatie lijkt hiervoor als enig objectief gegeven naar voren te kunnen worden geschoven. Het Hof van Beroep te Brussel (Brussel, 26 mei 1909, *R.D.P.*, 634) oordeelde dat, om zich op de verschoningsgrond van art. 462 Sw. te kunnen beroepen, diegene die niet gehuwd is doch zich als zodanig beschouwt en werkelijk met zijn partner samenwoont en samenleeft duide-

lijk deze situatie moet kunnen aantonen. M.i. heeft het hof zijn criteria om als samenwonende in aanmerking te komen voor de verschoningsgrond van art. 462 Sw. nogal vaag gesteld. Het is weliswaar niet gemakkelijk te bepalen waar een feitelijk gezin begint, of meer nog, vanaf wanneer dit als voldoende hecht kan worden beschouwd zodanig dat deze samenlevenden gelijkgesteld kunnen worden met gehuwden. Gelet op dit probleem van afbakening kan worden aangenomen dat het uitbreiden van de verschoningsgrond van art. 462 Sw. tot concubinanten wenselijk is op grond van sociale overwegingen doch praktisch gezien moeilijk haalbaar is zodat een wijziging in die zin waarschijnlijk op zich zal laten wachten.

Elke Van Muylem
Assistente Strafrecht K.U.L.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 3 februari 1995

Rechtsmiddelen – Hoger beroep – Devolutieve kracht – Incidenteel beroep

«Overwegende dat, krachtens artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek, het beroep tegen een eindvonnis of tegen een vonnis alvorens recht te doen, het geschil zelf ahangig maakt bij de rechter in hoger beroep;

«Dat het geschil in hoger beroep niet wordt beperkt door de juridische kwalificatie die de eerste rechter aan de betwisting heeft gegeven;

«Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, blijkt dat verweerster zonder beperking hoger beroep heeft ingesteld tegen het vonnis waarbij zij uitsluitend op grond van haar quasi-delictuele aansprakelijkheid werd veroordeeld; dat zowel eiseres als verweerster voor de eerste rechter en voor het hof van beroep ook geconcludeerd hebben over de contractuele aansprakelijkheid van verweerster waarop de vordering van eiseres tevens was gegrond;

«Overwegende dat aldus ook de vraag over de contractuele aansprakelijkheid van verweerster voor het hof van beroep werd aangebracht; dat daartoe niet vereist was dat eiseres, die in eerste aanleg de veroordeling van verweerster op quasi-delictuele grondslag verkreeg, incidenteel beroep instelde;

«Overwegende dat de appelrechters beslissen dat eiseres voor dit punt van haar vordering wel incidenteel beroep moest instellen;

«Dat zij aldus artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek schenden.»

(Voorzitter: de h. Verougstraete – Rapporteur: de h. Forrier – Openbaar ministerie: de h. D'Hoore – Advocaten: mrs. Delahaye, Bützler, De Gryse, Simont en Van Hecke – In de zaak: S. t/ Stad Leuven e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 9 februari 1995

Burgerlijke rechtspleging – Voorwerp en oorzaak van de vordering – Taak van de rechter – Recht van verdediging

«Overwegende dat de rechter de juridische aard van de door de partijen aangevoerde feiten moet onderzoeken, en, ongeacht de benaming die de partijen daaraan hebben gegeven, de door hen aangevoerde redenen ambtshalve mag aanvullen op voorwaarde dat hij geen betwisting opwerpt waarvan de partijen bij conclusie het bestaan hebben uitgesloten, dat hij enkel steunt op elementen die hem regelmatig zijn voorgelegd, dat hij het voorwerp noch de oorzaak van de vordering wijzigt en dat hij daarbij het recht van verdediging van de partijen eerbiedigt;

«Overwegende dat de partijen voor de feitenrechter niet aanvoerden dat de overeenkomsten van 9 oktober 1986 een schuldvernieuwing tot stand brachten waardoor een lening ontstond;

«Dat de appelrechters de partijen niet in de gelegenheid hebben gesteld verweer te voeren met betrekking tot de ambtshalve toegepaste schuldvernieuwing;

«Dat het arrest aldus het recht van verdediging van de eisers miskent.»

(Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen – Rapporteur: de h. Wauters – Openbaar ministerie: de h. De Swaef – Advocaten: mrs. Bützler en De Gryse – In de zaak: D. t/ P.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 15 februari 1995

Ziekte- en invaliditeitsverzekering – Verzekering geneeskundige verzorging en uitkeringen – Verzekeringsinstelling – Indeplaatsstelling – Omvang – Ongeval – Rechthebbende-getroffene – Gedeeltelijke aansprakelijkheid – Gevolg

Het arrest van het Hof van Beroep te Luik van 8 september 1994 wordt op de volgende gronden vernietigd:

«Overwegende dat uit artikel 136, § 2, vierde lid, van het koninklijk besluit van 14 juli 1994 houdende coördinatie van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen blijkt dat de verzekeringsinstelling die prestaties heeft verleend aan de getroffene, in de plaats van de rechthebbende treedt tot beloop van het geheel van de sommen die krachtens het gemene recht aan de getroffene verschuldigd zijn ter vergoeding van dezelfde schade, ongeacht de mate waarin de getroffene aansprakelijk is verklaard;

«Dat, derhalve, het arrest het bovenvermelde artikel schendt door de vordering van eiseres tot de helft te vermindern, op grond dat de getroffene, overleden echtgenoot van Ingrid J., zelf aansprakelijk is voor de helft van de veroorzaakte schade.»

(Voorzitter: de h. Ghislain – Rapporteur: de h. Lahousse – Openbaar ministerie: mevr. Liekendael – Advocaat: mr. Kittel – In de zaak: L.C.M. t/ W. en J.)

NOOT–Vaste jurisprudentie.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 17 maart 1995

Lening – Hypotheek – K.B. nr. 225 van 7 januari 1936, art. 28 – Contractueel geoorloofde vervroegde terugbetaling aan rechtsgeldig tussenkomende partij, die daarna failliet gaat – Bevrijdende werking tegenover geldschietster

De vordering van de verweersters D. en H. tegen verweerster A. tot gerechtelijke doorhaling van een hypothecaire inschrijving is door het bestreden arrest (Hof Gent, 25 september 1992) verworpen. Het arrest willigt tevens de tegenvordering in die strekte om te doen zeggen voor recht welke bedragen nog verschuldigd zijn. Het cassatieberoep is ingesteld door de rechtsopvolgers van de notaris voor wie de leningsakte verleden was. Het ten aanzien van de eiseressen bindend verklaarde arrest wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Overwegende dat uit het arrest blijkt dat: 1. Elisabeth D. en Sonja H., bij twee akten van 10 december 1975 verleden voor de rechtsvoorganger van de eiseressen, 900.000 frank geleend hebben van Laurence A., vertegenwoordigd door haar voogdes, 300.000 frank van Eugène L. en 50.000 frank van de N.V. Hypotheekkas Continental; 2. de N.V. Hypotheekkas Continental als tussenkomende partij optrad in de zin van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936 en de leners zich verbonden om het kapitaal bij haar te reconstitueren; 3. de leningsakten het beding inhielden dat de schuldeiser aan de tussenkomende partij onherroepelijk last gaf om ervoor te zorgen dat de leners alle door hen aangegane verbintenissen stipt naleefden en de verplichting inhielden alle betalingen aan de tussenkomende partij te doen; 4. het bedrag van de lening op 27 september 1982, dit is vóór de meerderjarigheid van Laurence A. en vóór de normale vervaldatum die in het jaar 2000 viel, dit is na de meerderjarigheid van Laurence A., aan de tussenkomende partij vervroegd werd terugbetaald nadat het onroerend goed van de verweersters 1 en 2 waarop een inschrijving was genomen, op 23 september 1982 was verkocht; 5. de tussenkomende partij failliet werd verklaard zonder dat Eugène L. en Laurence A. het hun toekomstende bedrag ontvingen;

«Overwegende dat, krachtens artikel 28 van het koninklijk besluit nr. 225 van 7 januari 1936, wanneer in geval van gehele of gedeeltelijke terugbetaling van het geleende kapitaal, de betaling van de overeenkomstig artikelen 16 en 17 te storten som of van de in de artikelen 18 en 22 bedoelde storting, uit kracht van de akte van vestiging der lening of van kredietopening, aan de tussenkomende partij of aan de reconstituerende derde dient gedaan, deze betaling of storting, niettegenstaande elke andersluidende overeenkomst, als bevrijdend geldt voor de schuldenaar tegenover de schuldeiser;

«Dat die wetsbepaling inzonderheid ertoe strekt de lener te beschermen die krachtens de akte toegelaten terugbetalingen doet aan een door de overheid gecontroleerde tussenkomende partij, en belet dat de geldschietster de bevrijdende werking van betalingen aan de rechtsgeldig aangestelde tussenkomende partij om welke reden ook zou betwisten;

«Overwegende dat het arrest oordeelt dat de vervroegde terugbetaling van het kapitaal de leners niet heeft bevrijd;

«Dat het onderdeel gegrond is.»

(Voorzitter: mevr. Baeté-Swinen – Rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. D'Hoore – Advocaten: mrs. Nelissen Grade en Bützler – In de zaak: De L. e.a. t/ D. e.a.)

Hof Antwerpen, (4e Kamer), 7 maart 1995

Zeevervoer – Doorvoercognossement – Exoneratiebedingen – «Period of responsibility»-clausule – Niet geldig

«Overwegende dat de zeevervoerder zich voor zijn aansprakelijkheid kan exonereren voor de schade aan de lading ontstaan na de lossing; dat zo'n beperking van aansprakelijkheid voortvloeit uit de 'period of responsibility'-clausule; dat luidens dit beding de vervoerder zich van iedere aansprakelijkheid ontslaat voor verlies of schade aan de goederen voor de lading en na de lossing; dat een dergelijk beding in beginsel geoorloofd is;

«Overwegende dat een exoneratiebeding ongeoorloofd is wanneer het iedere betekenis aan de overeenkomst ontnemt; dat een 'period of responsibility'-clausule, gelet op de algemene strekking ervan, niet verzoenbaar is met de aflevering van een doorcognossement; dat hierdoor iedere betekenis aan de door de vervoerder in dit cognossement opgenomen verbintenissen wordt ontnomen;

«Overwegende dat, in ieder geval, die clausule de kapitein niet toestaat de goederen gewoon op kaai achter te laten zonder afdoende bescherming; dat de strekking die appellante aan de clausule geeft onverzoenbaar is met het doorcognossement; dat dit te dezen onmiskenbaar het geval is nu op het cognossement uitdrukkelijk werd vermeld dat de goederen beschermd moesten worden tegen vochtschade.»

(Voorzitter: mevr. Bosmans – Raadsheren: de hh. Dirix en Michielsen – Advocaten: mrs. Van de Bosch loco De Paep, Culst loco Roland en Deck loco Eykerman – In de zaak: N.V. A. t/ C. e.a.)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van juni 1995 en kwam tot stand met medewerking van K. Byttebier, K. Bodard, G. Debersaques, M. De Jonckheere, V. De Saedeleer, P. Dufaux, G. Van Limberghen en L. Vény

Tewerkstelling werknemers vreemde nationaliteit

Het K.B. van 19 mei 1995 (B.S., 1 juni 1995) beoogt een aantal actualiseringen aan te brengen in het toepassingsgebied van de wetgeving betreffende de tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten. Artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 34 van 20 juli 1967 betreffende de tewerkstelling van werknemers van een vreemde nationaliteit bepaalt de categorieën van buitenlandse werknemers waarop dat besluit

niet van toepassing is. Dat zijn de buitenlandse werknemers die niet verplicht zijn om een arbeidskaart te verkrijgen en wier werkgevers niet verplicht zijn een arbeidsvergunning aan te vragen.

Sinds het in werking treden van het laatstgenoemde K.B. op 1 oktober 1967 werd er geen enkele categorie meer toegevoegd of geschrapt. Onrechtstreeks werd het toepassingsgebied wel reeds gewijzigd door de ontwikkeling van het Europees recht, inzonderheid wat betreft het vrij verkeer van werknemers, door bepaalde wettelijke initiatieven, onder meer betreffende het statuut van de coördinatiecentra of door het aannemen van bepaalde administratieve praktijken zoals de vrijstelling van de arbeidskaart voor buitenlandse studenten.

Het onderhavige K.B. heeft dus tot doel het K.B. nr. 34 te actualiseren. Uit het toepassingsgebied van het K.B. nr. 34 worden de volgende categorieën van personen uitgesloten, m.a.w. werkgevers dienen voor deze personen geen arbeidsvergunning meer aan te vragen en de personen zelf dienen niet over een arbeidskaart te beschikken:

Journalisten: het betreft hier de in België verblijvende journalisten die uitsluitend verbonden zijn aan in het buitenland uitgegeven dagbladen of in het buitenland gevestigde radio- of televisiestations, alsmede de in het buitenland uitgegeven dagbladen of in het buitenland gevestigde radio- of televisiestations die naar België komen voor de uitoefening van een opdracht die minder dan drie opeenvolgende maanden duurt.

Deelnemers aan sportwedstrijden: meer bepaald gaat het om personen die in het buitenland verblijven en in België deelnemen aan sportwedstrijden, evenals scheidsrechters, begeleiders, officiële vertegenwoordigers, voor zover hun verblijf in het land niet langer duurt dan drie opeenvolgende maanden.

Stagestudenten: dat zijn studenten die in het kader van hun studie stages verrichten in België.

In België verblijvende buitenlandse studenten: buitenlandse studenten die hoger onderwijs volgen in België en die uitsluitend arbeidsprestaties leveren tijdens de vakantiemaanden, worden eveneens vrijgesteld van het verkrijgen van een arbeidskaart. Het betreft hier de bevestiging van een administratieve praktijk die reeds vele jaren wordt toegepast.

Leerlingen met een leerovereenkomst

Niet-EER-gezinsleden van een Belg: artikel 1, E, 17°, maakt een einde aan de discriminatie ten aanzien van de niet-EER-gezinsleden van een Belg. Deze personen dienen dezelfde rechten te genieten als de niet-EG-gezinsleden van een onderdaan van de Europese Economische Ruimte.

Onderdanen van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte en hun familieleden: de vrijstelling voor onderdanen van de Europese Economische Ruimte is opgenomen in artikel 1, E, 18035. Dit is een uitdrukkelijke bevestiging in K.B. nr. 34 van Richtlijn 1612/68 en van de wetten van 18 maart 1993 en 22 juli 1993 houdende goedkeuring van de Europese Economische Ruimte.

Schouwspelartiesten: schouwspelartiesten met internationale faam die voor minder dan drie opeenvolgende maanden tewerkgesteld worden in België, worden eveneens vrijgesteld van het aanvragen van een arbeidskaart. Bedoeling is te komen tot een administratieve vereenvoudiging teneinde geen arbeidskaarten meer te hoeven afleveren voor zeer korte duur (soms slechts voor één voorstelling). Als voorbeeld

den geeft de minister in haar verslag aan de Koning Tina Turner en Bob Dylan.

«*Au pair*»-jongeren: een laatste bepaling verstrekt een vrijstelling voor de zogenaamde «*au pair*»-jongeren; dat zijn «jongeren die naar België komen om hun talenkennis te vergroten en hun persoonlijke cultuur te vervolmaken en die in ruil voor enkele diensten van huishoudelijke aard kost en inwoning krijgen».

Het besluit trad in werking op 1 juli 1995, behoudens het artikel betreffende de «*au pair*»-jongeren, dat in werking zal treden op een door de Koning te bepalen datum.

P.N.D.

Einde van de dienstplicht

De wet van 6 april 1995 tot wijziging van de wet van 22 december 1989 betreffende het statuut van de dienstplichtigen (*B.S.*, 2 juni 1995) biedt de wettelijke basis om alle dienstplichtigen die gebruik maakten van de mogelijkheid tot bijzondere tijdelijke ambtsontheffing voor onbepaalde tijd, met onbepaald verlof te sturen op 1 maart 1995. Aangezien een aantal dienstplichtigen niet opteeden voor deze maatregel (een veertigtal volgens de minister van Landsverdediging: *Gedr. St., Kamer*, 1994-95, nr. 1751/4, 2) en derhalve ook nog na 1 maart onder de wapens bleven, wordt in artikel 10, § 4, tweede lid, bepaald dat zij met onbepaald verlof worden gezonden na het verstrijken van de werkelijke diensttermijn waartoe ze gehouden zijn, behalve indien zij verzoeken om eerder met onbepaald verlof te worden gezonden. In dat geval worden zij met onbepaald verlof gezonden op de dag die zij hebben meegedeeld.

Aldus komt door deze wet definitief een einde aan de (uitvoering) van de (sinds 1913 persoonlijke) dienstplicht in ons land.

G.D.

Politieke gevangenen en hun rechthebbenden – Dragen van postuum verleende eretekens

Ingevolge de wet van 13 april 1995 tot wijziging van artikel 20 van de wet van 26 februari 1947 die het statuut regelde van de politieke gevangenen en hun rechthebbenden (*B.S.*, 2 juni 1995), mogen de postume eervolle onderscheidingen aan de overleden politieke gevangenen toegekend, met toevoeging van een onderscheidingsteken, door hun weduwe of weduwnaar, of bij ontstentenis, door hun moeder, bij ontstentenis van hun moeder, door hun vader, of bij ontstentenis van hun vader, door een andere erkende rechthebbende gedragen worden.

Volgens de indiener van het wetsvoorstel, de heer Bertouille, strekt deze wetwijziging ertoe aan andere rechthebbenden, met name de wezen die toentertijd minderjarig waren, toe te staan die eretekens te dragen (*Gedr. St., Kamer*, 1994-95, nr. 1698/1, 1). Vóór deze wetwijziging (in werking getreden op 12 juni 1995) was dat niet toegelaten en konden de betrokken personen, indien ze die eretekens droegen, zich zelfs schuldig maken aan de overtreding van art. 228 Sw. (*Gedr. St., Kamer*, 1994-95, nr. 1698/2, 2.).

G.D.

Wijziging Gerechtelijk Wetboek - Artt. 455 en 455 bis

De wet van 13 april 1995 (*B.S.*, 2 juni 1995, 15.627) tot wijziging van de artikelen 455 en 455bis van het Gerechtelijk Wetboek, strekt ertoe minvermogenden een betere juridische hulp en rechtsbijstand te bieden. Hiertoe zullen alle advocaten, inclusief die welke ingeschreven zijn op het tableau van de orde, belast worden met pro-deozaken.

Deze taak wordt momenteel exclusief waargenomen door de advocatenstagiairs. Verder strekt de wet ertoe een oplossing te bieden voor het stijgend aantal ambtshalve commissies waarbij de bijstand van een advocaat verplicht is.

De wet werd voorbereid in samenwerking met de Nationale Orde van Advocaten, maar ook de advocatenstagiairs werden via de Nationale Commissie van de advocatenstagiairs geraadpleegd. Bovendien werd door sommige balies deze bij de wet uitgewerkte regeling reeds voordien bij wijze van experiment toegepast.

De wijzigingen welke met de wet in het Gerechtelijk Wetboek worden aangebracht, bestaan erin dat in de artikelen 455, § 2, eerste en tweede lid, en 455bis, § 2 de woorden «stagiairs», respectievelijk «stagiair» worden weggelaten.

De wet van 13 april 1995 treedt pas in werking op de datum waarop een aangepast koninklijk besluit volgens de procedure voorzien in artikel 455, § 2, derde lid, en artikel 455bis, § 2, 2, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek zal worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

V.D.S.

Handelsagentuurovereenkomst

De wet van 13 april 1995 inzake de handelsagentuurovereenkomst (*B.S.*, 2 juni 1995) heeft tot doel een beschermend statuut te verlenen aan de zelfstandige handelsagent. België voldoet ermee aan zijn verplichtingen tot omzetting van de richtlijn van de Raad van 18 december 1986 (86/653/EEG). Als gevolg van de omzetting van de richtlijn krijgt de handelsagentuurovereenkomst voor het eerst een wettelijke regeling in België.

De wet geldt alleen voor de activiteit van een handelsagent met hoofvestiging in België. In een dergelijk geval vindt de Belgische wet toepassing en zijn de Belgische rechtbanken bevoegd (art. 27 van de wet).

Begripsomschrijving Art. 1 definieert de handelsagentuurovereenkomst als de overeenkomst waarbij de ene partij – de handelsagent – door de andere partij – de principaal – belast wordt met de bemiddeling en afsluiting van zaken in naam en voor rekening van de principaal, en dat op permanente wijze en tegen vergoeding, zonder dat er evenwel een gezagsverhouding optreedt. De uitvoering van deze overeenkomst geschiedt bij de handelsagent op zelfstandige wijze: hij deelt zijn werkzaamheden in naar eigen goeddunken en beschikt vrij over zijn tijd. Zo geen zelfstandigheid voorligt, geldt de agent als een handelsvertegenwoordiger onder arbeidsovereenkomst.

Hierbij gelden uitdrukkelijk niet als handelsagentuurovereenkomsten in de zin van de wet (*zie art. 3*):

- overeenkomsten waarbij de agent zijn werkzaamheid niet op regelmatige wijze uitoefend;
- overeenkomsten waarbij de principaal een verzekeraar, kredietinstelling of beursvennootschap is;

– overeenkomsten op grond waarvan de agent werkzaam is op een effectenmarkt.

Geldigheidsvereisten In beginsel geldt de handelsagentuurovereenkomst als een consensuele overeenkomst en komt ze tot stand door de enkele wilsovereenstemming tussen de partijen. Hierbij gelden geen vormvereisten. Evenwel is de geldigheid van bepaalde bedingen onderworpen aan het vereiste van het opstellen van een geschrift (o.m. het concurrentiebeding en het delcrederebeding (artt. 24-25). Het mondeling overeenkomen belet echter niet dat elke partij op een later tijdstip een geschreven stuk met de inhoud van de overeenkomst kan krijgen (art. 5). Is de overeenkomst mondeling, dan geldt ze van rechtswege voor onbepaalde tijd. Is ze op schrift gesteld, dan geldt een keuzevrijheid, met dien verstande dat in geval van voortzetting van de overeenkomst na het verstrijken van de oorspronkelijk overeengekomen looptijd, de overeenkomst als voor onbepaalde tijd aangegaan geldt (art. 4).

Rechten en verplichtingen van de partijen Art. 6 onderwerpt de agent aan een loyauteitsplicht t.a.v. de principaal. Omgekeerd is ook de principaal onderworpen aan een loyauteitsplicht t.a.v. de agent (art. 8). De artt. 6 en 8 geven aan deze wederzijdse loyauteitsplicht een concrete gestalte.

Vergoeding van de agent. De artt. 9 e.v. bevatten een aantal bepalingen inzake de vergoeding die de agent voor zijn prestaties opstrijkt. Deze vergoeding kan bestaan uit een commissie, een vast bedrag, ofwel ten dele uit een commissie en ten dele uit een vast bedrag (art. 9). De artt. 10-12 verduidelijken wanneer het recht op vergoeding precies ontstaat. Art. 13 normeert de opeisbaarheid van de vergoeding. Partijen kunnen tot slot overeenkomen dat het recht op vergoeding in bepaalde gevallen vervalt. Art. 14 geeft een limitatieve opsomming van die gevallen.

Einde van de overeenkomst. Is de handelsagentuurovereenkomst voor onbepaalde tijd of voor een bepaalde tijd met mogelijkheid van vroegtijdige opzegging, aangegaan, dan heeft ieder der partijen het recht ze op te zeggen mits zij een opzeggingstermijn respecteert. Deze bedraagt één maand gedurende het eerste jaar van de overeenkomst. Na het eerste jaar wordt de opzeggingstermijn verlengd met telkens een maand per begonnen jaar; de termijn mag evenwel nooit meer dan zes maanden bedragen. De partijen mogen geen kortere, maar wel een lagere termijn overeenkomen. De partij die de opzeggingstermijn niet zou respecteren, moet een compensatoire opzeggingsvergoeding betalen (art. 18).

Ingeval uitzonderlijke omstandigheden de professionele samenwerking tussen de principaal en de agent definitief onmogelijk maken, of wanneer een der partijen op ernstige wijze tekortschiet in haar verplichting, kan elk der partijen de overeenkomst zonder opzegging beëindigen (art. 19).

De agent die nieuwe cliënten heeft aangebracht of die de zaken met de bestaande cliënteel aanzienlijk heeft uitgebreid, heeft recht op een uitwinningsvergoeding, zo de principaal als gevolg van de uitbreiding nog aanzienlijke voordelen zal genieten (art. 20).

Met naleving van de voorwaarden van art. 24 kunnen de partijen een concurrentiebeding overeenkomen. Daarenboven kan de agent zich ook aansprakelijk stellen voor de verplichtingen van derden uit door hem afgesloten zaken (zogenoemde delcrederebeding); art. 25 onderwerpt een dergelijk delcrederebeding aan strikte voorwaarden. Luidens het tweede lid van dat artikel geldt het delcrederebeding slechts

m.b.t. de solvabiliteit van de contractant en betreft het alleen de zaken waarin de agent persoonlijk is opgetreden. Daarenboven mag de principaal de voorwaarden van de overeenkomst met de contractant niet zonder instemming van de agent wijzigen. Bovendien geldt een maximumlimiet, vastgesteld op het bedrag van de commissie.

K. Byt.

Uitgifte van thesauriebewijzen – Waarborg

Bij het K.B. van 4 mei 1995 (*B.S.*, 2 juni 1995) wordt artikel 13, derde lid, van het K.B. van 14 oktober 1991 betreffende de thesauriebewijzen en de depositobewijzen vervangen. De wijziging houdt een versoepeling in van de financiële vereisten waaraan de emittent dient te voldoen als voor de uitgegeven thesauriebewijzen een onherroepelijke en onvoorwaardelijke waarborg geldt die is verstrekt hetzij door een Belgische of buitenlandse onderneming die is opgericht als rechtspersoon en voldoet aan de voorwaarden van artikel 13, eerste lid, van het K.B. van 14 oktober 1991, hetzij door de Belgische Staat, een Gemeenschap, een Gewest, een provincie, een gemeente, een vreemde Staat of een van zijn territoriale publiekrechtelijke lichamen. Deze waarborg dient onderworpen te zijn hetzij aan het Belgische recht, hetzij aan de nationale wet van de borg of aan het recht dat door wijziging over het algemeen toepasselijk is op soortgelijke handelingen van de borg. Het K.B. van 4 mei 1995 is in werking getreden op de dag waarop het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt.

K. Byt.

Beurswetgeving

Met de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en beleggingsadviseurs (*B.S.*, 3 juni 1995), heeft de wetgever het hele beursapparaat door elkaar geschud, o.m. teneinde te voldoen aan de Europeesrechtelijke verplichtingen dienaangaande (in het bijzonder de Europese richtlijn 93/22/EEG inzake de verrichting van diensten op het gebied van beleggingen in effecten). De wijzigingen die de wet aanbrengt, zijn dermate fundamenteel dat het nodig is gebleken om bijna de gehele wet van 4 december 1990 terzijde te schuiven. De beurswetgeving ligt momenteel dan ook grotendeels verrat in de 176 artikelen tellende wet van 6 april 1995. Deze normeert o.m.:

- het statuut, de organieke inrichting en de werking van de effectenbeurzen (van Brussel en Antwerpen) (hoofdstuk II van titel I, boek I van de wet);

- de transacties in financiële instrumenten die op de georganiseerde markten verhandeld worden (titel II van boek I van de wet);

- het statuut van en het toezicht op bemiddelaars en beleggingsadviseurs (boek III van de wet);

- het beroepsgeheim en de samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten (boek IV van de wet).

Statuut en organieke inrichting van en toezicht op de effectenbeurzen. De wet van 6 april 1995 definieert als effectenbeurs elke markt voor openbare transacties waar een ieder, door bemiddeling van een tot de beurs toegelaten bemiddelaar, in deze markt opgenomen financiële instrumenten kan verwerven of overdragen (art. 7, § 1, eerste lid). Dergelijke

beurzen bestaan te Antwerpen en te Brussel (art. 7, § 2, eerste lid). De inrichting van een dergelijke beurs geschiedt luidens de wet verplicht door een zogeheten effectenbeursvennootschap. Deze is een publiekrechtelijke coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (art. 9, eerste lid), waarvan de statuten worden vastgesteld bij K.B. (art. 9, tweede lid).

Elke effectenbeursvennootschap wordt bestuurd door een raad van bestuur (art. 13); deze heeft naast de vennootschapsrechtelijke opdrachten, een viervoudige taak, namelijk: 1° de uitstippeling van het algemene beleid van de beurs; 2° toezicht op het directiecomité; 3° wijziging van de statuten en het beursreglement en 4° het vaststellen van het lidmaatschapsgeld (art. 14). Daarnaast bestaat er binnen elke effectenbeursvennootschap ook nog een directiecomité; dat heeft als taak het algemeen bestuur van de beurs (binnen de algemene beleidslijnen die de raad van bestuur uitstippelt) (art. 15) en fungeert daarnaast als de marktautoriteit. In die hoedanigheid beslist het directiecomité o.m. over de opname en schrapping van effecten, het lidmaatschap van de beursleden, de schorsing van transacties,... (art. 17). Daarnaast is het directiecomité belast met een aantal informatieve (art. 18) en toezichthoudende (art. 19) taken. Het directiecomité geldt ook als de tuchtinstantie voor de professionele verhandelaren (art. 20).

Binnen elke beurs fungeert verder ook nog een Commissie van Beroep (o.m. bevoegd in tweede aanleg voor tuchtsancties), een Erkenningsraad voor effectenmakelaars (deze verleent de titel van effectenmakelaar) en een Raad van Beroep (beroepsinstantie tegen de beslissingen van de Erkenningsraad).

Transacties in financiële instrumenten. De artt. 36 e.v. van de wet bevatten een aantal algemene bepalingen inzake transacties in financiële instrumenten. Zo onderwerpt art. 36 de professionele verhandelaren aan een aantal fiduciële verplichtingen of verplichtingen van deontologische aard (loyauteitsplicht, zorgplicht, informatieplichten,...). Daarnaast vermeldt art. 37 het beginsel van de beursdwang (met een mogelijke uitzondering namelijk wanneer de cliënt machtigt tot andere uitvoering, mits dat geschiedt op de door de Koning bepaalde wijze) en bevat art. 38 een borderelplicht en een principieel verbod van compensatie. Art. 41 verleent de professionele verhandelaren een voorrecht tot zekerheid van hun vorderingen op hun cliënt.

Statuut van en toezicht op de beleggingsondernemingen. Boek II van de wet bevat de bepalingen inzake de tot tussenkomst op de beurs gemachtigde tussenpersonen.

Hierbij gelden drie statuten (art. 47 van de wet), namelijk:

- het statuut «beursvennootschap». Dit statuut verleent het recht tot het verrichten van alle in art. 46 weergegeven beleggings- en nevendiensten (waaronder de ontvangst en uitvoering van beursorders; het handelen voor eigen rekening en de overname van uitgften);

- het statuut «vennootschap voor vermogensbeheer». Dit statuut verleent slechts het recht tot de verrichting van bepaalde (de minder risicovolle) van de in art. 46 vermelde diensten (niet: het handelen voor eigen rekening en de overname van uitgften);

- het statuut «vennootschap voor makelarij in financiële instrumenten». Dit statuut verleent slechts het recht beleggers met elkaar in contact te brengen en tot de ermee verband houdende nevendiensten.

Het verkrijgen van elk van de drie statuten geschiedt met een vergunning die de C.B.F. verleent (art. 48). Een dergelijke vergunning verleent niet alleen de mogelijkheid om in België als tussenpersoon op te treden, maar verleent daarenboven toegang tot de hele Europese Unie (beginsel van de ene vergunning of Europees paspoort).

Met het oog op het verkrijgen van een dergelijke vergunning moet de aanvrager voldoen aan de in de artt. 57-65 vervatte liggende vergunningsvoorwaarden (o.m. inzake rechtsvorm; kapitaal; waardigheid van de aandeelhouders en leidinggevende figuren (*fit and proper*-test); organisatie; lidmaatschap van een effectenbeurs en deelname aan een beleggersbeschermingsregeling). Daarnaast is het behoud van de vergunning onderworpen aan de naleving van een aantal «zogeheten bedrijfsuitoefeningsvoorwaarden». Deze zijn vervat in de artt. 66-91 (en betreffen o.m. de handhaving van het eigen vermogen; wijzigingen in het aandeelhouderschap; de werking van de leiding; bepaalde transacties; de opening van bijkantoren of het verrichten van diensten in een andere E.G.-lidstaat; reglementaire coëfficiënten; informatie- en boekhoudkundige verplichtingen).

De artt. 92 e.v. organiseren het toezicht op de beleggingsondernemingen. Dat toezicht is in handen van verschillende overheden, waaronder het Interventiefonds van de beursvennootschappen en de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, elk wat betreft eigen aspecten. Daarnaast organiseert de wet ook nog een geëigend revisoraal toezichtsregime (artt. 96-102). Hierbij aansluitend vermelden de artt. 103-109 een geëigend sanctiestelsel, met als mogelijke sancties: de intrekking van de vergunning (ingeval een beleggingsonderneming niet als dusdanig functioneert) en, in geval van onregelmatig functioneren, de aanstelling van een speciale commissaris, de schorsing van de uitoefening van de bedrijvigheid, de vervanging van de leidinggevende personen en de gehele of gedeeltelijke herroeping van de vergunning.

Bemiddelaars en beleggingsadviseurs. De artt. 117 e.v. bevatten een aantal bepalingen m.b.t. sommige andere categorieën van in de financiële sector bedrijvige personen, waaronder agenten (art. 118), beleggingsadviseurs (artt. 119-136) en bemiddelaars voor valutahandel (artt. 137-139).

Beroepsgeheim en statuut van de toezichthoudende autoriteiten. Boek V van de wet onderwerpt de op de beurs werkzame autoriteiten aan een beroepsgeheim en vermeldt daarnaast de modaliteiten van samenwerking met andere, nationale en buitenlandse autoriteiten.

K. Byt.

Milieubeleid – Algemene bepalingen

Het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (*B.S.*, 3 juni 1995), is luidens de memorie van toelichting (*Gedr. St., Vl. R.*, 1994-95, nr. 718/1, 1) een resultaat van de werkzaamheden van de Interuniversitaire Commissie tot Herziening van het Milieurecht in het Vlaamse Gewest, onder het voorzitterschap van prof. dr. H. Bocken (voor het volledig verslag van deze commissie, zie *Voorontwerp Decreet Milieubeleid Interuniversitaire Commissie tot herziening van het Milieurecht in het Vlaamse Gewest*, Brugge, Die Keure, 1995, 1255 pp.). Het decreet van 5 april 1995 omvat een eerste reeks algemene bepalingen, meer bepaald inzake doelstellingen en basisbegrippen van het mi-

lieubeleid, milieuplanning en milieukwaliteitsnormen. Ze vormen, luidens de memorie van toelichting, de «eerste bouwsteen van het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid». Ze zullen, gebruik makend van het procédé van «aanbouwwetgeving», later worden aangevuld (*Gedr. St., VL. R.*, 1994-95, nr. 718/1, 3). Ondertussen is dat reeds gebeurd: het decreet van 19 april 1995 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel betreffende bedrijfsinterne milieuzorg (*B.S.*, 4 juli 1995, waarbij volgens mij, louter vanuit het oogpunt van de rechtzoekende die geacht wordt alle wetten te kennen, minstens de (evidente?) vraag dient te worden gesteld waarom beide teksten niet gelijktijdig konden worden goedgekeurd, minstens bekengemaakt) voegt een titel toe aan dit decreet betreffende bedrijfsinterne milieuzorg.

In grote lijnen kan het decreet van 5 april 1995 als volgt worden samengevat (zie advies *R.v.St., Gedr. St., VL. R.*, 1994-95, nr. 718/1, 201):

Titel I, met als opschrift «Algemene bepalingen», bevat een aantal definities (art. 1.1.2.), alsook de met het milieubeleid te bereiken doelstellingen (art. 1.2.1, § 1, 1° tot 3° – het decreet hanteert de decimale nummering die van wetgevingstechnisch oogpunt niet gebruikelijk is) en beschermingsniveau (art. 1.2.1, § 2).

Titel II, met als opschrift «Besluitvorming en Inspraak», omvat twee hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk heeft betrekking op de milieuplanning. Er wordt voorzien in het tweejaarlijks opstellen van een milieuraapport (art. 2.1.2, 1°) door de Vlaamse Milieumaatschappij (art. 2.1.5); in het vijfjaarlijks opstellen van een milieubeleidsplan door de Vlaamse regering (art. 2.1.7); alsook in het jaarlijks opstellen van een milieuprogramma door de Vlaamse regering (art. 2.1.13). Wat de twee laatstgenoemde instrumenten betreft, moet worden opgemerkt dat ze ook kunnen worden vastgesteld door respectievelijk de provincie- en gemeenteraden (artt. 2.1.15 en 2.1.21) en de bestendige deputaties en colleges van burgemeester en schepenen (artt. 2.1.19 en 2.1.25).

Het tweede hoofdstuk heeft betrekking op de milieukwaliteitsnormen. Het strekt ertoe de Vlaamse regering te verplichten tot het vaststellen van de kwaliteitseisen waaraan onderdelen van het milieu binnen de door de regering te bepalen termijnen dienen te voldoen (art. 2.2.1). Deze normen bepalen de maximaal toegelaten hoeveelheden verontreinigingsfactoren in de atmosfeer, het water of op de bodem. Ze kunnen ook bepalen welke natuurlijke of andere elementen in het milieu dienen aanwezig te zijn (art. 2.2.1, tweede lid). Onder deze normen kan een onderscheid worden gemaakt tussen de basismilieukwaliteitsnormen en de bijzondere milieukwaliteitsnormen (art. 2.2.3, § 1). Ook stelt de Vlaamse regering een bijzondere regeling vast voor tijdelijke situaties van verhoogde luchtverontreiniging ten gevolge van bijzondere meteorologische omstandigheden (art. 2.2.8, § 1).

G.D.

Hypothecair krediet

De wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet (*B.S.*, 7 juni 1995) brengt een aantal technische wijzigingen aan in de wet van 4 augustus 1992. Deze wijzigingen betreffen:

– art. 9 van de wet van 4 augustus 1992, inzake de variabele rentevoet;

– art. 20 van de wet van 4 augustus 1992, inzake de handelspapieren die de hypothecaire schuldvordering zouden incorporeren;

– artt. 31 en 34 van de wet van 4 augustus 1992, inzake de sanctie in geval van niet-naleving van het principiële verbod om een hypothecaire schuldvordering in een handelspapier te incorporeren.

– art. 50 van de wet van 4 augustus 1992, inzake de toepasselijkheid van het overdrachtsregime m.b.t. hypothecaire schuldvorderingen;

– art. 51 van de wet van 4 augustus 1992, inzake het overdrachtsstelsel zelf;

– art. 53 van de wet van 4 augustus 1992, inzake de rechtsgevolgen van bepaalde overdrachten ten algemene titel.

Daarnaast wordt een nieuw art. 51bis in de wet van 4 augustus 1992 ingevoegd. Dit artikel bevestigt op uitdrukkelijke wijze de rechtsgeldigheid van voor toekomstige schuldvorderingen aangegane hypotheeken en maakt hiermee een einde aan de controverse daarover in rechtsleer en rechtspraak.

K. Byt.

Voorlichting en bescherming van de consument

Bij de wet van 13 april 1995 (*B.S.*, 7 juni 1995) wordt artikel 37, § 2, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, aangevuld met een bepaling luidens welke de Koning, in afwijking van artikel 37, § 1, van de laatstgenoemde wet, voor de diensten of categorieën van diensten die Hij bepaalt, de verkoper kan verplichten aan de consument gratis een bewijsstuk af te geven waarvan Hij de vermeldingen en de modaliteiten bepaalt.

Deze in algemene bewoordingen aan de Koning verleende delegatie is alvast ruimer dan het opschrift van de wet van 13 april 1995 doet voorkomen aangezien in dat laatste uitsluitend wordt gesproken over «de verplichting voor banken en kredietinstellingen op bepaalde informatie aan hun cliënten mede te delen».

K. Byt.

Uitvindingsoctrooien

De wet van 9 maart 1995 (*B.S.*, 7 juni 1995, 16.136) beoogt de wet van 28 maart 1984 op de uitvindingsoctrooien in overeenstemming te brengen met de communautaire regelgeving. De onderdanen van de Europese Unie zijn voortaan gemachtigd tot het betalen van de jaartaksen, hetzij voor zichzelf, hetzij voor andere onderdanen van de Unie, hetzij in de hoedanigheid van gemachtigde tussenpersoon van natuurlijke personen of rechtspersonen die niet in de Unie gevestigd zijn. De wet van 28 maart 1984 op de uitvindingsoctrooien had immers de verplichting ingevoerd voor octrooihouders die niet-inwoner zijn om op te treden door bemiddeling van erkende gemachtigden voor de betaling van de jaartaksen voor de instandhouding van de octrooien.

Het Europese Hof van Justitie oordeelde echter in een recent arrest van 25 juli 1991 dat deze praktijk in strijd was met het vrij verrichten van diensten als bepaald in artikel 59 van het Verdrag van Rome. Volgens dat arrest moet het monopoo-

lie van de erkende gemachtigden vervallen, maar uitsluitend wat de betaling van de jaartaksen voor de instandhouding van de octrooien betreft.

De wet van 9 maart 1995 is tien dagen na haar bekendmaking in het Belgisch Staatsblad in werking getreden.

V.D.S.

Ambachten en neringen

Ingevolge de splitsing van de provincie Brabant was het noodzakelijk om eveneens een aantal wijzigingen aan te brengen in de wetten op de organisatie van de middenstand, gecoördineerd op 28 mei 1979, en in de wet van 15 december 1970 op de uitoefening van de beroepswerkzaamheden in de kleine en middelgrote handels- en ambachtsondernemingen. Dat gebeurde bij de wet van 6 april 1995 (*B.S.*, 7 juni 1995), welke wet vanaf 1 januari 1995 uitwerking heeft.

Het territoriale toepassingsgebied van de gecoördineerde wetten van 28 mei 1979 wordt bepaald in artikel 1 van die wetten. In elke provincie is er één Kamer van ambachten en neringen met rechtspersoonlijkheid waarvan de bevoegdheid zich uitstrekt over het hele provinciale grondgebied. Evenwel wordt de bevoegdheid van de Kamers van ambachten en neringen van de provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant verder uitgebreid tot het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

Artikel 2, § 1, 2°, van diezelfde gecoördineerde wetten bepaalt dat de beroepsfederaties hun activiteit dienen te beperken tot het ambtsgebied van de Kamers van ambachten en neringen en dat zij daarbij minstens één van de administratieve arrondissementen dienen te betrekken. De Koning kan echter afwijken van dit principe voor die beroepsfederaties die krachtens hun statuten een activiteit hebben die zich uitstrekt over Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. De tweede paragraaf van voornoemd artikel bepaalt welke verenigingen vertegenwoordigers mogen aanwijzen voor de Kamers van ambachten en neringen.

Artikel 20 werd opgeheven wegens de afschaffing van het Economisch en Sociaal Instituut van de Middenstand. Het bureau van de Hoge Raad voor de Middenstand was immers volgens dit artikel gemachtigd dit instituut te verzoeken tot enquêtes en studies over te gaan. Het voortbestaan van dit artikel werd derhalve zinloos.

In de gecoördineerde wetten van 1979 worden vervolgens een hoofdstuk VII, bestaande uit de artikelen 30 en 31, en een hoofdstuk VIII, bestaande uit een enig artikel 32, ingevoegd. Hoofdstuk VII bevat overgangsbepalingen met betrekking tot de Kamer van ambachten en neringen van de provincie Brabant. Een overgangsperiode werd immers verkieslijk geacht daar de eerstvolgende vernieuwing van de Kamers van ambachten en neringen pas in 1998 plaatsvindt. Tot dan blijft de Kamer van ambachten en neringen van Brabant bestaan, maar krijgt het secretariaat een secretaris bij op een andere taalrol dan de huidige. Ieder is dan bevoegd voor het secretariaatpersoneel en de dossiers van zijn taalrol. Volgens artikel 31 wordt de tweede betrekking van secretaris opgericht op 1 januari 1995. De secretarissen worden benoemd door de minister tot wiens bevoegdheid de Middenstand behoort. Artikel 30 bepaalt dat de Kamer van ambachten en neringen van Brabant bevoegd blijft voor de provincies Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en het tweetalig gebied

Brussel-Hoofdstad tot de eerstvolgende hernieuwing van de Kamers van ambachten en neringen en dat deze Kamer wordt opgeheven op de dag waarop de eerste vergadering heeft plaatsgevonden van zowel de Kamer van ambachten en neringen van de provincie Vlaams-Brabant als van de provincie Waals-Brabant. Het personeel, de goederen, rechten en plichten van de Kamer van ambachten en neringen van de provincie Brabant worden op de door de Koning vastgestelde wijze overgedragen aan de Kamers van de provincies Vlaams- en Waals-Brabant.

Hoofdstuk VIII betreft de coördinatie. Artikel 32 bepaalt immers dat de Koning de bepalingen van de wetten betreffende de organisatie van de Middenstand kan coördineren.

In de besproken wet wordt ten slotte ook overgegaan tot wijziging van artikel 11 van de wet van 15 december 1970 op de uitoefening van de beroepswerkzaamheden in de kleine en middelgrote handels- en ambachtsondernemingen. Thans zal, volgens de eerste paragraaf van dit artikel, bij de eerste uitoefening van een beroepswerkzaamheid in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, het getuigschrift aangevraagd dienen te worden bij het bureau van de Kamer van ambachten en neringen van de provincie Vlaams-Brabant of Waals-Brabant.

Verder wordt een paragraaf *1bis* ingevoegd, met het oog op een overgangsbepaling. Tot aan de eerste vergadering van de Kamers van ambachten en neringen van de provincies Vlaams- en Waals-Brabant, blijft het bureau van de provincie Brabant bevoegd voor vestigingsaanvragen in de provincie Vlaams-Brabant, in de provincie Waals-Brabant en in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.

K. Bod.

Ambulante activiteiten

Reeds bij de wet van 25 juni 1993 (*B.S.*, 30 september 1993) werd ter vervanging van de regeling vervat in de wet van 13 augustus 1986, een nieuwe reglementering opgesteld m.b.t. de uitoefening van ambulante activiteiten en de organisatie van de openbare markten. Thans zijn de uitvoeringsbesluiten verschenen. Ter uitvoering van artikel 18 van de wet van 25 juni 1993 bepaalt een eerste K.B. van 3 april 1995 (*B.S.*, 3 juni 1995) dat die wet in werking treedt op de tiende dag na die waarop het besluit wordt bekendgemaakt, d.i. derhalve op 13 juni 1995, en dat op dezelfde dag de oude wet van 13 augustus 1986 wordt opgeheven.

In het tweede uitvoeringsbesluit van 3 april 1995 (*B.S.*, 8 juni 1995) zijn een aantal bepalingen opgenomen die de wet van 1993 volledig operationeel moeten maken. In totaal bevat dit K.B. elf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk vormt de uitvoering van artikel 4, § 1, tweede lid, van de nieuwe wet die voorziet in de mogelijkheid voor de Koning om af te wijken van de verbodsbepaling opgenomen in het eerste lid, dat bepaalt dat de ambulante activiteiten die niet worden uitgeoefend op de openbare markten, of op de openbare weg of ten huize van de consument, verboden zijn. Het K.B. maakt hierop een viertal uitzonderingen: 1° verkoop van bloemen in hotels, restaurants en cafés; 2° verkoop van tweedehandskleding door OCMW's of door de gemeente erkende liefdadigheidsinstellingen op plaatsen en in lokalen door deze overheid aangeduid; 3° de verkoop van suikerwaren, sigaretten, drank, boeken, cassettes, platen en compact disks in zalen waar vertoningen en voorstellingen plaatshebben en naar

aanleiding van deze activiteiten, en ten slotte 4° de verkoop georganiseerd door een handelaar, buiten de voor zijn activiteiten bestemde vestigingen, mits aan een aantal in het K.B. opgesomde voorwaarden voldaan wordt.

Artikel 5 van de wet somt een hele reeks verkopen op die niet onderworpen zijn aan de wet van 1993. Het eerste punt van artikel 5 spreekt over de verkopen die gekenmerkt zijn door de afwezigheid van enig handelskarakter en die een uitsluitend menslievend doel hebben, alsook de occasionele verkopen van goederen die de verkoper toebehoren, onder de door de Koning bepaalde voorwaarden. Het tweede hoofdstuk van het K.B. bepaalt de erkenningsvoorwaarden voor de betrokken vzw's en de instellingen van openbaar nut die de eerste soort verkopen verrichten (artikelen 2 tot 6). Tevens worden de voorwaarden vastgesteld waaronder de occasionele verkopen kunnen plaatsvinden (artikel 7).

Hoofdstuk III (artikel 8) vult artikel 5, 9°, van de wet aan door aan te geven welke verkopen onder welke voorwaarden evenmin aan de bepalingen van de wet onderworpen zijn.

In hoofdstuk IV (artikelen 9 tot 12) worden een hele reeks producten opgesomd die niet het voorwerp mogen uitmaken van enige ambulante activiteit overeenkomstig artikel 6, eerste lid, 1°, van de wet.

Ter uitvoering van artikel 6, eerste lid, 2°, van de wet worden in hoofdstuk V van het besluit (artikelen 13 tot 19) de voorwaarden uitgewerkt waaraan de uitoefening van ambulante activiteiten onderworpen is. Om een machtiging te verkrijgen moet men onder meer minstens 18 jaar oud zijn, of 16 jaar als helper of als werknemer. Verder kan een machtiging worden geweigerd wanneer men bepaalde strafrechtelijke veroordelingen heeft opgelopen, met uitsluiting van politiestrafen. Voor onderdanen van vreemde landen is een 10-jarig verblijf vereist voor de machtiging, tenzij het de echtgenoot of de kinderen betreft van een Belg of een onderdaan van de Europese Unie die gerechtigd is in België te verblijven. De reglementaire bepalingen die voor sommige activiteiten gelden overeenkomstig de wet van 15 december 1970 op de uitoefening van beroepswerkzaamheden in de kleine en middelgrote handels- en ambachtsondernemingen, moeten eveneens worden nageleefd vooraleer machtiging kan worden verkregen. Bovendien is de ambulante activiteit ten huize van de consument aan bepaalde tijdstippen gebonden (van oktober tot februari van 8 tot 17, van maart tot april tussen 8 en 19, en van mei tot september tussen 8 en 20 uur).

De procedure tot het verkrijgen van de machtiging voor het uitoefenen van een ambulante activiteit (artikel 7 van de wet) is uitgewerkt in hoofdstuk VI van het besluit (artikelen 20 tot 34). Alle aanvragen moeten gericht zijn aan het Ministerie van Middenstand en Landbouw en zijn onderworpen aan een forfaitaire taks van 1.000 frank aan fiscale zegels. Evenwel bedragen de taksen 2.500 fr. voor verkopen als bedoeld in artikel 1, 4°, van het besluit. De aanvragen tot het verkrijgen van de machtiging tot een verkoop als bedoeld in artikel 1, 2°, van het besluit, zijn van taks vrijgesteld.

Elke vernieuwingsaanvraag moet worden ingediend tussen de negentigste en de zestigste dag vóór het verstrijken van de lopende machtiging. De afgifte van een machtiging of een hernieuwing is eveneens onderworpen aan een taks van 1.500 fr., tenzij het verkopen betreft als bedoeld in artikel 1, 2° en 4° (zie *supra*). Machtiging kan verleend worden voor ten hoogste zes jaar en de machtigingskaart moet steeds in het bezit zijn van de houder. Bij stopzetting moet de kaart

binnen twee maanden worden ingeleverd bij de gemeente van de hoofdverblijfplaats. Deze laatste dient binnen acht dagen de machtiging door te zenden naar het Ministerie van Middenstand en Landbouw.

De wet van 1993 bepaalt dat de openbare markten worden georganiseerd door de gemeenteoverheid. Het vaststellen van de voorwaarden voor het toekennen van standplaatsen en de betalingswijze worden echter overgelaten aan de Koning. De reglementering daarvan vindt men terug in hoofdstuk VII van het besluit (artikelen 35 tot 40). Standplaatsen mogen slechts toegewezen worden bij veiling of volgens de chronologische volgorde van aanvragen. Het beheer van deze openbare markten kan eveneens door de gemeente in concessie worden gegeven. Van alle standplaatsen dient een marktregister bijgehouden te worden. Op schriftelijke aanvraag kan een abonnement verkregen worden voor maximaal twaalf maanden. Het aantal standplaatsen via abonnement mag echter niet hoger dan 85 percent bedragen van het totaal aantal plaatsen.

De overdrachtsregeling van standplaatsen op de openbare markten is opgenomen in hoofdstuk VIII. Overdracht kan slechts bij overlijden of stopzetting van elke activiteit ten voordele van de echtgenoot of een bloed- of aanverwant in de eerste graad, voor dezelfde activiteiten en ten belope van de resterende geldigheidsduur van het abonnement.

Hoofdstuk IX bepaalt wie bevoegd is voor het opsporen en vaststellen van overtredingen ter uitvoering van artikel 11 van de wet. Belast hiermee zijn de ambtenaren van de Economische Algemene Inspectie van het Ministerie van Economische Zaken en de ambtenaren en controleurs van het Bestuur voor het Beleid van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen van het Ministerie van Middenstand en Landbouw.

Hoofdstuk X voorziet in de mogelijkheid van een minnelijke regeling. De voorgestelde bedragen mogen niet lager zijn dan 2.600 fr. en niet hoger dan 200.000 fr. In geval van samenloop van verscheidene overtredingen mag het bedrag de 500.000 als maximum niet overschrijden. Elk voorstel tot minnelijke betaling wordt binnen zes maanden per aangetekend schrijven opgestuurd met vermelding van de termijn waarbinnen de betaling dient te geschieden. Deze termijn moet minstens 15 dagen bedragen en maximum drie maanden. Bij gebreke van enig voorstel of betaling binnen de toegekende termijn, wordt het proces-verbaal doorgestuurd naar de procureur des Konings.

In hoofdstuk XI ten slotte zijn een aantal opheffings- en slotbepalingen opgenomen. Meer bepaald worden de bestaande K.B.'s en M.B.'s ter uitvoering van de wet van 13 augustus 1986 opgeheven daar de erin behandelde maten voortaan geregeld wordt door het huidige K.B. van 3 april 1995.

K. Bod.

Gesubsidieerd vrij onderwijs – Onderhandelingscomités

Het decreet van 5 april 1995 (B.S., 8 juni 1995) strekt ertoe in het gesubsidieerd vrij onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap een geëigende structuur van vakbondsoverleg en van onderhandelingsprocedures tot stand te brengen. Ter uitvoering van de C.A.O. van 29 september 1993 creëert dit decreet een wettelijk kader ter vervollediging van de inspraak van de onderwijspartners in het vrij onderwijs (*Gedr. St., Vl. Raad*, 1994-95, nr. 703/1, 2); zodoende heeft de inwerking-

trekking van dit decreet tot gevolg dat de collectieve arbeidsverhoudingen in het gesubsidieerd vrij onderwijs, met uitzondering van de vrije hogescholen en de vrije universiteiten, onttrokken worden aan de werkingssfeer van de wet van 20 september 1948 houdende de organisatie van het bedrijfsleven.

Met het oog op de regeling van de collectieve arbeidsverhoudingen in het vrij onderwijs stelt het decreet enerzijds een overkoepelend onderhandelingscomité (hoofdstuk II) en anderzijds lokale onderhandelingscomités (hoofdstukken III en IV) in. Krachtens artikel 4 richt de Vlaamse regering bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap een overkoepelend onderhandelingscomité op voor de personeelsleden van het vrij schoolpactonderwijs, de vrije instellingen voor het onderwijs voor sociale promotie en deeltijds kunstonderwijs, alsmede voor het personeel van de vrije internaten en P.M.S.-centra; de minister van Onderwijs is van rechtswege voorzitter. Het comité is naast de voorzitter samengesteld uit een overheidsafvaardiging, een afvaardiging van elke representatieve vakorganisatie en een afvaardiging van elke representatieve groepering van inrichtende machten. Artikel 7 van het decreet bepaalt de verschillende criteria om als representatieve organisatie in aanmerking te komen.

Wat de bevoegdheden van het overkoepelend onderhandelingscomité betreft, somt artikel 8 op: de onderhandelingen met betrekking tot enerzijds de grondregelen inzake het administratief en geldelijk statuut, de collectieve arbeidsverhoudingen en de organisatie van de sociale diensten en anderzijds de verordeningsbepalingen in algemene richtlijnen tot vaststelling van de personeelsformatie of inzake arbeidsduur en organisatie van het werk. De conclusies van deze onderhandelingen leiden tot een gedagtekend protocol.

Een besluit van de Vlaamse regering regelt de andere bepalingen betreffende o.m. de werking van het overkoepelend onderhandelingscomité.

Naar luid van artikel 12 richt elke inrichtende macht voor elk van haar scholen een lokaal onderhandelingscomité op. Na akkoord van de vakbondsafvaardiging kan een onderhandelingscomité hetzij per pedagogische entiteit, hetzij voor een maximum van vijf scholen die alle tot een zelfde inrichtende macht behoren, worden ingesteld. Elk lokaal onderhandelingscomité is paritair samengesteld uit een gelijk aantal effectieve vertegenwoordigers van de inrichtende macht en van het personeel, met in beginsel een minimum van twee en een maximum van acht leden per geleding (artikel 12); er zijn evenveel opvolgers als effectieve leden. De artikelen 16 tot en met 19 stellen de nadere regels betreffende de samenstelling van beide afvaardigingen vast; de rechten en verplichtingen van de personeelsvertegenwoordiging en de vakbondsafgevaardigden zijn vastgelegd in hoofdstuk IV. Het mandaat duurt vier jaar en is hernieuwbaar; artikel 21 vermeldt de gevallen die het mandaat, eventueel vroegtijdig, doe beëindigen. De artikelen 23 e.v. bepalen de krachtlijnen inzake de werking van de lokale onderhandelingscomités, die verder uitgewerkt dienen te worden in een door elk lokaal onderhandelingscomité opgesteld huishoudelijk reglement.

Wat hun opdrachten betreft, hebben de lokale onderhandelingscomités een recht op informatie betreffende diverse schoolaangelegenheden (cf. de artikelen 28 tot en met 31), een onderhandelingsbevoegdheid inzake de aangelegenheden

den opgesomd in artikel 32 (zoals bijvoorbeeld de algemene principes van het personeelsbeleid, de aard en duur van het dienstverband, de aansprakelijkheidsregeling, de regeling betreffende de evaluatie,...), een toezichtsbevoegdheid op de toepassing van de sociale wetgeving en van de sociale en administratieve reglementeringen die voortvloeien uit de onderwijsregelgeving en ten slotte een bemiddelingsbevoegdheid bij elk geschil of elke betwisting van collectieve aard.

Het centraal paritair comité, bedoeld in artikel 2 § 1, 1°, van het decreet van 27 maart 1991 kan op verzoek van ten minste twee leden van een gelding bemiddelend optreden ten aanzien van een lokaal onderhandelingscomité, alsook ambtshalve de inbreuken op de decretale bepalingen vaststellen die de goede werking van een lokaal onderhandelingscomité op duurzame wijze onmogelijk maken; na het optreden van het nationaal paritair comité kan de Vlaamse regering een inrichtende macht een sanctie opleggen door middel van de terugvordering van maximaal 10% van de werkingstoelage.

Ingevolge de inwerkingtreding van dit decreet wordt het medezeggenschapsdecreet van 23 oktober 1991, inzonderheid de artikelen 9, 19 en 29 § 3, 1°, aangepast, terwijl de bepalingen van artikel 20 worden opgeheven (hoofdstuk VI). Hoofdstuk VII bevat een reeks overgangs- en opheffingsbepalingen. Met uitzondering van de bepalingen van afdeling 4 van hoofdstuk III en hoofdstuk IV, alsmede de regelen van hoofdstuk VI, is het decreet in werking getreden op 8 juni 1995.

L.V.

Technische eisen auto's

Bij K.B. van 10 april 1995 (*B.S.*, 9 juni 1995) is nogmaals het K.B. van 15 maart 1968 houdende algemeen reglement op de technische eisen waaraan de auto's, hun aanhangwagens, hun onderdelen en hun veiligheidstoebehoren moeten voldoen, gewijzigd. Deze zoveelste wijziging beantwoordt aan de noodzaak de Belgische reglementering aan te passen aan de evolutie van de door constructie bepaalde nominale maximumsnelheden van de auto's voor traag vervoer. Verder wenste men de misbruiken aan te pakken van de als prioritair toegelaten voertuigen. Ten slotte diende ook de formulering van punt 3.1 van artikel 77, recentelijk heringevoerd bij K.B. van 17 februari 1995 (zie *R.W.*, 1994-95, 1244) opnieuw bekeken te worden teneinde elke verkeerde interpretatie van het begrip «als nieuw in dienst» te vermijden. De hiernavolgende wijzigingen werden aangebracht.

Artikel 1 van het K.B. van 15 maart 1968 houdt een classificatie van voertuigcategorieën in. Punt 15 van de tweede paragraaf omschrijft de voertuigen voor traag vervoer. Thans mogen deze een maximumsnelheid krijgen van ten hoogste 40 km/h i.p.v. het tot hiertoe geldende 30 km/h. Landbouw- of bosbouwtrekkers worden omschreven in punt 16. Ook hier wordt een soortgelijke wijziging doorgevoerd. De nominale snelheid van dergelijke trekkers gemonteerd op luchtbanden met twee assen mag maximaal tussen de 6 en 40 km/h + 4 km/h bedragen. Voertuigen die reeds in het verkeer waren op de datum van inwerkingtreding van het oorspronkelijk K.B. van 1968, mogen hetzij 25 + 5 km/h, hetzij 30 + 3 km/h als maximale snelheid voeren naargelang hun constructie en oorsprong.

In artikel 28 van het voornoemd K.B. van 1968 wordt in punt 4 van § 2, 1°, c, een lijst weergegeven van die voertuigen die de toelating verkrijgen vooraan of op het dak één of meer blauwe knipperlichten te voeren. Ook de minister van Verkeerswezen kan bij wijze van uitzondering de toelating hiertoe verlenen aan andere voertuigen die dan wel voor de openbare dienst bestemd moeten zijn.

In § 3, 2°, van voormeld artikel 28 worden het eerste en het zesde punt gewijzigd. Zowel grootlichten als stoplichten zijn niet verplicht voor die voertuigen voor traag vervoer waarvan de maximumsnelheid niet hoger is dan 30 km/h. Indien deze toch gebruikt worden, dan mag de maximale hoogte van de stoplichten slechts 190 cm bedragen.

Artikel 32bis, duidt de thans maximale toegelaten massa's voor landbouwvoertuigen aan.

De eerste paragraaf van artikel 43 beschrijft het instrumentenbord en bepaalt dat de auto's verplicht uitgerust dienen te zijn met een snelheidsmeter en een kilometerteller. Uitzondering wordt gemaakt in het tweede lid voor de voertuigen voor traag vervoer op voorwaarde dat de maximumsnelheid niet hoger is dan 30 km/h.

In § 2, 3°, wordt aangegeven welke voertuigen van een speciale geluidshoorn mogen worden voorzien. Ook hier kan de minister van Verkeerswezen de toelating verlenen aan andere voertuigen bestemd voor de openbare dienst om bij wijze van uitzondering eveneens een geluidshoorn te gebruiken.

Artikel 44 stelt in het laatste lid van de tweede paragraaf dat de bepaling die elke met een voorruit uitgeruste auto verplicht eveneens van een ontdooier en ruitensproeier voorzien te zijn, niet van toepassing is op voertuigen van traag vervoer waarvan de maximumsnelheid niet hoger is dan 30 km/h.

Artikel 45 bepaalt thans in de tweede paragraaf dat de noodreminrichting niet vereist is voor auto's voor traag vervoer met een maximumsnelheid van 30 km/h. Vervolgens worden in zowel artikel 46 als in artikel 47, die de werking van de bedrijfsreminrichting nader toelichten, een aantal wijzigingen aangebracht. Ook in de derde paragraaf van artikel 51 worden een aantal bijzondere bepalingen voor de voertuigen van traag vervoer opgenomen, wat hun bedrijfsreminrichting betreft.

Ten slotte wordt punt 3.1 van artikel 77 vervangen teneinde het begrip «als nieuw in dienst» nader toe te lichten. Zo worden de voertuigen als nieuw in dienst gesteld vanaf 1 januari 1988 onderworpen aan de bepalingen van de punten 1 en 2 van voormeld artikel vanaf 1 maart 1995, voor de voertuigen bestemd voor internationaal vervoer en vanaf 1 januari 1996 voor de voertuigen uitsluitend bestemd voor nationaal vervoer.

Het K.B. van 10 april 1995 is in werking getreden op 1 juli 1995.

K. Bod.

Naturalisatieprocedure

De wet van 13 april 1995 (B.S., 10 juni 1995) wijzigd inzonderheid artikel 21 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit met betrekking tot de naturalisatieprocedure. Deze wetswijziging is o.m. vereist ingevolge de inwerkingtreding van artikel 74 van de Gecoördineerde Grondwet, i.e. de uitsluitende bevoegdheid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Koning inzake naturalisaties. Daarnaast

beogen de nieuwe bepalingen een vereenvoudiging van de naturalisatieprocedure met het oog op een versnelde afhandeling van het dossier, zonder dat de voorwaarden tot toekenning van de Belgische nationaliteit evenwel worden gewijzigd (*Gedr. St., Senaat*, 1994-95, nr. 1247/1, 4.).

Krachtens het nieuwe artikel 21, § 1, Wb. Nat. wordt het verzoek tot naturalisatie aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de griffier gericht, behoudens voor de in het buitenland residerende belanghebbende die zijn aanvraag aan het hoofd van de Belgische diplomatieke zending of de consulaire post richt; de betrokken ambtenaar zendt het verzoek vervolgens over aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De verzoeker voegt aan het verzoekschrift de bij K.B. bepaalde akten en stavingstukken toe, alsmede elk ander document dat hij nuttig acht ter ondersteuning van zijn aanvraag. Het verzoek vervalt na de beëindiging van het hoofdverblijf in België of nadat de belanghebbende de in artikel 19, tweede lid, bedoelde band verliest.

Na toezending door de Kamer van Volksvertegenwoordigers verleent de rechtbank van eerste aanleg van het rechtsgebied waar de verzoeker zijn hoofdplaats heeft, binnen een termijn van vier maanden advies (artikel 21, § 3); bij het verstrijken van deze termijn en bij gebrek aan opmerkingen wordt het advies geacht gunstig te zijn. Ook andere overheden, inzonderheid het parket van het rechtsgebied waar de verzoeker zijn verblijfplaats heeft, kunnen door de Federale Kamer om het verstrekken van bijkomende inlichtingen worden verzocht (artikel 21 § 4). Voor de belanghebbende die zijn verblijfplaats in het buitenland heeft, kunnen de vragen aan het parket van de rechtbank van eerste aanleg worden gericht.

De door de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangenomen en door de Koning bekrachtigde naturalisatiewet wordt in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt en heeft uitwerking vanaf de dag van die bekendmaking (artikel 21, § 5).

De Koning bepaalt bij besluit de datum waarop de nieuwe bepalingen in werking treden en dit uiterlijk de zesde maand volgend op de algehele vernieuwing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Vanaf haar inwerkingtreding is de wet van toepassing op elk nieuw verzoek tot naturalisatie. Alle hangende aanvragen worden echter afgehandeld volgens de procedure geldend op het ogenblik van de indiening van dat verzoek; een belanghebbende kan te allen tijde evenwel een nieuw verzoek indienen, waardoor de oude aanvraag vervalt.

L.V.

Penitentiair recht – Kwartier met verscherpte beveiliging

Artikel 10bis, van het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen (B.S., 25 mei 1965, err. 13 juli 1965) laat toe dat als gevaarlijk aangeschreven beklaagden en veroordeelden in een kwartier met verscherpte beveiliging worden geplaatst. De beslissing tot plaatsing moet gebaseerd zijn op een van de in artikel 106bis opgesomde elementen en de duur mag maximaal zes maanden bedragen, weliswaar verlengbaar (art. 106bis, § 3). Een voor de Raad van State ingediend beroep tot schorsing van deze bepalingen werd afgewezen (R. v. St., A.S.B.L. *Ligue des Droits de l'Homme* en A.S.B.L. *Syndicat des Avocats*

pour la démocratie, nr. 47472, 16 mei 1995 en R.v.St., nr. 47775, 6 juni 1994).

Het koninklijk besluit van 6 februari 1995 tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen (*B.S.*, 10 juni 1995) vult de voornoemde regeling aan met §§ 5 tot 10. Elementen van deze regeling zijn het feit dat het regime op het kwartier met verscherpte beveiliging op zulk een wijze dient te worden toegepast dat het geen afbreuk doet aan de menselijke waardigheid van de gedetineerden (§ 5); om de gevolgen van de veiligheidsvereisten te verzachten dienen materiële compensaties te worden verleend, vastgesteld door de minister van Justitie (§ 5, tweede lid); de bezoeken vinden plaats in een individuele cel-sprekkamer achter glas, waarbij voor en na elk bezoek de gedetineerde grondig wordt gefouilleerd (§ 6); deze gedetineerden mogen niet telefoneren (§ 7), hun dagelijkse wandeling bedraagt minstens één uur en kan in beperkt gezelschap plaatsvinden (§ 8); minstens ontvangen ze tweemaal per maand het bezoek van een geneesheer; de psychiater, de psycholoog en de maatschappelijk assistent volgen deze gedetineerden met bijzondere aandacht (§ 9).

G.D.

Toegelaten beroepsarbeid voor gepensioneerden

Uit de praktijk blijkt dat gepensioneerden die nog arbeid wensen te verrichten, niet steeds op de hoogte zijn van de te vervullen formaliteiten of ten onrechte menen deze te hebben vervuld. De Rijksdienst voor pensioenen kreeg onlangs ten aanzien van zowel werknemers als zelfstandigen de bevoegdheid, overeenkomstig door de Koning te bepalen modaliteiten, geheel of gedeeltelijk af te zien van de sancties waaraan de betrokkenen bloot staan (wetten van 6 en 7 april 1995, *B.S.*, 29 april 1995). Die en andere modaliteiten zijn thans vastgelegd bij twee koninklijke besluiten van 25 april 1995 en de bijbehorende ministeriële besluiten van 17 mei 1995 (*B.S.*, 10 juni 1995 p. 16.649 en 16.650, wat de zelfstandigen betreft, en p. 16.651 en 16.653, wat de werknemers betreft).

Wanneer de gepensioneerde of zijn echtgenoot nalaat binnen de gestelde termijnen de vereiste verklaring aan de pensioeninstelling of kennisgeving aan de werkgever te doen, wordt zijn pensioen geschorst of verminderd. Die sanctie gaat voortaan in op de eerste dag van de tweede in plaats van de eerste maand die volgt op de kennisgeving van de beslissing van de pensioeninstelling. Deze maatregel heeft uitwerking met ingang van 1 januari 1995. De betrokkene heeft de mogelijkheid om, op straffe van verval, binnen een maand vanaf de kennisgeving bij een ter post aangetekend schrijven de Raad voor Uitbetaling van de voordelen, opgericht in de schoot van de Rijksdienst voor Pensioenen, te verzoeken geheel of gedeeltelijk van de opgelegde sanctie af te zien. Het verzoek schort de uitvoering van de genomen beslissing op.

De werkgever die nalaat tijdig de vereiste verklaring te doen, is gehouden een forfaitaire vergoeding te betalen. Het beheerscomité van de Rijksdienst voor Pensioenen kan geheel of gedeeltelijk van de invordering van de vergoeding en eventuele moratoire intresten afzien binnen de perken van een door het comité vastgesteld en door de bevoegde minister goedgekeurd reglement. De werkgever moet daartoe, op straffe van verval, binnen een maand vanaf de kennisgeving van de sanctie, bij een ter post aangetekend schrijven een

verzoek aan de pensioeninstelling richten. Het verzoek schort de uitvoering van de beslissing op. In voorkomend geval dient de werkgever de verschuldigde vergoeding te storten binnen een termijn van dertig dagen vanaf de kennisgeving van de beslissing waarbij het verzoek wordt afgewezen.

De bepalingen die betrekking hebben op het indienen van de hoger beschreven verzoeken, hebben uitwerking vanaf 1 januari 1993. Verzoeken die binnen de maand na publicatie van de besluiten zijn ingediend, worden geacht binnen de op straf van verval voorgeschreven termijnen te zijn ingediend.

G.VL.

Vlaamse Opera

Met het decreet van 5 april 1995 (*B.S.*, 10 juni 1995) wordt in de Vlaamse Gemeenschap een Vlaamse Opera (VLOPERA) opgericht als openbare instelling met rechtspersoonlijkheid. De oprichting van deze nieuwe rechtspersoon was noodzakelijk nadat een arrest van de Raad van State (R.v.St., nr. 40314, 15 september 1992, *Arr. R.v.St.*, 1992, z.p.) o.m. het onrechtmatig bestaan van de V.Z.W. Vlaamse Operastichting had vastgesteld. Dit decreet strekt er nu toe een kwaliteitsvol operagezelschap in de Vlaamse Gemeenschap te behouden en creëert daartoe een nieuw wettelijk kader (*Gedr. St., Vl. Raad*, 1994-95, nr. 699/1, 3-4).

Ter verwezenlijking van haar doelstellingen, zoals o.a. bepaald in artikel 3, sluit de Vlaamse Opera met de Vlaamse Gemeenschap een eventueel meerderjarige, beheersovereenkomst; artikel 6 van het decreet bevat een opsomming van de meest essentiële clausules van die beheersovereenkomst. Tevens kan de Vlaamse Opera met gemeenten, provincies of andere openbare instellingen een soortgelijke beheersovereenkomst sluiten, op voorwaarde dat die overheden zich ertoe verbinden een jaarlijkse subsidie te verlenen. Naast deze subsidies en de dotatie van de Vlaamse Gemeenschap kan de VLOPERA, na machtiging, leningen aangaan of schenkingen en legaten onder bezwarende titel ontvangen (artikel 7). Die machtiging is evenzeer vereist bij de verwerving of de afstand van onroerende goederen (artikel 8).

De raad van bestuur van de Vlaamse Opera bestaat uit negen leden die door de Vlaamse regering worden aangewezen op grond van hun deskundigheid; in geval een beheersovereenkomst met een andere overheid wordt gesloten, kan de Vlaamse regering hetzij een bestuurslid aanwijzen uit een dubbeltal, hetzij het aantal leden van de raad verhogen, zonder dat het aantal bestuursleden van de andere overheden evenwel meer dan 40% van het totaal aantal mandaten mag bedragen.

Tot de bevoegdheden van de raad van bestuur behoren de leiding van de VLOPERA en het beleid en het bestuur in de ruimste zin; daartoe kan de raad alle handelingen van beheer en daden van beschikking verrichten, tenzij anders bepaald (artikel 12). De voorzitter van de raad van bestuur vertegenwoordigt samen met een ander bestuurslid de instelling in gerechtelijke en buitengerechtelijke akten en kan de VLOPERA geldig verbinden voor andere rechtshandelingen. Tevens kan de raad, bij toepassing van artikel 12, § 2, zijn bevoegdheid voor een duidelijk omschreven handeling of taak overdragen aan hetzij een of meer bestuursleden, hetzij een of meer personeelsleden. De werking van de raad van bestuur is gedeeltelijk in artikel 13 bepaald en wordt verder

vastgesteld in een door de raad van bestuur aan te nemen huishoudelijk reglement.

Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en de ondervoorzitters van de raad van bestuur, alsmede de door de Vlaamse regering aangestelde intendant en de door de raad van bestuur benoemde administratief-financieel directeur. Te allen tijde kan het dagelijks bestuur andere personeelsleden uitnodigen om met raadgevende stem de vergaderingen bij te wonen. Ter uitvoering van artikel 15, § 2, bereidt het dagelijks bestuur de vergaderingen van de raad voor en ziet het toe op de uitvoering van de raadsbeslissingen.

Overeenkomstig artikel 20 van het decreet benoemt de raad van bestuur het personeel in vast dienstverband, tenzij 1° uitzonderlijke en tijdelijke personeelsbehoeften, 2° de vervanging van ambtenaren of 3° bijkomende of specifieke opdrachten een contractuele indienstneming rechtvaardigen (zie over deze problematiek eveneens R.v.St., 40314, 15 september 1992, *Arr. R.v.St.*, 1992, z.p.).

De Vlaamse Opera staat onder de controle van de Vlaamse regering, die toezicht uitoefent door middel van een regeringscommissaris en een inspecteur van financiën. Hoofdstuk V, afdeling 1, bepaalt de opdrachten en taken van de regeringscommissaris en de inspecteur van financiën. Voor de financiële controle doet de Vlaamse regering een beroep op een of meer commissarissen-revisoren, aangesteld onder de leden van het Instituut der bedrijfsrevisoren.

Jaarlijks stelt de raad van bestuur van de VLOPERA een begroting op, die de Vlaamse regering daarop goedkeurt en vervolgens meedeelt aan de Vlaamse Raad. Bij de mededeling van de begroting aan de Vlaamse Raad krijgt de Vlaamse regering van de raad van bestuur van de VLOPERA ter informatie een verslag van de activiteitenvooruitzichten en van de voorontwerpen van begroting voor de drie volgende begrotingsjaren. Een driemaandelijks budgetcontrole wordt ter kennisgeving aan de Vlaamse regering gezonden. De jaarrekening wordt uiterlijk 30 april volgend op het begrotingsjaar ter goedkeuring aan de Vlaamse regering overgelegd, die de rekening op haar beurt vóór 31 mei van hetzelfde jaar aan het Rekenhof toestuur.

De inwerkingtreding van het decreet wordt bij besluit van de Vlaamse regering bepaald.

L.V.

Collectief ambtenarenrecht

Het K.B. van 10 april 1995 tot wijziging van de wet van 19 december 1974 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van haar personeel en van het uitvoeringsbesluit van 28 september 1984 (*B.S.*, 13 juni 1995) beoogt op de eerste plaats de aanpassing van beide verslagen aan de federale staatsstructuur, inzonderheid de nieuwe benamingen (Federale overheid, gemeenschaps- en gewestregering,...), en de splitsing van de provincie Brabant.

Op het inhoudelijk vlak wijzigt dit besluit o.m. artikel 31, § 2, van het K.B.; van 28 september 1984. Luidens de nieuwe bepalingen stuurt de secretaris van elk bevoegd comité een afschrift van de protocollen aan de overheid die hetzij bevoegd is om de maatregelen uit te voeren, hetzij optreedt in het raam van de administratieve en begrotingscontrole, hetzij de algemene bepalingen vaststelt binnen de perken waarvan de voorgestelde maatregelen mogen worden genomen, hetzij het toezicht uitoefent op de voorgestelde maatregelen.

Daarnaast wordt in elk geval een afschrift van de hierboven bedoelde protocollen gestuurd aan de Dienst van Algemeen Bestuur en het Bestuur van de Begroting en de Controle op de uitgaven, het Secretariaat-Generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en van het Ministerie van Sociale Zaken en de bevoegde provinciegouverneurs. Al naargelang van de aard van het protocol stuurt de secretaris van het betrokken comité ook een afschrift aan de bevoegde minister(s) van de deelregering(en).

Hoofdstuk III ten slotte bevat wijzigingen van diverse bepalingen van bijlage I bij het uitvoeringsbesluit van 28 september 1984.

Met uitzondering van de bepalingen van artikel 11, 1° en 2°, die betrekking hebben op de splitsing van de provincie Brabant en derhalve gelden m.i.v. 1 januari 1995, is het besluit in werking getreden op 13 juni 1995.

L.V.

Onroerende voorheffing

Met de ordonnantie van 13 april 1995 (*B.S.*, 13 juni 1995) heeft nu ook de Brusselse Hoofdstedelijke Raad bijkomende voorwaarden bepaald om bij onproductiviteit kwijtschelding of proportionele vermindering van de onroerende voorheffing te kunnen krijgen. Voor het ongemeubeld gebouw onroerend goed dat minstens 90 dagen volstrekt niet gebruikt is en geen inkomsten heeft opgebracht, kan slechts kwijtschelding of vermindering van de onroerende voorheffing worden verkregen indien het goed door de daartoe bevoegde instanties «ongezond maar verbeterbaar» is verklaard, dit goed na de verbeteringswerken aan bepaalde minimale bewoonbaarheidsnormen voldoet, en de belastingplichtige een ononderbroken periode van bewoning van het gebouw bewijst. Ten slotte moet de belastingplichtige ook nog een attest, dat hem op aanvraag wordt uitgereikt door de administratie voor huisvesting van het Brussels hoofdstedelijk Gewest of het gemeentebestuur, bezorgen aan de gewestelijke directeur van de directe belastingen. Dit attest kan in een periode van negen jaar slechts eenmaal vernieuwd worden en de totale geldigheidsduur van die twee attesten mag niet meer dan twee jaar bedragen. Van bovenstaande reglementering wordt afgeweken voor nieuwe woningen. Voor dergelijke nieuwe woningen geldt dat het attest alleen wordt uitgereikt voor het jaar tijdens hetwelk het kadastraal inkomen wordt vastgesteld en de twee erop volgende aanslagjaren.

In een besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 april 1995 (*B.S.*, 13 juni 1995) worden de regels m.b.t. de uitreiking van het hierboven vermeld attest nader omschreven. Het attest moet tussen 1 en 31 januari van het jaar volgend op het aanslagjaar door de belastingplichtige aan de bevoegde gewestelijke directeur worden bezorgd. Het moet vergezeld zijn van een voor echt verklaarde kopie van de beslissing waarbij het betrokken goed «ongezond maar verbeterbaar» is verklaard. Het besluit stelt tevens een vermoeden in volgens hetwelk een gebouw na de verbeteringswerken wordt geacht aan de minimale bewoonbaarheidsnormen te voldoen, indien voor deze verbouwingswerken een renovatiepremie werd verkregen.

De ordonnantie treedt in werking op 1 januari 1995, het bijbehorende besluit op de datum van publicatie ervan in het Belgisch Staatsblad, e.e. 13 juni 1995.

M.D.

Niet-uitgebate of verlaten bedrijfsruimten in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest – Herinrichting

De ordonnantie van 13 april 1995 (*B.S.*, 13 juni 1995) betreffende de herinrichting van de niet-uitgebate of verlaten bedrijfsruimten heeft tot doel de eigenaars van terreinen met een bedrijfskarakter, gelegen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, ertoe aan te zetten, en in voorkomend geval te verplichten, deze opnieuw te recupereren en in te schakelen in het economisch circuit. Deze activiteit moet plaatsvinden met inachtneming van de beginselen van de goede aanleg van de ruimten. De ordonnantie komt hiermee tegemoet aan de nood van de economische ontwikkeling van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

Voor deze ordonnantie, die het resultaat is van een nauw overleg met de economische en sociale partners, heeft de wet van 27 juni 1978 betreffende de vernieuwing van de niet-uitgebate of verlaten Waalse bedrijfsruimten, gewijzigd bij het Waals decreet van 22 januari 1987, als uitgangspunt gediend. Tevens is zij het voorwerp geweest van meerdere adviezen waaronder het advies van de Europese Gemeenschap met betrekking tot de aspecten inzake economische concurrentie (*Gedr. St.*, 1994-95, A-275/2, 5-6).

De ordonnantie is in diverse hoofdstukken onderverdeeld.

In het eerste hoofdstuk komen de definities aan bod die de toepassing van de ordonnantie regelen. Verder wordt van een typologie van de herinrichtingsoperaties uitgegaan. Een herinrichting wordt doorgevoerd door de sanering van de ruimte, de rehabilitatie of de vernieuwing ervan.

In het tweede hoofdstuk wordt een functionele voorwaarde opgelegd, namelijk het opstellen van een inventaris van de niet-uitgebate of verlaten bedrijfsruimten, in samenwerking met de betrokken privé- en/of openbare personen. Door de opname van een ruimte in de inventaris wordt het mogelijk om de herinrichtingsprocedures erop toe te passen.

De hoofdstukken III en IV handelen over de manieren waarop een herinrichting kan worden doorgevoerd. In hoofdstuk III gaat het om de vrijwillige herinrichting: deze manier maakt het de eigenaar mogelijk aan de Regering voor te stellen om een herinrichting uit te voeren door sanering of rehabilitatie. De Regering neemt in dat geval slechts één enkel besluit. Hoofdstuk IV daarentegen handelt over de begeleide herinrichting. De beslissing tot herinrichting wordt dan genomen in twee stappen die overeenstemmen met twee besluiten: een eerste besluit van geplande herinrichting en een tweede besluit van definitieve herinrichting. Vanaf dat ogenblik wordt door de gemachtigde ambtenaar de stedenbouwkundige vergunning afgeleverd. De milieuvergunning wordt verleend door het Brussels Instituut voor Milieubeheer. Wat de uitvoeringsmodaliteiten van de operatie betreft, is het de eigenaar die als eerste moet beschikken over de mogelijkheid om de operatie uit te voeren. Hij wordt hierover ingelicht en verzocht om een programma voor te stellen voor de uitvoering van de werken. Wordt er instemming bereikt over het voorgestelde programma, dan neemt de Regering een derde besluit dat het programma en het tijdschema van de werken bepaalt. De modaliteiten voor de uitvoering van de operatie worden vastgelegd door een overeenkomst tussen de Regering en de persoon die bereid is om de werken uit te voeren.

Verder zijn er in de volgende gevallen bijkomende procedures waarop de overheid een beroep kan doen:

- 1) bij gebrek aan een voorstel van de eigenaar of van een houder van een zakelijk recht;
- 2) indien er geen instemming is bereikt over het programma en het tijdschema van de werken;
- 3) indien er sprake is van een weigering om de herinrichting uit te voeren;
- 4) indien is vastgesteld dat de werken niet overeenstemmen met het programma of niet worden uitgevoerd binnen de voorgeschreven termijnen;
- 5) indien de bestemming bij doorverkoop van de heringerichte ruimte niet behouden blijft.

Indien er bovendien sprake is van een bijzondere urgentie voor de goede aanleg van de ruimte, kan het Gewest de saneringswerken uitvoeren op andermans goed, wegens het in gebreke blijven van een eigenaar.

Het Gewest beschikt ten slotte in de hierboven vermelde omstandigheden in laatste instantie over het wapen van de onteigening ten algemenen nutte. Het Gewest kan in dat geval de operatie zelf uitvoeren op een ruimte waarvan het eigenaar zal zijn geworden.

Het Gewest kan echter evenzeer overgaan tot de onteigening op aanvraag en ten gunste van een belangstellende derde, die alle vereiste waarborgen biedt en de operatie zal uitvoeren.

In hoofdstuk V worden maatregelen voor erfdiensbaarden van algemeen nut ingevoerd die onontbeerlijk zijn voor het goede beheer van de herinrichtingen.

De financiële bepalingen vormen het voorwerp van hoofdstuk VI en betreffen: de oprichting van een fonds; het beginsel van een financiële steun aan de privé- en openbare personen; de realisatie van een samenhang met de materie van economische expansie; de aansporing, voor de ruimten heringericht door sanering, om deze binnen een periode van drie jaar daadwerkelijk opnieuw in te schakelen in het bedrijfscircuit; de ontmoediging van het verlaten van ruimten door middel van een specifieke gewestelijke belasting; de vrijstelling van de onroerende voorheffing gedurende de vijf jaren die volgen op de herinrichting van de ruimte door de rehabilitatie of de vernieuwing ervan.

Hoofdstuk VII somt de klassieke politiebepalingen op die de onderzoeken, de controle en de sancties mogelijk moeten maken.

Hoofdstuk IX ten slotte bevat een aantal slot- en overgangsbepalingen.

De Regering zal de datum bepalen waarop de ordonnantie in werking treedt.

V.D.S.

Verzekeringsbemiddeling – Distributie van verzekeringen

De wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen (*B.S.*, 14 juni 1995) beoogt de bescherming van de rechten van de verzekeringnemers, de verzekerden en de derden die bij de uitvoering van verzekeringsovereenkomsten betrokken zijn. Daartoe bepaalt de wet de voorwaarden waaraan voldaan moet zijn om als verzekeringstussenpersoon op te treden of om verzekeringsprodukten aan het publiek te koop aan te bieden. Daarnaast bevat de wet voorschriften inzake de informatie van het publiek en organiseert zij de controle op de na-

leving van de voorwaarden en voorschriften (art. 1 van de wet). De wet geldt in beginsel voor alle verzekeringstussenpersonen (met uitzondering van die welke slechts herverzekeringsactiviteiten uitoefenen en die welke uitsluitend risico's van de eigen onderneming of groep van ondernemingen verzekeren) (art. 2, § 1).

Inschrijvingsvereiste. Wie als tussenpersoon bij verzekeringsovereenkomsten wil optreden, moet zich laten inschrijven in het register van de verzekeringstussenpersonen, bijgehouden door de Controledienst voor de Verzekeringen. Dit register is luidens de wet opgedeeld in twee subregisters: het register van de onafhankelijke tussenpersonen en het register van de niet-onafhankelijke tussenpersonen. Onafhankelijk zijn alleen die tussenpersonen die niet gebonden zijn tot de keuze van een welbepaalde verzekeringsonderneming (art. 5). Verzekeringstussenpersonen moeten zich als dusdanig kenbaar maken in het rechtsverkeer (art. 6) de omschrijving geniet daarenboven een wettelijke bescherming (art. 7). Bevoegd tot het doen van een uitspraak omtrent een registratie-verzoek is de Controledienst voor de Verzekeringen. De wet regelt de procedure (art. 9) en de voorwaarden waaraan de verzoeker moet voldoen (art. 10). Deze voorwaarden zijn in ruimere bewoordingen gesteld dan bijvoorbeeld voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen het geval is. De wet bepaalt o.m. dat de verzoeker over de vereiste beroepskennis moet beschikken, een voldoende financiële draagkracht moet hebben en een voldoende geschiktheid en professionele betrouwbaarheid moet bezitten. Hij moet zich daarenboven laten verzekeren voor zijn beroepsaansprakelijkheid. Daarnaast moet hij zich garant stellen voor de conformiteit van de producten waarvoor hij optreedt met de Belgische regelgeving. Tot slot moet hij een jaarlijks lidmaatschapsgeld betalen. Art. 11 preciseert hierbij wat onder de vereiste beroepskennis moet worden verstaan.

Toezicht. De artt. 13-14 organiseren het toezicht op de verzekeringssystemen. Art. 13 belast de Controledienst voor de Verzekeringen met de controle op de naleving van de wet en legt hem de verplichting op om hiertoe een afzonderlijke dienst te organiseren. Zo vaststaat dat de tussenpersoon niet (langer) aan de inschrijvingsvoorwaarden voldoet, kan de Controledienst hem schorsen of schrappen.

Sancties en overgangsmatregelen. De artt. 15-16 vermelden een aantal straf- en administratieve sancties. De artt. 17-18 voorzien in geëigende overgangsmatregelen.

K. Byt.

Volksontwikkelingswerk – Subsidiering

Het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidieregeling voor instellingen voor volksontwikkelingswerk (*B.S.*, 15 juni 1995) is de juridische uitwerking van de ministeriële beleidsbrief inzake sociaal-cultureel werk voor volwassenen in de Vlaamse Gemeenschap en vervangt enerzijds het decreet van 3 maart 1978 betreffende de subsidieregeling voor het vormingswerk met volwassenen en anderzijds het decreet van 27 juni 1985 i.v.m. de subsidiëring van het ontwikkelingswerk voor volwassenen.

Met het oog op een erkenning als instelling voor volksontwikkelingswerk die voor subsidie in aanmerking wenst te komen, dient elke instelling een zelfstandige werking te ontwikkelen en stellen de statuten van die instelling de volksontwikkeling tot maatschappelijk doel. In elk geval zijn com-

merciële instellingen of instellingen die in hoofdzaak de doelstellingen van een commerciële organisatie nastreven, uitgesloten van de onderhavige decretale subsidieregeling. Bovendien moet de instelling opgericht zijn als een particuliere vereniging zonder winstoogmerk of een privaatrechtelijke instelling van openbaar nut en haar activiteiten organiseren binnen het Nederlandse taalgebied of het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Ten slotte moet elke raad van bestuur van een gesubsidieerde instelling uit ten minste één en ten hoogste een derde gesubsidieerde personeelsleden bestaan.

Een belangrijke innovatie en een van de essentiële doelstellingen van het onderhavige decreet is de schaalvergroting van de instellingen voor volksontwikkelingswerk. Hierdoor beoogt de Vlaamse Raad een grotere deskundigheid en betere specialisatie van het (gesubsidieerd) personeel (zie artikel 19), alsook een rationalisatie en een betere planmatigheid, o.m. een meer gelijke spreiding van de instellingen voor volksontwikkelingswerk over Vlaanderen (*Gedr. St.*, VI. Raad, 1994-95, nr. 665/1, 2). De beoogde schaalvergroting, o.a. door middel van het (financieel) stimuleren van landelijke instellingen, kan worden bereikt hetzij ingevolge de fusie van instellingen, hetzij door het sluiten van samenwerkingsverbanden van ten minste twee bij de inwerkingtreding van het decreet bestaande zelfstandige en gesubsidieerde instellingen, waardoor die als één instelling worden erkend (artikel 7, § 1). Een dergelijk samenwerkingsverband veronderstelt onderlinge afspraken omtrent het aanbod van programma's en het ter beschikking zijn van ten minste één educatief personeelslid, als bedoeld in artikel 19, § 3, en kan pas worden gesloten na het van kracht worden van dit decreet. Artikel 8 vermeldt de erkenningsvoorwaarden waaraan de aangeboden programma's moeten voldoen, terwijl artikel 9 een aantal afwijkingsregels bevat.

Elke aanvraag tot erkenning met het oog op subsidiëring, waarvan de concrete uitwerking uitvoerig in hoofdstuk III is gereguleerd, moet worden ingediend vóór 31 mei van het desbetreffende jaar en gaat, in geval van gunstige beslissing, in op 1 januari van het daarop volgend kalenderjaar. Om voor erkenning in aanmerking te komen, moet de instelling of het samenwerkingsverband gedurende minstens één jaar voor de indiening van de aanvraag en het erkenningsdossier programma's voor volksontwikkelingswerk hebben georganiseerd.

Alle bij de inwerkingtreding van dit decreet op basis van de vroegere, nu opgeheven, decreten erkende instellingen beschikken over een termijn van ten hoogste drie jaar om zich in overeenstemming te brengen met de nieuwe subsidieregeling, inzonderheid de bepalingen van artikel 6. Artikel 28 bevat een overgangsregeling inzake de verdere subsidiëring van afzonderlijke instellingen die een samenwerkingsverband hebben gesloten.

Het decreet is met terugwerkende kracht op 1 januari 1995 in werking getreden. Naar luid van artikel 28 kunnen nieuwe instellingen evenwel op zijn vroegst vanaf het werkingsjaar 1997 worden erkend.

L.V.

Rekenhof

De wet van 4 april 1995 (*B.S.*, 16 juni 1995) bevat een enig artikel tot invoeging van een nieuw lid in artikel 5 van de wet

van 29 oktober 1846 op de oprichting van het Rekenhof. Met deze wetwijziging wordt een – schijnbare – onduidelijkheid opgeheven, die inzake de opdrachten van het Hof was gerezen (*Gedr. St., Kamer*, 1992-93, nr. 893/1, 1 e.v.) en verkrijgt het parlementair orgaan nu ook een controlebevoegdheid op de ontvangsten.

Luidens de nieuwe bepalingen zijn alle verrichtingen met betrekking tot de vaststellingen en de invorderingen van de rechten verschuldigd aan de Staat en de provincies, inclusief de fiscale ontvangsten, onderworpen aan de algemene controle van het Rekenhof. De wijze waarop het Rekenhof die controle zal uitoefenen, dient te worden vastgesteld in een protocol dat de minister van Financiën en het Rekenhof daarover moeten sluiten.

De wet bevat geen specifieke bepalingen m.b.t. haar inwerkingtreding.

L.V.

Fiscaal statuut parlementsleden

Na jarenlang alleen in de administratieve commentaar te zijn geregeld, kreeg met de wet van 7 april 1995 (*B.S.*, 16 juni 1995) het fiscaal statuut van de parlementsleden een wettelijke basis. De vergoeding voor de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, de Raden en het Europees Parlement, alsook de vergoedingen voor bijzondere functies in die vergaderingen, zijn nu in principe integraal als baat belastbaar. Uitzondering wordt evenwel gemaakt voor het deel dat door die vertegenwoordigende vergaderingen als terugbetaling van kosten wordt toegekend. De wet bepaalt voorts dat de bijdragen die door de parlementsleden aan hun partij of geledingen ervan worden gestort, niet als beroepskosten kunnen gelden. Ten slotte wordt bepaald dat de aangiften van de betrokkenen door één enkel bij koninklijk besluit aan te duiden controlecentrum onderzocht zullen worden.

Deze wet treedt in werking op 1 januari 1996.

M.D.

Onroerend inkomen

Bij wet van 6 april 1995 (*B.S.*, 16 juni 1995) werd in artikel 7, § 1, 2° van het W.I.B. 1992 een *bis* ingevoegd m.b.t. gebouwde onroerende goederen die worden verhuurd aan een rechtspersoon die geen vennootschap is, met als doel de onderverhuur ervan aan natuurlijke personen om uitsluitend als woning te worden gebruikt. Voor dergelijke goederen wordt niet langer het reëel netto-inkomen in aanmerking genomen, maar wordt de belastbare grondslag beperkt tot het geïndexeerde kadastraal inkomen, verhoogd met 25 pct. Door deze maatregel wordt de verhuur aan verenigingen zonder winst oogmerk die actief zijn in de sociale huisvesting in de regel fiscaalgunstiger behandeld.

Deze wet treedt in werking met ingang van het aanslagjaar 1996.

M.D.

Kinesithérapie

De wet van 6 april 1995 (*B.S.*, 16 juni 1995, 17.367) tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunde, de ver-

pleegkunde, de paramedische beroepen en de geneeskundige commissies, met het oog op de regeling van de uitoefening van de kinesithérapie, heeft tot doel in het koninklijk besluit nr. 78 van 10 november 1967 een hoofdstuk in te voegen dat handelt over de uitoefening van de kinesithérapie.

De wet is het resultaat van heel wat parlementaire werkzaamheden. Zo werden door de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu van de Senaat vier vergaderingen gewijd aan de bespreking van de diverse wetsvoorstellen die een eigen statuut beoogden te geven aan de beoefenaars van de kinesithérapie. De commissie werd, wat het statuut van de kinesithérapie betreft, met twee oriëntaties geconfronteerd. Er waren enerzijds de twee wetsvoorstellen ingediend door mevr. Delcourt-Pêtre (*Gedr. St., Senaat*, nr. 541-1 (1992-1993)) en door de heren Gevenois en Taminiaux (*Gedr. St., Senaat*, nr. 636/1 (1992-93)), die voorstelden de kinesitherapeuten een statuut te verlenen analoog met dat van de verplegers. Anderzijds waren er de wetsvoorstellen van de heer Diegenant (*Gedr. St., Senaat*, nr. 426/1 (1991-92)), en de heren Diegenant en Mahoux (*Gedr. St., Senaat*, nr. 944/1 (1993-94)) welke de kinesithérapie tot het domein van de uitoefening van de geneeskunde rekenden.

Het wetsvoorstel (nr. 944/1) ingediend door de heren Diegenant en Mahoux kreeg de voorkeur en werd uiteindelijk, na amendering in de commissie, op 23 juni 1994 door de Senaat goedgekeurd en aan de Kamer overgezonden.

Ten gevolge van de amendering werden de essentiële bepalingen in verband met de uitoefening van de kinesithérapie niet langer ingevoegd in hoofdstuk I van het koninklijk besluit nr. 78, doch integendeel ondergebracht in een nieuw hoofdstuk *Ibis*, dat specifiek betrekking heeft op de kinesithérapie. De Senaat opteerde dus voor een oplossing die de kinesitherapeut tussen het medisch en het paramedisch niveau plaatst. Vermeldenswaardig is dat de bevoegde senaatscommissie, in de loop van de besprekingen, twee hoorzittingen heeft georganiseerd, een eerste op 16 februari 1994 met de vertegenwoordigers van de beroepsorganisaties en van de vormingsinstituten van kinesitherapeuten. Een tweede op 30 maart 1994 met vertegenwoordigers van de Academies voor Geneeskunde, de universitaire faculteiten voor geneeskunde en het verbond der Belgische beroepsverenigingen van geneesheren-specialisten.

Het wetsontwerp werd vervolgens voor advies voorgelegd aan de Raad van State (*Gedr. St., Kamer*, nr. 1520/2 (1994-95)). De Raad van State wees erop dat de werkwijze die erin bestond de kinesithérapie te lichten uit het hoofdstuk over de uitoefening van de paramedische beroepen en ze te beschouwen als een vorm van uitoefening van de geneeskunde, doch ze verder niet te regelen in het hoofdstuk dat specifiek over de uitoefening van de geneeskunde handelt, tot moeilijkheden aanleiding zou geven bij de toepassing van een aantal niet-gewijzigde bepalingen van het koninklijk besluit nr. 78. De Raad stelde dan ook voor om het ontwerp aan te passen, dit met het oog op het vermijden van interpretatieproblemen en problemen inzake de rechtszekerheid. Ten slotte ontbrak er volgens de Raad een effectief toezicht op de naleving van een aantal verplichtingen.

Door de wet van 6 april 1995 wordt in het koninklijk besluit nr. 78 een nieuw hoofdstuk *Ibis* ingevoegd met als opschrift «De uitoefening van de kinesithérapie». Het nieuwe artikel 21*bis* van het K.B. nr. 78 bepaalt dat, in afwijking van artikel 2, § 1, en zonder de betekenis van het begrip «de geneeskun-

de» bepaald in dit artikel, te beperken, niemand de kinesitherapie mag uitoefenen die niet houder is van een erkenning. De Koning kan de voorwaarden en regels bepalen voor het verkrijgen, het behouden en het intrekken van de erkenning. Deze erkenning mag alleen toegekend worden aan de houder van een universitair diploma in de kinesitherapie of een diploma van hoger onderwijs buiten de universiteit in de kinesitherapie dat een opleiding in het kader van een voltijds onderwijs bekroont dat ten minste vier studiejaren omvat. Verder mogen de erkende personen alleen de kinesitherapie uitoefenen ten aanzien van de patiënten die op grond van een voorschrift door een persoon worden verwezen die krachtens artikel 2, § 1, eerste lid, van het K.B. nr. 78 gemachtigd is om de geneeskunde uit te oefenen.

Vervolgens wordt door de wet een artikel 21^{ter} ingevoegd waardoor een Nationale Raad voor de Kinesitherapie wordt ingesteld. De taak van de Nationale Raad bestaat in het verlenen van advies op verzoek of op eigen initiatief over alle aangelegenheden in verband met de kinesitherapie. Ook kan de Raad op verzoek advies verstrekken over alle aangelegenheden in verband met de studie en opleiding van de kinesitherapeuten.

De wet bevat voorts een hele reeks aanpassingen van het koninklijk besluit nr. 78 die noodzakelijk zijn geworden als gevolg van de invoering van een hoofdstuk *Ibis*.

De wet treedt in werking tien dagen na publikatie in het Belgisch Staatsblad.

KD.S.

Wijziging handelsvennootschappenwet

De vorige wet van 18 juli 1991 houdende wijziging van de vennootschapswet stuitte al vrij snel na haar uitvaardiging op felle kritiek, vanuit zowel universitaire als meer praktijkgerichte kringen. Al snel nam een aantal volksvertegenwoordigers initiatieven op dat te verhelpen en werd de uitvaardiging van een zogeheten herstelwet aangekondigd. Die initiatieven hebben geresulteerd in de omvangrijke wet van 13 april 1995 (*B.S.*, 17 juni 1995), die 113 artikelen omvat, welke zowel de bepalingen inzake vennootschappen van het B.W., als de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen fundamenteel hebben gewijzigd. Gelet op het ingrijpende en omvangrijke karakter van de doorgevoerde wijzigingen, beperkt de hiernavolgende bespreking zich tot de hoofdlijnen ervan. Hierbij komen de wijzigingen aangebracht door de wet van 7 april 1995 (dematerialisatie van aandelen) in beginsel niet aan bod. Hiervoor wordt verwezen naar het vorige overzicht.

Voor een handige, officiële coördinatie van de wet, kan worden gerefereerd aan de uitgave van Biblo (Kalmthout, Biblo-dossier Vennootschapsrecht nr. 7).

Algemeen begrippenkader. Een aantal artikelen van de wet van 13 april 1995 heeft tot doel het algemeen begrippenkader van de vennootschapswetgeving te herformuleren en voert meteen een aantal ingrijpende wijzigingen ervan door. Zo brengen de artt. 101-103 van de wet wijzigingen aan in sommige bepalingen van het B.W. zoals art. 1832 B.W. (dat voortaan o.m. de mogelijkheid van oprichting van een vennootschap met een sociaal oogmerk vermeldt), art. 1862 B.W. (inzake de vertegenwoordiging van de maatschap) en art. 1863 B.W.; (de regel van de splitsbaarheid van schulden van een burgerrechtelijke vennootschap en van de hoofdelij-

ke gehoudenheid van een gemeenrechtelijke handelsvennootschap).

Belangrijker zijn evenwel de wijzigingen van de artt. 1-2 Venn. W. (aangebracht door de artt. 1-2 van de wet van 13 april 1995). Het nieuwe art. 1 Venn. W. bevat een nieuwe omlijning van het toepassingsgebied van de vennootschapswet en vermeldt voortaan de mogelijkheid van oprichting van een burgerlijke vennootschap die de rechtsvorm van een handelsvennootschap aanneemt (een mogelijkheid die voorheen vervat lag in art. 212 Venn. W., dat door de wet van 13 april 1995 is opgeheven). Art. 1 Venn. W. vermeldt ook de mogelijkheid van oprichting van een vennootschap met sociaal oogmerk. De belangrijkste wijziging aangebracht in art. 2 Venn. W. betreft de wijze waarop een vennootschap de rechtspersoonlijkheid verkrijgt. Het oude recht bepaalde dat elke handelsvennootschap (en burgerlijke vennootschap die de rechtsvorm van een handelsvennootschap had aangenomen) vanaf haar rechtsgeldige oprichting de rechtspersoonlijkheid had. De wetgever heeft dit automatisme verlaten en in de plaats daarvan de verwerving van de rechtspersoonlijkheid afhankelijk gesteld van de neerlegging ter griffie van de rechtbank van koophandel van een uittreksel van de oprichtingsakte (voorgeschreven door art. 10, § 1, Venn. W.). Bij ontstentenis van naleving van deze verplichting geldt de vennootschap weliswaar als bestaande (want opgericht), maar geniet zij niet de rechtspersoonlijkheid. Zij wordt dan onderworpen aan de bepalingen van het B.W. (i.p.v. de vennootschapswet). Daardoor is het niet langer mogelijk een onregelmatig opgerichte vennootschap te kwalificeren als een onregelmatige v.o.f. met rechtspersoonlijkheid.

Art. 6 van de wet van 13 april 1995 vervangt art. 15 Venn. W. (definitie van de v.o.f.), rekening houdende met de nieuwe bepalingen van de artt. 1-2 Venn. W.

Definitie «vennootschap die een publiek beroep op het spaarwezen doet of heeft gedaan». De wet van 18 juli 1991 had de zogeheten 'vennootschappen die een publiek beroep op het spaarwezen doet of hebben gedaan' onderworpen aan een veelheid van juridische verplichtingen, zonder evenwel aan te geven wat precies onder de omschrijving te verstaan viel. Ook de parlementaire voorbereiding bij deze wet bood daarover geen uitsluitsel. De wetgever heeft dit euvel willen verhelpen door in art. 26 Venn. W. een definitie van het begrip op te nemen en de bedoelde vennootschappen te onderwerpen aan een aantal verplichtingen, die de identificatie ervan als vennootschap met een 'publiekelijk' karakter moeten vereenvoudigen. Deze omschrijving geldt o.g.v. art. 107 Venn. W. ook voor de commanditaire vennootschap op aandelen. De nieuwe bepaling van art. 26, tweede lid, Venn. W. geeft op limitatieve wijze aan wanneer een vennootschap een publiek beroep op het spaarwezen doet of heeft gedaan en somt hier toe een aantal verrichtingen op die dat gevolg teweegbrengen. Voortaan geldt ook de mogelijkheid om de hoedanigheid kwijt te spelen (terwijl onder het stelsel van de wet van 18 juli 1991 werd aangenomen dat de hoedanigheid ten eeuwigden dage was verworven). De vennootschap kan met name in de in art. 26, vierde lid, Venn. W. vermelde gevallen aantonen dat haar effecten niet langer onder het publiek verspreid zijn en geldt dan niet langer als een vennootschap die een publiek beroep op het spaarwezen doet of heeft gedaan. Art. 26, derde lid, Venn. W. onderwerpt de bedoelde vennootschappen aan de volgende verplichtingen: 1° vermelding van de hoedanigheid in de statuten; 2° aanpassing van

de statuten aan de bepalingen van de vennootschapswet die de bedoelde vennootschappen aan zekere verplichtingen onderwerpen en 3° inschrijving op een lijst bij de Commissie voor het Bank- en Financiewezen (die, luidens art. 26, vijfde lid, Venn. W. de lijst jaarlijks moet bekendmaken, hierbij rekening houdende met de gemelde wijzigingen).

Verhoging minimumkapitaal N.V. Art. 29, § 1, Venn.W., als gewijzigd door art. 8 van de wet van 13 april 1995, verhoogt de minimumkapitaalsplicht van de N.V. van 1.250.000 fr. tot 2.500.000 fr.

Aanpassing van artt. 41 en 46 Venn.W. De wet van 13 april 1995 heeft een aantal verdere aanpassingen van art. 41 Venn.W. doorgevoerd. Dat artikel was reeds aangepast door de wet van 7 april 1995 (dematerialisatie van aandelen, cf. vorig overzicht), zodat het de mogelijkheid van uitgifte van gedematerialiseerde aandelen vermeldde en de modaliteiten van uitgifte en verhandeling van dergelijke aandelen weergaf (art. 41, § 1, Venn. W.). De wijziging aangebracht door de wet van 13 april 1995 betreffen integendeel de overdrachtsbeperkingen m.b.t. aandelen van een N.V., met als belangrijke nieuwigheden: de uitdrukkelijke bevestiging van de mogelijkheid van andere beperkingen dan goedkeuringsclausules en voorkooprechten; de vervanging van de «vijf jaar»-geldigheidstermijn door de omschrijving dat de beperkingen «in de tijd beperkt moeten zijn en steeds moeten verantwoord zijn o.g.v. het vennootschapsbelang» (art. 41, § 2, Venn. W.). De aanpassing van art. 46 Venn. W. heeft tot gevolg dat de aandelen van een N.V. tot aan de volstorting ervan steeds een nominatief karakter moeten hebben en verschaft houders van toonder- of gedematerialiseerde aandelen de mogelijkheid deze te allen tijde om te zetten in naamsaandelen.

Inkoop eigen aandelen – Kruisparticipaties. De wetgever heeft de redactie van de wet van 13 april 1995 aangegrepen om te voldoen aan de omzettingsverplichting m.b.t. de wijzigingsrichtlijn inzake de kapitaalsplicht van kapitaalvennootschappen. Deze richtlijn beperkt in het bijzonder de mogelijkheid van kruisparticipaties in groepsverhoudingen. Meteen heeft de wetgever van de gelegenheid gebruik gemaakt om de bepalingen van de artt. 52bis e.v. Venn.W. te herformuleren, zonder dat hij hierbij een al te grondige wijziging van de bepalingen heeft nagestreefd.

Bepalingen inzake de raad van bestuur. Art. 16 van de wet van 13 april 1995 verschaft de mogelijkheid om de raad van bestuur van een N.V. voortaan samen te stellen met slechts twee leden. Deze mogelijkheid geldt wanneer voldaan is aan de voorwaarden van art. 55, tweede lid, Venn.W. (die hierop neerkomen dat de vennootschap ook maar slechts twee aandeelhouders mag tellen). Ingeval een vennootschap van de mogelijkheid gebruik maakt, kan de voorzitter van de raad van bestuur geen doorslaggevende stem hebben (art. 55, derde lid, Venn.W.).

Art. 17 van de wet van 13 april 1995 voert een nieuwe belangenconflictregering in en wijzigt hiertoe de tekst van art. 60 Venn.W. Ook de wet van 18 juli 1991 had de bepaling gewijzigd: in het kader hiervan was het toepassingsgebied van de bepaling evenwel dermate ruim geformuleerd dat in bepaalde gevallen een lamlegging van de beslissingsvorming binnen tal van N.V.'s was opgetreden. De nieuwe tekst van art. 60 Venn.W. heeft dan ook tot doel het toepassingsgebied opnieuw enger af te bakenen en versoepelt de procedure die in geval van belangenconflicten toepassing vindt.

Het nieuwe art. 60bis Venn.W. vermeldt een bijzondere belangenconflictregering voor de op de beurs genoteerde

vennootschappen; sterk samengevat komt deze hierop neer dat, ingeval een belangenconflict rijst, een interne commissie in de schoot van de raad van bestuur een beoordeling van de vermogensrechtelijke gevolgen moet maken en deze ter kennis moet brengen van de algemene vergadering van aandeelhouders.

Art. 20 van de wet van 13 april 1995 ten slotte voert de mogelijkheid van een schriftelijke besluitvorming door. De mogelijkheid geldt niet voor zekere belangwekkende beslissingen (1° de vaststelling van de jaarrekening; 2° de kapitaalverhoging in het kader van het toegestaan kapitaal en 3° alle andere gevallen die de statuten vermelden).

Bepalingen inzake het stemrecht. De artt. 24-25 van de wet van 13 april 1995 wijzigen de artt. 74ter en 76 Venn.W., inzake stemafspraken, respectievelijk stemrechtbeperkingen.

Diverse wijzigingen inzake de B.V.B.A. en de coöperatieve vennootschap. Diverse bepalingen van de wet van 13 april 1995 wijzigen de bepalingen van de vennootschapswet inzake de B.V.B.A. en de coöperatieve vennootschap. Deze bepalingen hebben als vreemde doelstellingen de rechtsvormen van de B.V.B.A. en de coöperatieve vennootschap nader af te stemmen op die van de N.V. (zodat men zich zou kunnen afvragen of het behoud van de rechtsvormen nog wel zin heeft...) Die wijzigingen blijven hierna onbesproken.

Vennootschap met sociaal oogmerk. Een van de belangrijkste innovaties van de wet van 13 april 1995 heeft ongetwijfeld de introductie (door art. 61 van de wet) van de zogeheten vennootschap met sociaal oogmerk, omschreven als de vennootschap die niet gericht is op de verrijking van de vennoten en waarvan de statuten voldoen aan de vereisten van art. 164bis, § 1, Venn. W. (o.m. bepalen dat de vennoten geen vermogensvoordeel nastreven, aangeven waarin het sociale oogmerk bestaat, aangeven waaruit de winstbesteding zal bestaan...) Doel van de innovatie is om de sociale sector toegang te verlenen tot de meer uitgewerkte rechtsvormen die de vennootschapswet biedt (i.p.v. de minder uitgewerkte rechtsvorm van de V.Z.W.). Meteen verschaft de wet de bestaande V.Z.W.'s de mogelijkheid om zich om te vormen tot een vennootschap met sociaal oogmerk (artt. 104-109 van de wet van 13 april 1995, die hiertoe de wet van 27 juni 1921 wijzigen). Een dergelijke wijziging is onderworpen aan een aantal formele vereisten (bijzondere meerderheid van twee derde van de op de ledenvergadering van de V.Z.W. aanwezige leden) en materiële vereisten (o.m. inzake de bestemming van het netto actief van de V.Z.W.).

Fusies van vennootschappen. De wet van 13 april 1995 wijzigt reeds de pas sedert 23 juni 1993 in de vennootschapswet geïntroduceerde bepalingen inzake fusies en splitsingen van vennootschappen. Daarnaast introduceert ze in de vennootschapswet een afdeling VIII^{quater}, die de inbreng van een algemeenheid of van een bedrijfstak (een operatie die *de facto* tot een soortgelijk resultaat als een fusie kan leiden, maar dan wel op een juridisch totaal verschillende wijze) normiert. Een dergelijke inbreng van een algemeenheid leidt net als de fusie tot een overgang van rechtswege van alle activa en passiva in handen van de verkrijgende vennootschap (art. 174/55, eerste lid, Venn.W.). De inbreng van een bedrijfstak leidt tot de overgang van de aan de bedrijfstak verbonden activa en passiva (art. 174/55, tweede lid, Venn.W.). De bepalingen (procedure en rechtsgevolgen) van de vennootschapswet m.b.t. bedoelde verrichtingen zijn in grote mate afgestemd op die inzake fusies.

Ontbinding en vereffening van vennootschappen. De wet van 13 april 1995 introduceert een aantal nieuwe bepalingen inzake de ontbinding en de vereffening van vennootschappen (art. 177*sexies*; art. 178*bis*; art. 180 en art. 187 Venn.W.).

Uitkoopregelingen. De artt. 78-80 van de wet van 13 april 1995 voeren als belangrijke innovatie van het vennootschapsrecht een aantal uitkoopregelingen in. Zo verschaft het nieuwe art. 190*ter* Venn.W. aan een aandeelhouder in een B.V.B.A. of N.V. met 30% van de stemmen (of meerdere aandeelhouders die samen 30% van de stemmen bezitten) de mogelijkheid om een andere aandeelhouder ertoe te verplichten zijn aandelen aan hem (hen) over te dragen. Deze mogelijkheid geldt slechts ingeval daartoe gegronde redenen bestaan. Omgekeerd verschaft art. 190*quater* Venn.W. elke aandeelhouder het recht om van andere vennoten te eisen dat zij zijn aandelen zouden overnemen. Ook deze mogelijkheid geldt slechts ingeval gegronde redenen aanwezig zijn. Tot slot houdt art. 190*quinquies* Venn.W. de mogelijkheid in voor een 95% -aandeelhouder om de andere effectenhouders ertoe te verplichten hun participatie aan hem over te dragen (en aldus zijn participatie om te vormen tot een 100% -deelname).

Bijkantoren. Art. 198 Venn.W. inzake de publiciteitsverplichtingen van Belgische bijkantoren van buitenlandse vennootschappen wordt aangepast aan de bepalingen van de elfde vennootschapsrichtlijn.

K.Byt.

Politie – Vijfhoeksoverleg

Artikel 10 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt (B.S., 22 december 1992) organiseert een lokaal (§ 1) en een provinciaal (§ 2) vijfhoeksoverleg. Het doel is «het bevorderen van een optimale coördinatie van de functies van bestuurlijke en gerechtelijke politie, evenals van de samenwerking onder de politiediensten» (art. 10, § 1, eerste lid).

Het koninklijk besluit van 10 april 1995 houdende de algemene regels van het vijfhoeksoverleg (B.S., 20 juni 1995, inwerkingtreding op 1 juli 1995) bepaalt de uitvoeringsmodaliteiten van het vijfhoeksoverleg.

In elk gerechtelijk arrondissement worden *lokale* vijfhoeksoverlegorganen georganiseerd, op niveau van hetzij één gemeente, hetzij meerdere gemeenten, of hetzij het gerechtelijk arrondissement (art. 2). Op provinciaal niveau organiseren de gouverneur van de provincie en/of de procureur-generaal bij het hof van beroep een provinciaal vijfhoeksoverleg. Een soortgelijk overleg wordt georganiseerd op het niveau van het administratief arrondissement Brussel-hoofdstad (art. 10).

Ten slotte wordt een adviescommissie vijfhoeksoverleg opgericht (art. 19), voorgezeten om beurt door de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse zaken of hun vertegenwoordigers. Deze adviescommissie heeft tot bijzondere opdracht ten behoeve van de ministers van Justitie en Binnenlandse zaken «adviezen te formuleren met betrekking tot het vijfhoeksoverleg en de werking van de dienst vijfhoeksoverleg» (art. 20).

G.D.

Sociaal grondbeleid

Het besluit van de Vlaamse regering van 8 maart 1995 (B.S., 22 juni 1995, 17.895) beoogt de uitvoering van het decreet van 16 juni 1982 houdende maatregelen voor een sociaal grondbeleid. Dit decreet werd onder meer gewijzigd door het decreet van 23 oktober 1991 en door het decreet van 23 maart 1994.

Overeenkomstig het besluit van 8 maart 1995 kan de minister, binnen de perken van de begroting van de Vlaamse Gemeenschap, een tegemoetkoming verlenen van hetzij 30 op de totale grondkosten wanneer het te verwerven onroerend goed gelegen is in een inbreidingsproject, hetzij 20% op de totale grondkosten wanneer het te verwerven onroerend goed gelegen is in een woongebied, maar niet in een inbreidingsproject.

De aanvraag tot het verkrijgen van deze tegemoetkoming moet per aangetekende zending op de daartoe bestemde formulieren ingediend worden bij het hoofdbestuur Ruimtelijke Ordening van de administratie voor Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen.

Bij de aanvragen moet onder meer een globale verantwoording van het voorgenomen project worden gevoegd, rekening houdend met de woonbehoeften in de betrokken gemeente en een verslag dat een aantal in het besluit opgesomde gegevens over de gemeente dient te bevatten.

Het besluit somt verder een aantal verbintenissen op die de aanvrager moet onderschrijven. Drie maanden na de ingediende aanvraag wordt de aanvrager door de minister in kennis gesteld van het aan de aanvraag gegeven gevolg. De minister kan evenzeer, als de noodzaak wordt aangetoond, per gemeente prioriteit verlenen aan één van de aanvragers. Wanneer nu blijkt dat de aanvragers een onjuiste of onvolledige verklaring hebben afgelegd om de tegemoetkoming ten onrechte te verkrijgen of een inbreuk hebben gepleegd op de verbintenissen die zij hebben onderschreven, zijn de aanvragers volgens het besluit verplicht aan het Vlaamse Gewest het bedrag van de tegemoetkoming terug te betalen, vermeerderd met de wettelijke intresten.

Het besluit treedt in werking op 22 juni 1995, zijnde de dag waarop het is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

K.D.S.

Openbaarheid van bestuur – Brussels Gewest

In navolging van de federale overheid en andere deelstatelijke overheden regelt de ordonnantie van 30 maart 1995 (B.S., 23 juni 1995) de actieve en passieve openbaarheid voor de gewestelijke en bepaalde niet-gewestelijke administratieve overheden, alsmede van de verenigingen van gemeenten die onderworpen zijn aan het administratief toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en waarvan de werkingsfeer het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad niet overschrijdt (deze verenigingen zijn tevens als gewestelijke administratieve overheden op te vatten).

De actieve openbaarheid van bestuur (zie hoofdstuk II) veronderstelt dat iedere gewestelijke administratieve overheid een document uitgeeft en ter beschikking stelt, waarop de bevoegdheden en de werkwijze van elke overheid zijn vermeld. Een eventuele vergoeding voor dit document mag de kostprijs niet overtreffen (art. 4). Daarnaast vermeldt elke briefwisseling een aantal verplichte gegevens (artikel 5), ter-

wijl met de betekening van elke beslissing of bestuurshandeling met individuele draagwijdte aan de geadmireerde de beroepsmogelijkheden en de beroepsinstanties, alsmede de vormen en termijnen van dit beroep worden meegedeeld (artikel 6). Ten slotte (artikel 7) houdt de gewestelijke administratieve overheid, steeds in het kader van de actieve openbaarheid, een register bij van de door de overheid bestelde studies; dat register staat ter beschikking van het publiek.

De artikelen 8 tot en met 15 bevatten de regeling m.b.t. de passieve openbaarheid van bestuur. Op grond van deze regeling kan elke bestuurde, onder de voorwaarden in hoofdstuk III bepaald, een bestuursdocument (behoudens de uitzonderingsgevallen vermeld in de artikelen 10 en 11) ter plaatse inzien, dienaangaande uitleg krijgen en ervan een afschrift ontvangen. Voor documenten van persoonlijke aard is evenwel vereist dat de verzoeker van een belang doet blijken, terwijl voor documenten waarin een auteursrechtelijk beschermd werk is opgenomen, de toestemming van de maker vereist is. Artikel 9 vermeldt de substantiële vormvereisten waaraan de aanvraag moet voldoen; de aanvraag mag onder de in artikel 10, § 3, bepaalde gevallen worden afgewezen. Indien een overheid niet onmiddellijk op de vraag tot openbaarheid kan ingaan, geeft zij binnen een termijn van dertig dagen na ontvangst de redenen van het uitstel of de afwijzing ter kennis van de aanvrager. Zoals bij de actieve openbaarheid mag bij toepassing van artikel 15 een vergoeding worden gevraagd, die de kostprijs echter niet mag overtreffen. Onder geen beding mogen de bij deze ordonnantie verkregen bestuursdocumenten voor commerciële doeleinden worden aangewend.

Afdeling 1 van hoofdstuk IV regelt de procedure voor de verbetering van onjuiste of onvolledige gegevens; de artikelen 19 e.v. behelzen de werking van en de beroepsprocedure bij de Gewestelijke Commissie voor de toegang tot de bestuursdocumenten. Artikel 22 ten slotte bepaalt dat de nieuwe regels geen afbreuk doen aan eventuele ruimere wettelijke bepalingen inzake openbaarheid van bestuursdocumenten.

De ordonnantie van 30 maart 1995 heeft uitwerking m.i.v. 1 januari 1995.

L.V.

Bevordering van de tewerkstelling

Artikel 19 van de wet van 3 april 1995 houdende maatregelen tot bevordering van de tewerkstelling legt aan de werkgevers een bijdrage van 0,05% van het loon der werknemers op. De bij het K.B. van 7 april 1995 (B.S., 23 juni 1995) opgesomde overheden worden aan deze verplichting onttrokken. Het besluit heeft uitwerking met ingang van 1 april 1995.

G.VL.

Vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in adviesorganen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Aan de ordonnantie van 27 april 1995 B.S., 23 juni 1995) houdende invoering van een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in adviesorganen, is het in positieve zin geëvalueerd experiment van de vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de Adviesraad voor gezondheid en bijstand aan personen voorafgegaan. Tevens werd voor bepaalde onderdelen van de regeling inspiratie gezocht

in de federale wet van 20 juli 1990 ter bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in organen met adviserende bevoegdheid (B.S., 9 oktober 1990, err. B.S., 23 november 1990).

Artikel 1 van de ordonnantie bepaalt wat voor de toepassing ervan onder «adviesorganen» moet worden verstaan. Ongeacht de benaming zijn dit alle raden, commissies, comités, werkgroepen of andere organen die worden opgericht bij ordonnantie of besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering of van een van haar diensten of departementen. Uitzondering wordt evenwel gemaakt voor die organen welke op basis van statutaire bepalingen worden opgericht.

Artikel 2 van de ordonnantie regelt de procedure, in die zin dat telkens als een kandidaat wordt voorgedragen voor een vacant mandaat in een adviesorgaan, de voordragende instantie de kandidatuur van ten minste één vrouw en ten minste één man dient voor te stellen. Wel is er een afwijkmogelijkheid voor zover die afwijking met bijzondere redenen wordt omkleed in zowel het document waarin de voordracht wordt gedaan als in de uiteindelijke akte van benoeming.

De ordonnantie bevat geen specifieke bepaling van inwerkingtreding zodat de gebruikelijke regeling van inwerkingtreding geldt.

K.Bod.

Verplichte aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen

Art. 1 van de wet van 13 april 1995 (B.S., 27 juni 1995) vervangt art. 29bis van de wet van 21 november 1989. De bepaling regelt de vergoeding die de verzekeraar van de eigenaar of bestuurder van een voertuig die een ongeval veroorzaakt en hierbij lichamelijke, of daaraan gelijkgestelde, schade veroorzaakt aan een derde, moet uitbetalen. Het artikel bepaalt voorts dat het slachtoffer dat een onverschoonbare fout heeft begaan, zich niet kan beroepen op voormelde bepaling. Als onverschoonbare fout geldt hierbij enkel de opzettelijke fout van uitzonderlijke ernst. Slachtoffers van jonger dan 14 jaar kan geen onverschoonbare fout tegengeworpen worden.

Art. 2 van de wet van 13 april 1995 heft art. 29ter van de wet van 21 november 1989 op.

K.Byt.

Milieurecht – Verontreiniging van de zee door schepen

De wet van 6 april 1995 betreffende de voorkoming van de verontreiniging van de zee door schepen (B.S., 27 juni 1995) heft de wet van 4 juli 1962 op de verontreiniging van de zee door olie (B.S., 26 juli 1962) op, welke wet tot voorheen de verontreiniging van de zee door olie strafbaar stelde. Het MARPOLverdrag (Internationaal verdrag van 1973 ter voorkoming van verontreiniging door schepen en bijlage, goedgekeurd bij wet van 17 januari 1984, B.S., 24 mei 1984), legt weliswaar een aantal internationale verplichtingen inzake de verontreiniging van de zee op, doch bevat (evidenterwijze) geen strafbepalingen. Luidens de indieners van het wetsontwerp beoogt de besproken wet uitvoering te geven aan het voornoemde internationaal verdrag (*Gedr. St., Kamer*, 1992-93, nr. 830/1, 1).

De wet is toepasselijk op schepen die de Belgische vlag voeren, behalve oorlogsschepen en aanverwanten (zie art. 3)

en niet op schepen onder vreemde vlag, behalve in de uitdrukkelijk in de wet bepaalde gevallen (art. 2).

Luidens het commissieverslag in de Kamer, bestaat de wet uit twee belangrijke delen: enerzijds de technische eisen waaraan de schepen moeten voldoen om te voorkomen dat ze de zee verontreinigen (art. 6) en anderzijds de milieu-aspecten.

Wat de technische eisen betreft, wordt aan de Koning de bevoegdheid verleend de nodige eisen vast te stellen waaraan de schepen die onder Belgische vlag voeren, dienen te voldoen ter voorkoming of beperking van het lozen van schadelijke stoffen (art. 6, eerste lid, en derde lid wat vreemde schepen betreft). Tevens wordt een certificaat ingesteld, dat aan de schepen die de Belgische vlag voeren, door de zeevaartinspectie wordt verleend.

Wat het milieu-aspect betreft, is het een schip dat de Belgische vlag voert, verboden een schadelijke stof in de zee te lozen, behoudens in de gevallen en op de wijze bij of krachtens het voornoemde verdrag of de hier besproken wet bepaald. Voor schepen onder een vreemde vlag geldt een zelfde verbod «gedurende de periode dat deze zich onder de jurisdictie van België bevinden, overeenkomstig het internationaal recht» (art. 5). Bedoeld wordt niet alleen de territoriale zee, maar ook de (in te stellen) EEZ (Exclusieve Economische Zone: zie daarover de amendementen van de heer De Mol (*Gedr. St., Kamer*, 1993-94, nr. 1387/2, en *Gedr. St., Kamer*, 1993-94, nr. 1387/3, 6-12 en 17-19). Bij overtreding van dit verbod, worden de beheerder of de exploitant, de eigenaar of bevrachter van het schip gestraft (art. 29) met een geldboete van 500.000 tot 1.000.000 frank (+ de opcentiemen!), te verdubbelen indien de overtreding geschiedt tussen zonsondergang en zonsopgang, wat een opmerkelijke (en door de wetgever gewenste: *Gedr. St., Kamer*, 1993-94, nr. 1387/3, 3) verhoging inhoudt van de onder de voornoemde wet van 4 juli 1962 bepaalde geldboetes (art. 9: 1500 tot 7500 frank, tussen zonsondergang en -opgang 2500 tot 12500 frank). De kapitein van een Belgisch schip moet verder een journaal bijhouden waarin de handelingen met betrekking tot het vervoer, behandeling en de lozing van schadelijke stoffen en hun residuen worden aangetekend (i.e. de vervanger van het vroegere «oliejournaal») (art. 10). Op de kapitein rust ook een meldingsplicht in de door de Koning te bepalen gevallen van de voorvallen waarbij het schip betrokken is (art. 11).

Toezicht en controle geschieden door de dienst van de zeevaartinspectie die te dezen over zeer ruime bevoegdheden beschikt (artt. 13 e.v.).

De bevoegde rechtbank is die van het arrondissement waarin de thuishaven van het schip is gelegen. Voor schepen die een vreemde vlag voeren, is het de rechtbank binnen wier rechtsgebied de aanloop- of vertrekhaven in het Rijk is gelegen. Voor schepen die een vreemde vlag voeren en die in de territoriale zee varen of een andere maritieme zone waarin België jurisdictie kan uitoefenen en die geen Belgische haven aandoen, is de bevoegde rechtbank die van Brugge (art. 35).

G.D.

Tegeldemaking van effecten – Procedure

Het K.B. van 9 juni 1995 (*B.S.*, 30 juni 1995) heeft tot doel de bemiddelaars en instellingen die een stelsel voor de ver-

rekening of vereffening van effecten (of van andere financiële instrumenten) beheren, te machtigen om, ingeval hun schuldenaar o.g.v. een verrekenings) of vereffeningsverrichting in gebreke zou blijven, zonder aanmaning en gerechtelijke uitspraak tot de tegeldemaking van de effecten waarop hun voorrecht slaat, over te gaan. Daarenboven kunnen zij, evenzeer zonder aanmaning en gerechtelijke uitspraak, een compensatie van hun vorderingen doorvoeren en de andere rechten, bedoeld in de artt. 29, § 2, en 68, § 2, van de wet van 4 december 1990, uitoefenen.

K. Byt.

De Post – Financiële post

Het koninklijk besluit van 19 mei 1995 tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst (*B.S.*, 27 juni 1995) schrijft zich luidens het verslag aan de Koning (*B.S.*, 27 juni 1995, p. 18260) totaal in, in het streven naar de modernisering en deverwezenlijking van de autonomie van DE POST als autonoom overheidsbedrijf, meer in het bijzonder van zijn strategisch beleid betreffende de financiële post. Wat deze financiële post betreft, oefent DE POST twee verschillende soorten activiteiten uit: de financiële activiteiten (voornamelijk de activiteiten van de «Postcheque») en activiteiten van distributie van financiële producten langs het net.

Om DE POST in staat te stellen zijn efficiëntie te vergroten, beoogt, volgens het voornoemd verslag aan de Koning (p. 18260), het koninklijk besluit «de grenzen en de voorwaarden te actualiseren, binnen dewelke de kasfaciliteit en de creditinteressen worden toegekend aan zowel de natuurlijke als aan rechtspersonen, in functie van de strategie en van zijn budget, voor zover hiermee de huidige toestand van zijn statuut niet wordt gewijzigd».

In het licht van deze doelstelling, wijzigt het besproken koninklijk besluit het koninklijk besluit van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst op drie punten:

- in artikel 104, dat betrekking heeft op de kasfaciliteit toegekend aan de houders van een postrekening, wordt een onderscheid gemaakt tussen de regeling die van toepassing is naargelang de houder een natuurlijke dan wel een rechtspersoon is;

- in artikel 104bis, dat betrekking heeft op de interest die van toepassing is op het creditsaldo, wordt een verschillende regeling ingevoerd naar gelang de houder al dan niet een natuurlijke persoon is en, ten opzichte van de natuurlijke personen, al naar gelang van het type van rekening;

- een nieuw artikel 104ter wordt ingevoegd waardoor de regeling van de waardedatum wordt ingevoerd voor het berekenen van de credit- en debetinteressen.

Voor een eerste (technische) analyse kan worden verwezen naar het reeds aangehaalde (overzichtelijke) verslag aan de Koning en het advies van de Raad van State (*B.S.*, 27 juni 1995, 18259-18270).

Het ministerieel besluit van 31 mei 1995 tot wijziging van het ministerieel besluit van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst (*B.S.*, 27 juni 1995) laat toe dat vanaf 1 juni 1995 verscheidene rekeningen worden geopend op naam van een zelfde houder.

G.D.

BOEKEN

M. STROOBANT (red.), **Sociale grondrechten**, Antwerpen, Maklu, 1995, 127 pp.

N.a.v. de recente grondwetwijziging zijn een aantal sociaal-economische grondrechten in de Grondwet ingeschreven. We danken dit feit o.a. aan de niet aflatende ijver van Maxim Stroobant: een academicus die zijn politiek mandaat als senator heeft gebruikt om de wet metterdaad te verbeteren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het Centrum voor Arbeidsrecht van de V.U.B., de thuisbasis van de geestelijke vader van het artikel 23 Gw., hieraan een studiedag heeft gewijd. De teksten van de referaten zijn in boekvorm gepubliceerd.

Marc Rigaux situeert het tot stand komen van artikel 23 Gw. Hierbij beperkt hij zich niet tot een schets van het wetgevend werk, maar plaatst de sociaal-economische grondrechten in een brede(re) maatschappelijke context.

Francis Delpérée gaat kort in op de vraag of de federale grondwetgever nog wel bevoegd was in dezen.

De bijdrage van Roger Blanpain is geschreven in zijn eigenste stijl. Na een saluut aan een dertigjarige vriendschap met Stroobant, wordt een algemene beschouwing gegeven over de internationale aspecten van de sociale grondrechten. Lezers die niet vertrouwd zijn met de newspeak van de postmoderne arbeidsverhoudingen krijgen een snelcursus. Er wordt gegoocheld met termen als: globalisering, globale netwerken, just-in-time, re-engineering, enz. Geen paniek, lezer, indien dat Chinees voor u is. In voetnoot wordt een leestuurlijstje vermeld dat u in staat stelt om uw kennis bij te schaven.

Neri Sybesma-Knol behandelt op een meer technische wijze hetzelfde thema als haar Leuvense collega. Ook zij reflecteert over de internationale aspecten van de sociale grondrechten. Zij belicht evenwel een ander facet, namelijk de doorwerking van de internationale grondrechten in het intern recht en hun afdwingbaarheid.

De meest uitgebreide bijdrage is van de hand van Stroobant zelf: een minutieuze commentaar bij artikel 23 Gw. Het feit dat deze tekst werd geschreven door een bevoorrechte getuige, maakt het verplichte lektuur voor een ieder die over de sociaal-economische grondrechten wenst te publiceren.

Ronald Parijs had zich tot doel gesteld een commentaar te schrijven over de wijze waarop de sociale grondrechten in de praktijk worden bejegend. Men krijgt jammer genoeg de indruk dat dit een haastklus is geweest. De auteur beperkt zich tot een aantal z.i. markante beslissingen die «een zekere gelijkenis vertonen met de nieuwe sociale-economische grondrechten» (sic). Achtereenvolgens worden dan op een niet al te vlotte wijze drie gevallenstudies besproken m.b.t. de vrijheid van vereniging, het recht op privéleven en het recht op onderwijs. De keuze van de gebruikte rechtspraak is niet erg gelukkig. De problematiek van de voordelen aan leden van een vakbond bv. is ouwe koek. Rechtspraak m.b.t. homoseksualiteit, overspel en godsdienstvrijheid in het onderwijs zullen dan weer het doelpubliek van het gerecenseerde boek, namelijk arbeidsrechtelijk geïnteresseerden, niet aanspreken.

Marc Rigaux besluit met een interessante evaluatie, geïnspireerd door de analyse van de Groep van Lissabon (zie Petrella, R. e.a., *Grenzen aan de concurrentie*, Brussel, VUB Press, 1994, 198 pp).

Het boek wordt afgerond met een door Peter Dufaux samengestelde beknopte bibliografie. In een vorige boekbespreking m.b.t. de sociale grondrechten hebben wij in de kolommen van dit blad reeds enkele kritische geluiden laten horen (*R.W.*, 1994-95, 895). Lezing van dit boek heeft onze mening niet gewijzigd. Hoewel zowel senaatsvoorzitter Swaen in zijn woord vooraf, als M. Rigaux in zijn nabeschuiving, op een zeer eloquente manier artikel 23 Gw. promoten, zijn we nog steeds niet overtuigd van het nut van het toekennen van dergelijke grondrechten.

De lezers van dit blad zullen er waarschijnlijk geen moeite mee hebben om te aanvaarden dat artikel 23 Gw. slechts een politieke opdracht inhoudt voor de overheid: een humanistisch referentiepunt. Jammer genoeg ontgaat deze juridische nuance de modale burger. Deze snapt niet dat hij enerzijds een grondwettelijk recht heeft op overleg, maar dat, wanneer als reactie op de onwil van de werkgever om te onderhandelen, collectieve actie wordt gevoerd, door een rechterlijke tussenkomst het stakingswapen kan worden geneutraliseerd.

De modale burger snapt ook niet dat hij, in geval van werkloosheid – ondanks het grondwettelijke recht op vrije keuze van beroepsarbeid – kan worden verplicht om «passende arbeid» beneden zijn niveau te verrichten of dat hij kan worden ingeschakeld in Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen. Dergelijke communicatiotoornissen kunnen o.i. aan de basis liggen van antipolitieke reflexen.

Tot slot nog een sikkeneurige opmerking. Het siert de uitgever dat hij een boek met een niet-commercieel thema wil uitgeven. Het is echter spijtig dat ter besparing geen beroep werd gedaan op een corrector. Her en der vindt men dan ook typfouten (zie bv. de kanjer op pagina 60) die men zelfs na een vluchtige controle had kunnen vaststellen.

P. Humblet

M. WESTERVELD, **De AOW en de bedrijfspensioenvoorziening: staat ons pensioengebouw op instorten?** Zwolle, 1995, W.E.J. Tjeenk Willink Zwolle, 15 pp. (nr.7 in de Reeks Publicaties van de Vereniging voor pensioenrecht)

In dit bondig werkje schetst de auteur in hoofdzaak de knelpunten die momenteel in Nederland bestaan met betrekking tot de Algemene Ouderdomswet (OAW). Veel van die problemen gelden ook voor ons land: de vergrijzing van de bevolking die de intergenerationale solidariteit op de proef stelt, de tendens naar een feitelijke vervroeging van de pensioenleeftijd, de ongelijke behandeling van man en vrouw. Specifieke Nederlandse problemen betreffen het samengaan van de wettelijke AOW-voorzieningen met de voorzieningen die verstrekt worden door de bedrijfspensioenfondsen, die samen de eerste en de tweede pijler van het pensioengebouw – waarover in de titel sprake – uitmaken. Ontwikkelingen in de AOW – die in dit boek centraal staan – beroeren het beleid inzake de pensioenfondsen, die geacht worden de lacunes aan te vullen. Concluderend is de auteur het dan ook oneens met de opvatting dat AOW- en aanvullende voorzieningen gescheiden entiteiten zijn: kan het voor de oudere indifferent zijn uit welke hoek zijn pensioen komt, dan telt voor hem of haar vooral of toezeggingen gedaan in een tijd dat hij of zij nog iets aan zijn lot kan veranderen, gestand worden gedaan op een ogenblik dat dit niet meer het geval zal zijn. O.i. wordt in deze redenering de verantwoordelijkheid voor de «instorting van het pensioengebouw» – wij verwijzen opnieuw naar de titel – te zeer op de betrokkenen en de bedrijfssectoren en te weinig op het overheidsbeleid gelegd. Een ander kritiekpunt luidt dat de nieuwste beleidsplannen van de «paarse regering» om de AOW-uitkeringen gedeeltelijk inkomensafhankelijk te maken, niet worden besproken, al worden zij op de achterflap wel als «eye-catcher» vermeld.

Dries Simoens

MEDEDELINGEN

Colloquium: «Natuurbeschermingsrecht»

«De Belgische Vereniging voor Milieurecht organiseert op 12 en 13 januari 1996 in samenwerking met het Institut de gestion de l'environnement et d'aménagement du territoire (U.L.B.) en het Centre d'étude du droit de l'environnement (Facultés universitaires Saint-Louis). Een colloquium over natuurbeschermingsrecht.

Belangstellenden kunnen contact opnemen met Mej. P. Van Pelt, Belgische Vereniging voor Milieurecht, Universiteit Gent, Universiteitstraat 4, 9000 Gent, tel. 09/264.69.26, fax. 09/264.69.90.»

Colloquium: «Recente ontwikkelingen in het Europees milieurecht»

«De Belgische Vereniging voor milieurecht organiseert op 23 januari 1996 een colloquium inzake Recent ontwikkelingen in het Europees milieurecht, meer in het bijzonder inzake landbouw en milieu en concurrentie en milieu.

Belangstellenden kunnen contact opnemen met Mej. P. Van Pelt, Belgische Vereniging voor Milieurecht, Universiteit Gent, Universiteitstraat 4, 9000 Gent, tel. 09/264.69.26, fax. 09/264.69.90.»